

הישיבה השלושים ושמונה של הכנסת העשירית

יום שלישי, ג' בטבת התשמ"ב (29 בדצמבר 1981)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם — הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון) (ערכוב יציאה מן הארץ). התשמ"ב — 1981. של חבר הכנסת מאיר כהן.
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 6). התשמ"ב — 1981 — שהחדרה ועדת התקנה, חוק ומשפט.
היו"ר מ' כהן:
תורה למוכיר הכנסת.

היו"ר מ' כהן:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
הודעה למוכיר הכנסת.
מוכיר הכנסת נ' לורך:
ברשות היושב ראש, הנני מתכבד להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

ב. שאלות ותשובות

היו"ר מ' כהן:
תודה לסגן ראש הממשלה. אני מומין את שר האנרגיה והתשתית להשיב על שאלות.

היו"ר מ' כהן:
אני מומין לשאלות ותשובות. אני מומין את כבוד סגן ראש הממשלה להשיב על שאלת.

207. עבודה בשבת בחברת החשמל
חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום א' בכסליו התשמ"ב (27 בנובמבר 1981):
בעיתון "המודיע" מיום י"ט בחשוון התשמ"ב (16 בנובמבר 1981) פורסם, כי צוות של עובדי חברת החשמל, שמנה יותר מ-10 איש, על רכבם וציודם, עסקו בהחלפת ובהצבת עמודי חשמל של מתח גבוה בצדי הכביש הראשי שליד בית החולים "בילינסון", בשבת, י"ז בחשוון התשמ"ב (14 בנובמבר 1981).

238. מועד הבחירות לרשויות המקומיות
חבר הכנסת מ' בן-פורת שאל את סגן ראש הממשלה מר ש' ארליך ביום ח' בכסליו התשמ"ב (4 בדצמבר 1981):
בעיתונות פורסם בשמך, כי הבחירות לרשויות המקומיות תידחנה ותיערכנה במועד הבחירות לכנסת.

בעיתון "שערים" מיום ב' בחשוון התשמ"ב (30 באוקטובר 1981) פורסם, כי סגן המנהל הכללי של חברת החשמל אמר, שלחברה יש היתר לעבוד במשך 40 שבתות בשנה, ולכן לא בוטלה עבודת תחזוקה שנערכה למחרת בשבת.
אודה לך אם תשיב לי:

אודה לך אם תשיב לי:
1. האם הודעה זו נמסרה על דעת כל מהיכי הקואליציה והאם היא מבטאת אותה?

1. האם תורה לחברת החשמל שלא לבצע כל עבודות בשבת, כפי שהיה עד כה, מלבד במקרים של פיקוח נפש?

2. האם כבוד סגן ראש הממשלה נועץ בשר הפנים בטרם הכריז את ההכרזה?

2. האם ידוע לך על היתר לחלל 40 שבתות בשנה? ואם כן — האם תורה לבטל זאת לאחר, שכן הדבר בניגוד לחוק?

סגן ראש הממשלה ש' ארליך:
1. התשובה שלילית.

תשובת שר האנרגיה והתשתית י' כרמן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2. התשובה שלילית.

1. לחברת החשמל לישראל בע"מ (להלן — החברה) יש היתר להעסיק עובדים בשעות המנוחה השבועיות, שניתן על-פי הוראות חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א — 1951.

היו"ר מ' כהן:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת.

2. עבודות מכועצות על-ידי החברה כהתאם להוראות החוק וההיתר שניתן לה.

מרדכי בן-פורת (תל"ס):
שתי התשובות שליליות — מה החיוב בהכרזה?

3. ככוונתי להקים ועדה אשר תתבקש להגדיר מה הן "עבודות חיוניות" שאותן ראוי לבצע בשעות המנוחה השבועיות. לאחר קבלת המלצות הוועדה אנחה את החברה

סגן ראש הממשלה ש' ארליך:
אדוני חבר הכנסת מרדכי בן-פורת, אתה שאלת שתי שאלות, והתשובות על שתיהן שליליות.

אבל למען הבהרה העובדות אני מבקש להוסיף, כי ישיבת מרכז המפלגה הליברלית אמרתי, שבניגוד לחבר הכנסת יצחק רבין, שהציע לפני כמה שבועות להקים ממשלה לאומית למשך שנה ולהצמיד את הבחירות לכנסת הבאה לבחירות לרשויות המקומיות, הרי יותר הגיוני להצמיד את הבחירות לרשויות המקומיות לבחירות לכנסת הבאה. זה הכול. אמרתי ולא פירשתי. תודה רבה.

ש-ראפשר יהיה להפעיל את הנמל במשך כל ימות השנה, בעיקר בשל תנאי מזג אוויר שאינם ניתנים לשליטה, וכן נוכח ההשערה של גורמים בממשק האנרגיה, שמוטב היה אילו אפשר היה לפרוק את הפחם בנמל חיפה (למרות ההשקעות שהושקעו בבניית נמל הפחם בחדרה), אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם תפעל לשינוי החלטת הממשלה לבנות נמל לפריקת פחם בחדרה?
2. האם תפעל למען החלטת ממשלה, שלפיה יפורק הפחם, המיובא מחוץ-לארץ לתחנת הכוח בחדרה, בחיפה ולא בחדרה?

3. מהי הסיבה לאי-הובלת הפחם מחיפה לחדרה ברכבת ישראל וכמשאיות עד אחר תחנת הכוח?

שר האנרגיה והתשתית י' ברמן:
1. התשובה שלילית.

2. חוקם ועדה — סליחה, כינתים כבר הקימותי ועדה — בראשות מר אביגדור ברחל, שתבדוק את בעיית פריקת הפחם על כל השלכותיה.

3. אם יומלץ לפרוק פחם גם בנמל חיפה, יוכל אותו פחם לאתר תחנת הכוח בחדרה בדרך שתמליץ הוועדה.

היו"ר מ' כהן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני השר, מאחר שהתשובה על השאלה הראשונה היתה שלילית ומאחר שבתשובה על השאלה השנייה נאמר עליידי כבוד השר, שהוקמה ועדה אשר תבדוק —

שר האנרגיה והתשתית י' ברמן:
ותמליץ.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

— — הרי השאלה פשוטה: מרדע לא להמתין עד להחלטת הוועדה שהוקמה? אולי מסקנותיה יהיו כאלה שאפשר לפרוק פחם גם בחיפה?

שר האנרגיה והתשתית י' ברמן:

השאלתא הוגשה במועד מאוחר מאוד. השואל מכיר את הבעיה, וכמי שהיה חבר הריקטוריון של חברת החשמל הוא מודע לעובדות. הוא וראי יודע שהשאלתא הוגשה בשלב מאוחר מאוד. אנו נצטרך להפיר חושים עם קבלנים מחוץ-לארץ, הבונים את המוז, אם נרצה עכשיו לעצור את העניין. אנו נמצאים כמעט בשלבי סיום של בנין המוז. לכן אין זה מעשי לעצור עכשיו את התהליך. מאחר שאין ספק בכך שבתקופות מסוימות של השנה וראי יוכלו לפרוק בחדרה, אין זה מעשי היום לעצור את התהליך.

לבעז בשבתות ובמועדים אך ורק עבודות שהוכחו כחיוניות על-ידי הוועדה.

4. שוחחתי עם יושב-ראש חברת החשמל והמנכ"ל, והפניתי את תשומת לבם לחשיבות שכדור השימוש בהיתרים במקרים מיוחדים במינם בלבד.

היו"ר מ' כהן:

אבקש משר האנרגיה והתשתית להשיב על שאלתא מס' 208 של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. הוא איננו. האם מוכן כבוד השר להשיב על שאלתאות גם כאשר השואלים אינם?

שר האנרגיה והתשתית י' ברמן:

אני מוכן להשיב על שאלתא של חבר הכנסת רובינשטיין. היא נוגעת לניצול אשפה לצורך הפקת אנרגיה.

208. ניצול פסולת להפקת אנרגיה

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר האנרגיה והתשתית כיום א' בכסליו התשמ"ב (27 בנובמבר 1981):

ברחבי הארץ פזורות מזבלות פתוחות המפיצות ריחות חיהום וגורמות נזק רב לתושבים. כמו כן, מכערת מזבלות אלה את מראה הסביבה וכבישי הארץ. במדיניות המערב נזקקים לצורך זה למשרפות המייצרות אנרגיה כתוצאה משרפת הזבל.

רצוני לשאול:

1. האם ביק משרד האנרגיה והתשתית את הכדאיות של ניצול הזבל בדרך של שרפה, בהבדל מקבורה?

2. האם מוכן משרדך להמליץ על התקנת משרפות כאלה בישראל?

3. האם ננקטים צעדים למען הקמת משרפות כאלה?

שר האנרגיה והתשתית י' ברמן:

1. א. המשרד בודק את האספקטים הטכניים והכלכליים של ניצול אשפה לצורכי הפקת אנרגיה; ב. הבריקה נעשית באמצעות שתי חברות הנדסה ישראליות והיא תסתיים תוך החודשים הקרובים.

2. מסקנות סופיות והמלצות יעלו עם קבלת תוצאות הכריקה, ואז יחיקע מדיניות משרד האנרגיה בגדון.

3. כצעד ראשון בחון המשרד הקמת מתקן הדגמה קטן לייצור קיטור מאשפה במפעל תעשייתי. ניתן לבנות ולהפעיל מתקן כזה תוך כשנתיים מרגע קבלת האישורים מהרשויות המתאמות.

209. נמל הפחם בחדרה

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר האנרגיה והתשתית כיום א' בכסליו התשמ"ב (27 בנובמבר 1981):

נוכח הפרסומים שהיו לאחרונה בעיתונות הישראלית על ההשקעות הגדולות בהקמת נמל הפחם בחדרה, וההנחה

ג. הצעת חוק לתיקון תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוס), התשמ"ב — 1981*

(קריאה ראשונה)

לקריאה ראשונה את הצעת חוק תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוס), התשמ"ב — 1981.

תקנות שעת חירום אלה הן הבסיס החוקי לגיוסו של הציוד הדרוש לצורכי צבא הגנה לישראל ומסדירות את דרכי רישומו של הציוד והחובות המוטלות על בעליו, בעניינים הקשורים בדיווחים על מקום הימצא הציוד והפרטים הנוגעים לבעליו. מדובר בציוד לחימה חיוני ביותר, הדרוש לצה"ל

היו"ר מ' כהן:

אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוס), התשמ"ב — 1981. מגיש אותו לקריאה ראשונה כבוד שר הביטחון. אני מזמין את כבוד שר הביטחון.

שר הביטחון א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להגיש

לשם הרחעת בעלי ציוד מפני הפרת חובותיהם על-פי התקנות, דבר הפוגע בכוננותו של צה"ל, מוצע להעניק לשני פוקדים בדרגות בכירות בצה"ל סמכות להורות לצו לרשות הירשיו ולרשם ציוד הנדסי להימנע מלהוציא או מלחדש רשיון רכב או רישום ציוד הנדסי של בעל ציוד, שלא מילא ביודעין חובה שהוטלה עליו מכוח התקנות.

אציין כי צו זה טעון אישור בית-משפט, וכדי לשמור על זכויותיו של הפרט, העלול להיפגע מהוצאתו, נקבעו הוראות המחייבות מסירת הודעה לבעל הציוד על אישור הצו ומאפשרות לו גם לבקש ביטול האישור מאת בית-המשפט. עם מילוי החובה כנדרש בתקנות יבוטל הצו כאמור.

אבקש ממכבוד היושב-ראש להציע לכנסת לאשר הצעת חוק זו בקריאה ראשונה ולהעבירה לדיון בוועדת החוק והביטחון.

היו"ר מ' כהן:
תודה לשר הביטחון. חברי הכנסת, אנו עוברים לדיון. הדיון הוא אישי. רשום חבר הכנסת תופיק טובי. איננו כאולם. אם כן, נעבור להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון שעת-חירום (רישום ציוד וגיוס),
החשמ"ב—1981, לוועדת החוק והביטחון
נתקבלה.

היו"ר מ' כהן:
ובכן, ברוב קולות הוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת החוק והביטחון להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ד. שאילתות ותשובות

2. ראה תשובה על שאלה מס' 1.

3. ראה כ"ל לרכב, לאש"ל, לנהג ולהוצאות אירוח.

באשר לנסיעות לחוץ-לארץ, 3 מהם נוסעים כל אחד פעמיים בשנה לשלושה שבועות, לבדיקת שווקים ולמכירת פרי, ורצו 2 מהם ל-3 שבועות בזמנים אחרים לאותה מטרה. אני שמח להודיע, שמהיום ואילך יהיה זה רק פעם אחת בשנה ורק לשבועיים בשנה ולא יותר. האש"ל המשוכלל להם בחוץ-לארץ הוא כמקובל בשירות המדינה.

היו"ר מ' כהן:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):
אני מבין, אדוני סגן השר, שעל השאלה הראשונה לא נחת לי תשובה. שאלתי היא בדיוק כמו שכתוב בשאילתא: "מה משכורתו כשקלים של כל אחד מ-4—5 המנהלים הבכירים של כל אחד מהמוסדות המנהלים את ענף ההורים — — — לא ביקשתי שמות, אבל זו היתה השאלה.

סגן שר החקלאות פ' גרופר:
הבנתי שהכוונה ל-4—5 המנהלים הבכירים המנהלים את המועצה לשיווק פרי הדר. זה מה שהבנתי.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):
לא צריך להבין. זה כתוב.

סגן שר החקלאות פ' גרופר:
כך הבנתי את הכתוב. אנא, כתוב זאת בצורה ברורה יותר.

בעיקר בעתות לחימה, כגון: כלי טיס, כלי שיט, כלי רכב, ציוד הנדסי ומחשבים.

הצעת התיקון המונחת לפניכם מקורה בניסיון שהצטבר בהפעלת התקנות ובכוונה להביא להגברת מידת אכיפתן. אסקור בקצרה את עיקר השינויים:

מוצע שמפקד מוסמך, שלו מקנות התקנות את הסמכות להורות בצה"ל על העמדת הציוד לצבא וסמכויות נלוות נוספות, יהיה חייל בדרגת סרן, הנושא מינוי רב-סרן, לעומת הקיים עד כה, שלפיו נדרש מפקד מוסמך להיות בדרגת רב-סרן — דרישה שנתגלו קשיים במילוי.

בעקבות ביקורות כוננות שנערכו בצה"ל הוחלט, שיש לחייב את בעלי הציוד, המשנים את מקום עסקיהם ומענם או הרוצים לחוץ-לארץ לתקופה העולה על שלושה שבועות, להודיע על כך לפוקד; זאת לעומת המצב הנוכחי, שלפיו נדרשת הודעה כאמור רק אם תקופת ההיעדרות עולה על חודש.

נתגלו תקלות במסירת צווים לבעלי ציוד, הנמנים עם שבטים או פלגים ואינם מתגוררים במעון מדויק, הוחלט לקבוע בחוק חוקה משפטית, שלפיה יראו צו שנמסר לראש שבט או פלג לאחר 48 שעות כאילו נמסר לבעל הציוד עצמו.

באמצעות סעיף 4 להצעת התיקון המונחת לפניכם הוחלט למחוק את פירוט סיכומי קנסות מסעיף 13 לתקנות, ובמקום זאת להפנות בעניין זה לסעיף 61(א) לחוק העונשין, הקובע מבחנים לשיעורי קנסות בהתאם לתקופות המאסר המנויות בסעיף העבירה. תיקון זה בא רק למען הסר ספק בדבר תחולתו של הסעיף האמור בחוק העונשין על תקנות אלה.

היו"ר מ' כהן:
אנו ניגשים לתשובות על שאילתות, ואני מזמין את סגן שר החקלאות, חבר הכנסת גרופר, להשיב.

364. תנאי העבודה של מנהלי המוסדות המנהלים את ענף ההדרים

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז שאל את שר החקלאות ביום כ"ב בכסליו תשמ"ב (18 בדצמבר 1981):

כתוצאה מן הדיונים בדבר מצב ענף ההדרים, נמסר לוועדת הכספים כי רק 15% מן ההכנסה של הענף מגיעים לפרדסן המגדל.

אודה לך אם אקבל תשובה על שאלותי אלה:

1. מה היא משכורתו בשקלים של כל אחד מ-4—5 המנהלים הבכירים בכל אחד מן המוסדות המנהלים את ענף ההדרים, ללא צורך בציון השמות?

2. מה הם תנאי הפרישה של העובדים הנ"ל?

3. מה הם התנאים הנוספים העומדים לרשותם — רכב, נהג, אש"ל, נסיעות לחוץ-לארץ, אש"ל בחוץ-לארץ והוצאות אירוח?

סגן שר החקלאות פ' גרופר:
1. חמשת המנהלים הבכירים של המוסדות השונים המנהלים את המועצה לשיווק פרי הדר אינם מקבלים משכורת מן המועצה אלא משולחיהם.

2. כן.

3. כן.

4. זה חמש שנים שמשדרנו מכין תוכנית מפורטת של דרכי גישה לשטחים חקלאיים בעראבה וכסננין שבבית-נטופה.

כמו כן הובטח מצד המשרד מימון בסדר גודל של 50% מעלות פריצת הדרכים כהלוואת פיתוח לשנים אחדות. לצערי הרב, טרם בוצע הדבר עד היום. לא על-ידי גוף חקלאי כלשהו מכפרים אלה ולא על-ידי המועצות המקומיות, שניהלו את המשאומתן בקשר לסלילת הדרכים. זאת באשר לסלילת דרכים, ובאשר לניקוז — זה עשר שנים מוכנה תוכנית של תה"ל לניקוז אזורי בעמק בית-נטופה ומוכן גם התכנון המפורט, וזאת על חשבון נציבות המים. התוכנית הוצגה פעמים מספר בפני חקלאים, תוך הדגשה שעליהם לשאת ב-25% מעלות ביצוע הניקוז לעומת 75% שיענקו מכספי המשרד. עד היום לא ניתן לבצע את הניקוז בגלל חוסר התארגנות פנימית בקרב החקלאים, בעלי הקרקעות, הן לצורך הקצאת שטח לתעלות המובילות והן לצורכי הקצאת שטח של כ-40 דונם לצורכי בריכה תפעולית, שתרכז את מי הניקוז כדי להוציאם מן השטח.

אני מודיע מעל במת הכנסת, כי כל יוזמה מצד החקלאים לביצוע התוכנית תיענה בחיוב.

באשר למי השקיה, החקלים מספר רב של פגישות עם חקלאים של הכפרים עראבה וסננין באמצעות ראשי המועצות, כדי להביא לפיתוח שטחי שולחן כפרים אלה. בפגישות שבהן השתתפו גם מר דוד יוגב ממשדרנו וכן נציג תה"ל, הוצע להם להפריש שטח קרקע לצורך חפירת בריכה תפעולית, שתווסת את אספקת המים מהמוביל הארצי, באתר אשכול. עד היום לא נענתה הצעתנו.

הי"ר מ' כהן:

תודה לסגן שר החקלאות.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

סלח לי, אבל יושב-ראש הכנסת אישר את זה והעביר את זה.

הי"ר מ' כהן:

חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, אינך צריך לנהל ויכוח עם סגן השר. אם השאלה לא היתה כרוכה לסגן השר, אולי אפשר להבהיר אותה בפעם הבאה.

סגן שר החקלאות ס' גרופר:

אפשר להגיש שאלתא נוספת. חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני עומד לרשותך בכל רגע.

281. שירותי חקלאות לכפרים ערביים בעמק בית-נטופה

חבר הכנסת ח' חלאילה שאל את שר החקלאות ביום ח' בכסליו התשמ"ב (4 בדצמבר 1981):

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם ידוע לכבודו שיותר מ-500 משפחות מסננין ומעראבה מתפרנסות מחקלאות, והן מעבדות קרוב ל-18,000 דונם בעמק בית-נטופה?

2. האם ידוע לכבודו שעד היום אין בשטח זה מי השקיה וכבישי גישה לשטחים, דבר המפריע במיוחד בימי הגשם, ואף אין תוכנית ניקוז?

3. האם ידוע לכבודו שתושבי שני הכפרים תרמו רבות למפעל המוביל הארצי וקרוב ל-1,000 דונם נלקחו מהם?

4. מה כדעת כבודו לפעול כדי שאדמות הכפרים יחוברו למי השקיה, וכן שייסללו כבישי גישה לשטחים ויהיה ניקוז השטח?

סגן שר החקלאות ס' גרופר:

1. כן.

ה. הצעות לסדר-היום

שינוי מבנה משרד הביטחון

אתמול קרה משהו שחזיק את התחושה, שאומנם הדברים מתרחשים בקצב אפילו יותר מהיר ממה שניתן היה לחשוש. אתמול אישרה ועדת שרים לחקיקה מינויים, אף שהיו פקפוקים משפטיים-חוקיים, והיתה חוות דעת של יועצים משפטיים. והוועדה, מכיוון שאיננה יכולה לחת למינויים של שר הביטחון מיכיה מלאה בכל אלה, נתנה תוקף למינויים באופן אישי: לראש אג"א כראש האגף החדש, בשמו, ולראש הנספחות בפרים בשמו. זאת אומרת, שהמערכת המשפטית, או אלה שמכוונים את המערכת המשפטית, פגעו ביועץ כודע השיפוטית, כופפו אותה בפני הוועד המבצעי, לאחר שימים מספר קודם לכן אישרו את ההצעה במשאל טלפוני. זאת אומרת, הוסיפו חטא על פשע: פעם אחת כאשרם את הרעיון ללא דיון מבוסס, ופעם שנייה בכופפם את החשיבה ואת התחיקה המשפטית לצורך הוועד המבצעי. להגיע בקצב כזה לשיבוש מערכות השלטון — אני מודה, שגם לאחר האירועים של השבועות האחרונים לא הערכת, שהדבר יגיע ליד כך. לכן אני רוצה שהיה ברור, שהנושא שאנחנו מדברים עליו הוא נושא אידאולוגי, ובחברה מודרנית ודמוקרטית כל דיון אידאולוגי נובע או מתבסס על מערכות פוליטיות, וכל מי

הי"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעות לסדר-היום: שני במבנה משרד הביטחון, של חברי הכנסת מרדכי גור, יובל נאמן ודוני מילוא. אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי גור, ואחריו — את חבר הכנסת יובל נאמן.

מרדכי גור (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, קורה לעתים קרובות למדי, שלפני מבצע צבאי יש התרגשות מסוימת של המפקד, והוא תודה האם ההחלטה שלו נכונה והאם היציאה למבצע הכרחית. קורה לפעמים, שברגע האחרון גם מתרחש משהו, שעוזר לו להשתכנע שהחלטה שלו אכן צודקת.

לאור מה שהתרחש בחודשים האחרונים במערכת הממשל, לי אישית לא היה ספק שאנחנו עומדים לפני אחת התופעות החמורות בחברה הישראלית, והיא התערערות הדרגתית אבל שיטתית של מערכת החיים הדמוקרטית, עם פגיעות בלתי פוסקות באושריות חיי החברה שבנינו כמשך עשרות שנים במאמצים משותפים, והיינו גאים עליהם לא רק בתוכנו, אלא גם בקרב העם היהודי ומדינות העולם.

החילות — חיל חימוש, חיל אספקה, חיל הנדסה, ביקרתי בבטיסים ובמתקנים הצבאיים וביחידה בבטיסי ההדרכה. היי לי כיוורים עם אנפי המטה — אנף כוח אדם ואנף אפסנאות. שוחחתי ארוכות ביחידות עם כמה מהמפקדים, עם ראש המטה ועוזריו העיקריים, והיו לי פגישות עם אנשי משרד הביטחון. התבוננתי גם בכמה הזדמנויות בפעולות הצבא כשדה. והוא ממשיך: "המוח הצבאי רואה בהכרח כל העניינים מבחינת הצבא, ולא תמיד הוא יודע להעריך שאר צורכי המדינה לגופם, ושר הביטחון אסור לו שיסתמך אך ורק על חוות דעתו היחידה של הרמטכ"ל. כי כרגע שכל אנשי הביטחון כפופים לרמטכ"ל — חישמע בצבא רק דעה אחת ויחידה, כי הצבא בהכרח בנוי על הייררכיה ומשמעת. איש צבא לא קל — אם כי לא נמנע — להעריך שיש צרכים אחרים במדינה השקולים כצורכי הצבא, ויש לדון על עדיפויות בין צורכי הביטחון ובין צורכי מדינה יסודיים אחרים, מתוך הערכה כוללת ושקולה של כל צרכינו ההיסטוריים.

על-פי מהותם, ענייני הצבא במובן הצר וענייני המשק אינם זהים ואין הכרח שאדם שמוכשר לדבר אחד יהיה מוכשר גם לדבר שני. יכול, כמובן, גם חייל להיות איש משקי ולהיפך, אבל אין זה מוכרח ואפילו לא מצוי כל-יך. רמטכ"ל" — וגם ראש אנף בצבא, זו התוספת שלי — "יש למנות קודם כל לפי כושרו הצבאי. משום זה" — חבר הכנסת, מסכם בן-גוריון את הבדיקה — "יש להפריד את הנהלת הביטחון, כל ענייני הכסף והמשק והפיקוח הכספי והמשק בדרך העליון, מענייני הצבא במובן הצר, ויש צורך שלשר הביטחון יהיה עוזר ראשי לענייני כסף ומשק וכעית כוח האדם במדינה;" — כדאי ששר הביטחון הנוכחי ישמע — "לא עשיתי וגם לא יכולתי בזמן קצר זה ובעצמי לעשות בחינה מספקת אם אין אנשים מיוחדים, כלומר בלתי הכרחיים להחלט, גם במטות השונים של הצבאות וגם במשרד הביטחון. הרושם שלי — שיש מקום לחיסכון בשטח זה ויש לקבוע צוות או ועדה מיוחדת, מורכבת מאזרחים ומחיללים. שיבדוק אם אפשר לקצץ בכוח אדם במטות, במשרד הביטחון, ואם אין כפילויות בעבודת שתי הרשויות; כמעט ברור שיש לעשות חיסכון רב ככך אדם."

זאת כתב בן-גוריון ועל-פי זה הוא עבד. הוא עשה זאת לאחר ארבע שנים בתפקידו כשר הביטחון.

ידידנו היקרים, שינויים — בכקשה. לעשות זאת מהר ככל האפשר — בכקשה. אבל שרירות לב — לא. עוסקים במערכות אנושיות, עוסקים במערכות מלחמתיות. הדברים האלה מחייבים ארגון ומחייבים בדיקה. חברים יקרים, אין לנו כל כוונה להכשיל ולפגוע. אם שר הביטחון אמר פה לפני שבוע, שבכתיב סוכני השקש האם כל-יך מסוכנת, עד שהוא מינה אדם מכובד מאוד שיבדוק אותה עד פברואר — מה רע אם אנתנו מבקשים ששר הביטחון ימנה ועדה אשר תבדוק את הדברים, עד פברואר? — עד פברואר, והדברים ייראו בצורה מכובדת ומוסכמת. אני מתאר לי, שתוך כדי הדיון אפשר יהיה גם להציע הצעות יעילות, ושחוק הזמן הזה אפשר יהיה לנקוט את האמצעים המתאימים על-מנת שלא לפגוע באופן מיותר כאנשים.

אדוני היושבי-ראש, השינויים המוצעים — ואין לי כוונה היום לדון בהם, הם מורכבים, וקשה מעל בימת הכנסת לדייק בכל אחד מהם — יש להם היבט ביטחוני ממדרגה עליונה. בניגוד ללקחים של יום הכיפורים, בניגוד ללקחים של בן-גוריון, יש פה כוונה להמציא לרשות הצבא, את תחת אחריות הצבא, עיסוק בנושאים אורחיים. הדבר עלול לפגוע בתפקוד של המערכת הצבאית הישירה. יש פה היבט דמוקרטי

שטוען שהוא, כביכול, עושה מעשים לשמם, ואילו ההתנגדות שלנו לערעור המעמד הדמוקרטי ולדוך החיים הדמוקרטי איננה יכולה להיות אלא פוליטית. מובן שאת זה לא נקבל. למפלגה שאני מייצג יש השקפת עולם כוללת על כל תחומי החיים. היא כוללת את תחומי החיים הממלכתיים ואת המערכות של יחסי העבודה אשר נבנו במשך שנים, והם חיוניים וחשובים ובעלי משמעות פוליטית, ולכן חשוב שמעל כמת הכנסת יידון כל נושא אשר עלול לערער את המערכת התברתית הזאת, ואיש לא יוכל לטעון שיש פה, כביכול, התערבות בעניינם של גורמים אחרים.

אנחנו מדברים על מערכת חברתית אנושית כוללת, ואנחנו לא ניתן לפגוע בזכויות של עובדים, ולא ניתן בשירות לב להעביר אנשים מתפקידיהם בלי לנקוט את כל האמצעים והורמים שמקובל לנקוט אותם בחברה מודרנית במקרים כאלה.

כאשר יש צורך במדיניות תקיפה גם כלפי חוץ וגם כלפי פנים, אנחנו בעד. תחת הממשלות השונות של המערך ננקטו צעדים היסטוריים תקיפים מאוד, וממשלות המערך לא פעם אחת אמרו "לא" לכל מיני דברים, אשר היו עלולים לסכן את קיומנו ואת התפתחותנו. אבל לא ניתן יד לא לכרזות ליות ולא לואטגוניים, אשר עלולים לעורר תגובות שאינן דרושות. עד כמה שאפשר, לא ניתן לעשות את זה כלפי חוץ, ובוודאי לא נסכים להתנהגות כזאת, כאשר מדובר במערכת היחסים הפנימיים במדינה ובחברה. ככל שהטיפול המעמיק בעקירת הנגע והפגע הזה מהחברה יהיה מוקדם יותר, אנתנו נודק לאמצעים חריפים פחות בהמשך. לא רק שאין אנתנו נגד שינויים, במשך שנים גם ממשלות המערך וגם המטות הכלליות, אשר היו כפופים לכל הממשלות, עשו שינויים מהותיים-עקדוניים, אשר ברובם הגדול נגעו ל"שינויים" הלווחות של הצבא. במצב הביטחוני של מדינת ישראל קורה לעתים קרובות שהתהליכים מקבילים, והמיד נזהרנו והשתדלנו, אם היו מתיחות מדינית ומתיחות אסטרטגית, שלא לפגוע במערכת הביטחונית, על-מנת: א) שלא להעמיד אותה בסכנה; ב) שלא לפגוע בכוונות; ג) שלא לנצל, חס וחלילה, את מתיחות מדינית לצורך חשבונית פנימיים, אם מדיניים, א פוליטיים ואם חברתיים, בוודאי לא לנצל מתיחות קיימות או אפשריות כדי לשנות ולשבש את מערכות החברה והמוסר.

לכן, מי שינסה להעמיד את-זה כהתנגדות לשינויים, טועה; מי שינסה להגדיר את זה כהתנגדות לחיסכון ולייעול, טועה. לא אלה הדברים. לזה אנתנו ניתן את היר ככל מוסד ובכל מצב אפשרי.

ברשותכם, מילאתי אחר עצתו של שר הביטחון, הלכתי לספרייה וחיפשת את כל כתבי שרן כנושא ארגון. מצאתי בספרייה הרבה מאוד חומר על בעיות ארגון, גם מפי ראש הממשלה ושר הביטחון בן-גוריון. לא מצאתי כתבי-סוד פילוסופיים ומעשיים של השר שרון, אשר אפשרו לו לקבל החלטות כמחירי בנושאים מהותיים בתחום הארגון של מערכת הביטחון של הצבא ושל חי החברה במדינה. בן-גוריון כותב: "ניצולי החופשה לבדוק מחדש המצב בצבא וצורכי הביטחון במובן הצר והרחב. הבדיקה נמשכה במשך שבועה שבועות. כך עשיתי כשקיבלתי אחרי הקונגרס בשנת 1946 חיק הביטחון בהנהלת הסוכנות: בדקתי במשך כמה חודשים את המערכות וניגשתי לבדיקה רק מתוך רעיון אחד: ייעול הצבא וחיסכון. ונעזתי על-ידי המטה ברה-ניסיון, מלבד ישיבות עם המטה נפגשתי עם הפיקודים, שלושת פיקודי המרחב: דרום, מרכז, צפון. עם חיל האוויר וחיל הים, חיל המודיעין ויתר

ייעשה שימוש לרעה בכל מה שקשור לכפיויות. בכל מה שקשור לניצול היכולת של שר כזה או כזה לתת הנחיות ופקודות.

ידידי היקרים, אנחנו שמענו בזמן האחרון התבטאויות, שיכולים להסכים להן או לא, אבל היה להן טעם של תוקפנות שמעבר לתקיפות, היה בהן טעם של שימוש בעוצמה ושימוש בכוח. אני חושב שמגיע לחברי הכנסת — מכל הסיעות — להיות בטוחים, שאומנם הדברים האלה לא יחזרו, ושלא יעמידו אותנו במצבים שאין לנו עליהם שליטה. מהיום למחר אנחנו עלולים להגיע למצב — — —

אהרן נחמיאס (המערך):

אבקש לשאול את הנואם שאלה.

הי"ר מ' כהן:

אתה מפריע לנואם.

מרדכי גור (המערך):

בבקשה, אם מפנים את השאלה אלי — אני לוקח את האחריות.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני רוצה לשאול את חבר הכנסת מרדכי גור: כריאיון שהתפרסם בסוף השבוע אמר שר הביטחון אריאל שרון, שהוא אולץ לעזוב את הצבא עליידי הרמטכ"ל דאז, דוד אלעזר, ושר הביטחון דאז, משה דיין, זיכרונם לברכה. האם אתה כדעה, לפי ניסיוןך בצבא, שסתם כך מאלצים אלוף לעזוב את הצבא?

השאלה השנייה שלי אליך — — —

הי"ר מ' כהן:

חבר הכנסת נחמיאס, אני מצטער, זו אינה בימה, שאלת והנואם ישיב.

אהרן נחמיאס (המערך):

השאלה השנייה שלי אליך — חבר הכנסת גור — האם, לדעתך, אם הוא היה נשאר עוד שנה בצבא, ב־1973 היו פני המערכה כדורים ופגזים?

יוסף דום (הליכוד):

מה זה שייך?

הי"ר מ' כהן:

אני תמה, בדרך כלל שואלים שאלה הנובעת מדברי הנואם. לדעתי, אין כל קשר בין השאלות ששאלת ובין דברי הנואם.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני מוכן לתת הסבר, אם רצונך בכך. ההסבר שלי הוא לגבי המינויים וגם לגבי פטורי הקצינים. לכן רציתי את ההבהרה מאי שיהיה רמטכ"ל בצה"ל.

הי"ר מ' כהן:

חבר הכנסת גור, אם אתה רוצה להשיב — זמן מוגבל מאוד.

מרדכי גור (המערך):

לא הייתי רוצה להיכנס לפרשיות מן העבר, ואיני חושב שכרגע יש טעם לפתוח אותן. אני יכול רק לומר — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה מעלה אותם כרגע.

מרדכי גור (המערך):

אני שמח לקריאת הביניים שלך. ידידי חבר הכנסת פנחס

של פגיעה במערכות העבודה, פגיעה בתהליכים מקובלים. שגם שר הביטחון חתם עליהם. באופן שרירותי — — —

כני שליטא (הליכוד):

ועד העובדים יקבע?

מרדכי גור (המערך):

איני אומר שוועד העובדים יקבע, אלא — — —

חיים בר-לב (המערך):

הכנסת תקבע.

יצחק פרץ (הליכוד):

חבר הכנסת בר-לב, ממתי הכנסת קובעת?

הי"ר מ' כהן:

חבר הכנסת פרץ, אני מבקש שלא לנהל דו-שיח עם יתר חברי הכנסת. תשאל אותו אולי במסדרון, אבל לא כאן, לא במליאת הכנסת.

מרדכי גור (המערך):

הדבר צריך להיעשות עליידי ועדה כתיאום עם נציבות המדינה, כתיאום עם ועדי העובדים, להגיש הצעות מסוכמות. הדבר ייבדק בכנסת — אם איננו פוגע במערכת הביטחונית והתברתית — רצא לפועל. אנחנו נשמח להגיש את כל העזרה בעניין הזה.

יש פה היבט ממלכתי, של ריכוז סמכויות מעל ומעבר למה שיכול להתקבל בממשל דמוקרטי. יש פה היבט, שלפחות מעורר חשד, שתוך שימוש לרעה בצינוורות הצבא, אשר פועלים על-פי פקודות, ייתנו הנחיות והוראות הנוגעות לתחום האזרחי. זה היבט ממלכתי אשר מחייב בדיקה ממלכתית אצלנו בכנסת.

הי"ר מ' כהן:

חבר הכנסת גור, אתה יודע שזמן תם. אני מבקש ממך לסיים את דבריך.

מרדכי גור (המערך):

היינו רוצים בהחלט, שיופיעו לפנינו קצינים בכירים, פקידים בכירים, כפי שכבר הופיעו בפני ועדות הכנסת, וישכנעו אותנו שאומנם הדברים האלה שבהם מדובר תואמים את כל הדרישות של החברה הישראלית וצורכי הביטחון, ואז אנחנו ניתן לרבר הזה את כל התמיכה. למשל, היינו רוצים לדעת האם פטוריהם של אלפי אנשי קבע — שכבר הוכרו על כך כציבור — לא יפגעו בנכונות של קצינים צעירים להתגורר לצבא הקבע. יכול להיות שיוכח לנו שלא. אנחנו רוצים לבדוק זאת. בנושא זה אנחנו רוצים להשתכנע. אנחנו חוששים שהצבא עלול לדרוש — לצורכי הכוונות ומתוך אחריות ביטחונית — לקבל ציוד ממקורות מהירים. ייתכן שהדבר הזה יפגע בתעשייה. אנחנו רוצים להשתכנע שלא. מותר לנו, כחברי הכנסת, לבדוק את המערכת הזאת ולתת את דעתנו האם אומנם הדבר הזה עונה על כל הבעיות הללו או שאין הוא נותן עליהן תשובה.

הי"ר מ' כהן:

לפי הרשימות שבידיך אני רואה שאינך מסיים את דבריך. נתתי לך זמן מעל ומעבר למקובל. אבקש ממך לסיים את דבריך.

מרדכי גור (המערך):

אני מודה לך מאוד. אני כבר מסיים את דברי.

אנחנו רוצים להיות בטוחים, שבכל השינויים הללו — בהגתה שהם יהיו טובים ועילים למערכת הביטחון — לא

סטוטוריים, ולא לרועיד עובדים. הם לא עסקו בזה בעבר, ואני מציע שלא יעסקו בזה גם הפעם.

יש לי הצעה קונקרטית להגברת הפיקוח האזרחי ולהבטחת יתר איוון במערכת הביטחון. אני אנתח ואסביר את הצעתי. הצעתי היא להקים מועצה לכיטחון לאומי בנוסח ישראלי, ועוד אפרט ואסביר הצעה זו. הצעתי אותה לראש הממשלה גם כאשר היו הכעיות כלכנון. מדי פעם יש מצבים, שבהם שר הביטחון צריך לקבל החלטות שיכולות להתפרש גם פירושים פוליטיים או פירושים אחרים. בריא מאוד מצב שקיים גוף, שיכולים לסמוך עליו כעל גוף אובייקטיבי, ששר הביטחון יכול להישען עליו בהחלטותיו. ואין זה דומה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, שהיא בכל זאת גוף מחוקק, גוף מבקר. אבל לא חלק מהדרג האקזוטבי, וחייב להיות גורם כזה בדרג האקזוטבי. ואנסה לפרט בעניין זה.

אחיינס לפרשת המיווג בין שתי המערכות, כפי שנוצרו בתחילת תולדותיה של מערכת הביטחון. בן-גוריון, כאשר יצר את המערכות, יצר שתי מערכות מקבילות. בדרון שחבר הכנסת שמעון פרס ואנוכי היינו נוכחים בו, בשעת 1953, הבאתי מטעם הרמטכ"ל דאז, מרדכי מקלף, הצעה דומה להצעה ששר הביטחון מנסה היום לבצע, שבה דובר-על מיווג של אגף האפסנאות עם האגפים המתאימים במשרד הביטחון, אגף כוח האדם עם אגף כוח אדם שם וכו'. מיווג של שתי המערכות ויצירת מטה שהוא מטה של השר. באותו דיון הסביר בן-גוריון, שהוא מבקר שהמערכת הצבאית בכל-זאת לא תשלט גם על האמצעים, אלא שיהיה מבכסת איוון ציבורי כלשהו בתוך המערכת. כעבור שנים מספר הועברו כמה מן ההצעות, ולפי מה שפורסם בעיתונים, אלה הם דברים שמחדשים אותם. כאשר הייתי נספח צה"ל באנגליה, פעלה משלחת משרד הביטחון בנפרד. כעבור שנים מספר מוזוג שני הגופים האלה. כפרים המיווג לא כבצע. אני מכין שמבצעים זאת עכשיו.

שמעון פרס (המערך):
בפרים היתה לכך סיבה.

יובל נאמן (התחיה):
בפרים, בעבר, בידור שהיו סיבות ענייניות, שבגללן לא היה טעם לבצע זאת שם. ייתכן שהגיע זמן ואפשר לבצע זאת היום. אינני יודע ואינני בקיא בפרטים.

למעשה יש בעיה בישראל, בגלל המבנה המיוחד שלנו. אם זה נראה הגיוני, שעוזריו של שר הביטחון יהיו ראשי האגפים האלה, יהיו המטה, ואז הרמטכ"ל הוא רק המתאם של המטה של שר הביטחון — זוהי ראייה אחת, אבל היא מתנגשת עם העובדה שהרמטכ"ל בישראל הוא מפקד הזירה, מפקד הצבא, והוא חייב להיות במצב שמאפשר לו לתת פקודות. אז יוצא שמי שהוא יוצא לשר הביטחון, עומד לפקודתו של הרמטכ"ל. כאשר מדובר בדרג צבאי וברג אזורי, אין שוני מבחינה אורחית בעובדה שצד אחד לובש מדים והשני לא; אבל יש שוני בכך שלובשי המדים מקבלים פקודות וחייבים כמשמעת. יש אפוא משמעות מסוימת לעניין של דרג אזורי, גם אם אנו מאמינים שאלופי צה"ל הם אורחים טובים יותר מאשר אחרים, אבל עובדה היא שמי שלובש מדים כפוף להיררכיה הצבאית, ומי שאינו לובש מדים יכול לעשות שבתות. השוני הזה הוא באמת מהותי. יש אפוא טעם לבנות מסגרת שיכולה לשמור על הפיקוח הזה.

יש כאן בעיה. שום פתרון איננו פתרון מושלם. ההצעה שלי אומרת: כמבנה הנוכחי לרמטכ"ל יש מטה, הוא המטה הכללי. המטה הזה נפגש כל שבוע, הוא גוף פעיל. לרמטכ"ל

גולדשטיין, כיוון שגם כאשר הן נפתחו בשעתן על-ידי האלוף דאז אריק שרון, זה היה מיותר. אני מקווה שהן לא ייפתחו שוב. כיוון שעלולים לעלות דברים שהשר שרון לא היה רוצה כל-כך שהם יישמעו מעל כמת הכנסת.

פסח גרופר (הליכוד):

אתה מאיים? תאמר את הדברים. אין זה סוד.

אריה נחמקין (המערך):

חבר הכנסת גרופר, תמיד אתה בעד דברים שלא יאמרו.

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת גור קיבל כמה דקות נוספות מעבר לזמן שהוקצב לו, לכן אל תפריעו לו.

מרדכי גור (המערך):

אני רוצה לפנות לחברי הכנסת משתי הסיעות. יש בהיסטוריה הרבה דוגמאות לכך, שתהליכים כאלה התבצעו בצעדים קטנים, שקשה לחוש בהם, וכאשר אנו לומדים עליהם כספרים, אנו תוהים ושואלים עצמנו איך קרה שלא הבחנו בהם. ואני מציע לכם, בייתוד כאשר היום אנחנו יכולים לחוש בתהליך, לנקוט את הצעדים המתאימים, על-מנת לוודא שתהליך כזה לא יקרה.

איננו מבקשים עכשיו הרבה אלא, זאת, שכל מערכת השינויים תעבור את הביקורת של הכנסת עצמה. והיה והדברים יימצאו כשרים, הם יעברו, ואנו נשמח לסייע.

דוד שיפמן (הליכוד):

אני מבקש רשות לשאלה.

היו"ר מ' כהן:

אני מצטער, חבר הכנסת גור סיים את דבריו.

דוד שיפמן (הליכוד):

אתה חושב שזה מעשי?

מרדכי גור (המערך):

אני רוצה לומר לך, שרק לפני שנה או שנה וחצי מינה יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון ועדת-משנה, אשר בדקה לפרטיה כמשך שבועות וכאופן יסודי תוכנית שינויים בצה"ל. האמן לי, כל מה שאנו מציעים זה אפשרי, זה ענייני, וזה יכול להיגמר בזמן בצורה המוסדית והדמוקרטית.

היו"ר מ' כהן:

באותו נושא הצעה לחבר הכנסת יובל נאמן.

יובל נאמן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה אנו נתונים שוב בתקופה של פרשייה במשרד הביטחון. אלא שהפעם, כאשר התפרסמו הפרטים, התברר שמדובר בתוכנית של ארגון מחדש ובהתנגדותם של עובדים בכירים, בכניסה של ועדי עובדים לנושא, שבינו לבין בעיות של טרייד-יוניונים המרחק רב מאוד. מפליא שוועדי עובדים במוסדות שונים הסתכסכו כבעיה הזו. אם אכן מדובר במבנה של מערכת הביטחון, לא ועדי עובדים ולא ארגוני עובדים הם אלה שצריכים לעסוק בכך.

יקטור שפיטוב (המערך):

זהו זכות לגיטימית של ועדי עובדים לקבוע.

יובל נאמן (התחיה):

לא כאשר מדובר במבנה של משרד, אלא אם כן עוסקים בתנאי עבודה וכדומה. אבל אם המטכ"ל ומשרד הביטחון מאורגנים בצורה זו או זו, זהו עניין לכנסת או לכל מיני גופים

שהגיעה השעה להשמיע אותה. אני מציע שתיעשה פעולה, אם חקיקתית ואם אחרת, שתקבע תקופת צינון לאנשי צה"ל המשתחררים מצה"ל לפני שהם נכנסים למערכת המסחרית הקשורה במסחר נשק. לא כריא הוא שמפקד חיל האוויר מוכר מטוסים לצה"ל. בשום מדינה כריאה זה לא יהיה. לפחות תיקבע תקופת צינון מספקת כלשהי לפני שאנשים שהיתה להם עמדה חשובה ורצינית במערכת יהפכו להיות סוכנים של מפעלים שמוכרים למערכת, או יהיו מעורבים בצד המסחרי החיצוני של המערכת. אני מציע שתיעשה בעניין זה פעולה, רצוי חקיקתית.

מעבר לזה אני רוצה לקרוא מכאן לעובדי משרד הביטחון ולהציע להם, שלא יהפכו בעיות ארגוניות, אם אכן אלה בעיות ארגוניות, לבעיות של ועדי עובדים; שישמרו על המסורת היפה שהיתה למערכת הביטחון. יש לי קשרים אישיים עם רבים מהם.

מרדכי גור (המערך):

למה אתה פונה רק אל העובדים?

יובל נאמן (התחיה):

אני פונה גם אל שר הביטחון, התכונתי גם לפנות אליו, ומבקש ממנו שיעדן וימתן את דרך הטיפול שלו. אני חושב שהעובדים חייבים לשמור על המסגרת. לשר אני מציע, דווקא מפני שיש לו מסורת של מבקרי הרים, שבעניינים אנושיים ימתן ויעדן את גישתו. ואני מציע שיקים לידו את המכשירים, שיאפשרו לו להסתמך עליהם כאשר יהיה לבעיה שהוא מטפל בה אופי יצירתי.

הי"ר מ' כהן:

תודה לחבר הכנסת נאמן. אני מזמין את חבר הכנסת רוני מילוא.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב ראש, נכנסת נכבדה, אילו היה מדובר כאן היום בנושא צבאי, ביטחוני ממדרגה ראשונה, אני חייב להודות שלא הייתי מכניס את ראשי בין אריק שרון, מוטה גור ויובל נאמן. אני אומר את זה בגלל, אינני רואה את עצמי מומחה בתחומים הללו, המקצועיים-הצבאיים. יש פה אנשים עם ניסיון רב בנושא הזה. אבל התחום שאנחנו עוסקים בו היום עוסק בשני מישורים שהם לא צבאיים ולא אסטרטגיים. מדובר פה במישור אחד שהוא המישור הפוליטי, וכמישור השני שהוא סכסוך עבודה במשרד הביטחון, אשר גם הוא נשזר בנושא הפוליטי.

הנושא הפוליטי כולל בתוכו את הנושא של שליטה של אנשי צבא על אזרחים. דמוקרטיה, סכנה לדמוקרטיה, דיקטטורה וכל מיני ביטויים אחרים אשר עלו בהקשר הזה. קודם כול כולנו חייבים לזכור, שחלק גדול מהנושאים המקובלים על כולם כנושאים אזרחיים נמצאים היום במדינת ישראל כטיפול של צה"ל — צה"ל, כמוכן, כצבא העם. היום צה"ל מקיים מערכת של קשרים ומגעים ישירים עם כל המערך האזרחי. ללא קשר של דרג ביניים אזרחי, ללא קשר של דרג ביניים במשרד הביטחון. יש מערכת שלמה של קשר ישיר בין צה"ל ובין הגורמים האזרחיים, ללא תיווך של דרג ביניים של משרד הביטחון.

חוקי-יסוד: הצבא מפקיד את כל הנושא הזה למרות הממשלה. כל נושא צה"ל ופעילותו נמצא במרות הממשלה. כל העם הוא צבא. כל האמצעים מאורגנים מראש. גם במסגרת הקיימת לצורך של מצב חירום ידוע היטב, שכל המערכת האזרחית עומדת לפיקודו של המטכ"ל. יש סמכות ישירה

יש מי שישמיע בפניו דעות לפני שהוא מסכם עמדה. למטכ"ל משרד הביטחון יש גם כן פורום כזה. אך לשר אין היום פורום מייצג. השר יושב עם המטכ"ל ועם מטכ"ל משרד הביטחון. אבל אין לו למעשה פורום סטטוטורי שבו כל בעיה עולה לדיון וכולם משמיעים את קולותיהם. הוא אינו יכול, כמו כל מנהל בכל דאגמה ארגונית, לקבל את ההחלטה רק לאחר שמיעה של מגוון דעות.

אני מציע, שכנוסף על העובדה ששר הביטחון יחליט על כל נושא שגוריו, כפי שזה נעשה היום בישיבות השבועיות עם המטכ"ל ועם המטכ"ל וכו', בכל פעם שיש נושא עקרוני יותר — וחמיד יש נושאים עקרוניים — יהיה פורום שבו המטכ"ל יכול להביא אתו את ראש אמ"ן או אותו ראש אגף הקשור באותה בעיה.

מרדכי גור (המערך):

אם השר רוצה, זה קורה כל יום שישי.

יובל נאמן (התחיה):

מה קורה היום? השר, לפי הנושא, מבקש שיביאו את זה או את זה. הוא יכול לעשות את זה, הוא יכול שלא לעשות את זה.

שר הביטחון א' שרון:

ליד שר הביטחון — לפחות אני נוהג כך מיום כניסתי לעבודה — יש קדמים קבועים, שבהם משתתפים מספר ניכר הן של אנשי צבא והן של אזרחים העובדים במשרד הביטחון. הקדמים האלה ידועים וקבועים, ואני אשמח להעמיד לרשותך את הרשימה כדי שתכתב אותה, כי מאז חלו שינויים מרחיקי לכת, זה לא מקרי שהקדמים המבצעיים הם קדמים קבועים.

יובל נאמן (התחיה):

ייתכן שעשית מחצית ממה שאני עומד להציע. מה שאני מציע הוא, שייחוספו לכך גם כמה אישים שאינם כפופים למערכת. ואגב, עשינו זאת במערכת הביטחון לגבי נושאים מסורתיים: היו לנו אישים, שהם אלופי צה"ל לשעבר או כאלה הבקאים בבעיות הביטחון, ושיתפנו אותם באופן קבוע בוועדות שעסקו בנושא מסוים, או בנושא זה או זה.

מה שאני מציע הוא, שיעשה השר אותו דבר בפורום הקבוע שלו. יהיו לו שניים — שלושה אישים, שאינם שייכים למפלגות, שאפשר לראות אותם כאישים שיש להם גם אחריות ציבורית, שהם מעוררים בבעיות. הפורום הזה יהיה עוזר קבוע לשר, ואז, אם אומרים שנושא מסוים נדון באותו פורום — יהיה לזה משקל עצום. זה יאפשר אז גם למי שנמצא מחוץ למפלגת השלטון או מי ששומע על החלטה שיכולה להיות החלטה של פעולה כלבנון או שהיא יכולה להיות החלטה של שינוי מבנה במערכת הביטחון, לטמון יותר על השיקולים שקדמו להחלטה. אני מעריך שזה ישלים את הצד של פיקוח אזרחי על-ידי מבנה סטטוטורי דווקא בצד האקזקוטיבי. אני חושב שיש די אנשים, שנפלטו במשך השנים ממערכת הביטחון, כפי שאנחנו מוצאים אותם בנושאים ספציפיים, שאפשר להכניסם למערכת כזאת.

זו הצעה. אני מעריך שבכמה וכמה מקרים, שבהם נמצאו מעצרים על הגישה של הממשלה, היה תוקף יתר להחלטות ששר הביטחון הביא לממשלה, אילו הוא היה אומר שזה בא גם על סמך גושפנקא של אגרוף גוף.

אני רוצה להוסיף הערה אחרת: בקשר לשינויים הושמעו כל מיני הצעות שקשורות גם ברכש וגם במכירה של מוצרי התעשייה הצבאית בישראל בחוץ. יש הערה, שנדמה לי

שבח וייס (המערך):
אפשר לשאול שאלה?

רוני מילוא (הליכוד):
בבקשה.

שבח וייס (המערך):
הטעון שלך, כמובן, נכון. קשה להתווכח אתו. אנחנו מדינה שהשטח הצבאי משולב בה בכל תחום ותחום.

היו"ר מ' כהן:
חזקה עלך שאתה יודע להציג שאלה.

שבח וייס (המערך):
אני מתכוון להציג אותה.

דווקא לאור הרגישות הזאת, התיאור שלך צריך להביא לידי כך, שהפיקוח של המערכת הפוליטית הנבחרת על מערכת הביטחון המשוכללת הזאת בתוך חיינו יהיה חריף בצורה הבולטת ביותר. כל הנאום שלך מוביל, לפי הערכתי, אל הכוונה של פיקוח פרלמנטרי נוקב מאין כמותו.

רוני מילוא (הליכוד):
אני מקבל את ההערה.

היו"ר מ' כהן:
זו היתה הערה, לא שאלה.

רוני מילוא (הליכוד):
הפיקוח מעוגן גם בחוק, מבחינת סמכויות הממשלה, וגם בנהלים. אינני חושב שיש בעולם עוד פרלמנט אחד, שוועדת התחקיר והביטחון שלו כל-כך מעורבת בפיקוח על ענייני הצבא והביטחון, כפי שזה קיים במדינת ישראל. אפשר להתייחס לנושא הספציפי שלנו, שאנחנו דנים בו היום, ולשאול האם במקרה זה הופעל הפיקוח או לא. זה נושא בפני עצמו.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
בקונגרס האמריקני יש פיקוח שוטף — — —

גד יעקבי (המערך):
הקונגרס האמריקני פועל במשטר נשיאותי.

רוני מילוא (הליכוד):
שאלת הרה-ארגון, או הפעולות הנעשות עכשיו במשרד הביטחון, זו שאלה שיש לה קודם כול אספקט תקציבי וכלכלי. זו המטרה של הרה-ארגון. זה לא נועד להכפיף גורם זה או גורם זה. אם ניקח את ההכפפות שישנו, הרי ההכפפות של גורמים אחרים לגורמים צבאיים וההכפפות של גורמים צבאיים לגורמים אחרים — הן זהות. אם ייבדק הרה-ארגון פרט לפרט, ההכפפות זהות במספרן. אין פה בעיה שמעבירים יותר נושאים מהצבא למשרד הביטחון או ממשרד הביטחון לצה"ל. אם רוצים שהנציגות בפנים תהיה מאוחדת, אז בראש הנציגות מציעים להעמיד, במקרה זה — — —

קריאה:

רוני מילוא (הליכוד):
הבעיה שם היא המבנה האירופי. באירופה המגעים מתקיימים בעיקר בדרג של הקצינים. לכן מתכוונים להעמיד שם קצין, אין בעיה. לעומת זאת, בארצות-הברית, ששם לנציג משרד הביטחון כאזרח אין כל בעיה לנהל משא-ומתן עם כל הגורמים — אפשר להעמיד אזרח. על כל פנים, זו הכוונה. לא מדובר בהעברת כל המערכת הזאת למישור הצבאי או למישור האזרחי. פה מדובר על נתונים ועובדות שאין עליהם ויכוח, בהקשר זה.

למטכ"ל על כל הנושא האזרחי, לרבות תובלה, לרכות משרדי הממשלה, לרבות כל המערכת, התעשייה — הכול נתון למעשה למרות צבאית לצורך מצב חירום.

מבחינה זאת אנחנו נמצאים בהחלט במערכת מיוחדת, ואי-אפשר לבוא ולהשליך ססמאות במערכת הזאת, כאשר בגלל המצב המיוחד של מדינת ישראל יש לנו מבנה המעוגן בחוק, כפי שהוא אצלנו.

היום, למעשה, התשתית של מדינת ישראל — גם הכלכלית וגם הפיסית — נעשית תוך התחשבות ותוך התייעצות עם הגורמים הצבאיים. הצבא, למעשה, משתתף היום בכל נושא התכנון, נושא תחנות כוח, חלולות מים, תשתיות, התיישבות ועוד נושאים רבים אחרים שלכאורה, במדינה נורמלית, שייכים לדרג האזרחי בלבד, באופן מוחלט וצרוף. למשל, הנושא של הגנה מרחבית הוא נושא שנוסד ונולד במדינת ישראל — הגנה מרחבית אזרחית של יישובים אזרחיים. לבוא ולדבר כאן על חדרה של המערכת הצבאית על למערכת האזרחית או על השתלטות של המערכת הצבאית על המערכת האזרחית, או השלטת שר הביטחון על גורמים אזרחיים — להערכתי, לאור העובדות והנסיבות הקיימות, זה לא במקומו. גם בן-גוריון ידע לבטא זאת היטב, כאשר אמר: צה"ל הוא כור היתוך לחלוציות ולמשימות לאומיות, שהן לאו דווקא צבאיות, אלא משימות אזרחיות לכל דבר. הצבא עוסק היום בענייני חינוך. האם משהו גיד שזו חדרה צבאית לחיים האזרחיים, לתחום האזרחי? האם משהו יציע להוציא את הנטל הזה שהצבא לקח על עצמו בנושא חינוך מתחום הצבא? האם משהו יגיד שהצבא אינו יכול לעסוק בענייני התיישבות, שזה נושא אזרחי מובהק? ההתיישבות נעשית במסגרת הנ"ל. זו אחת המשימות של הצבא, ולא דווקא מלחמה או הגנה, כאשר צריך.

כאשר לכפיפות, לטיעון כאילו אזרחים אינם יכולים להיות כפופים לאנשי צבא, או שאנשי צבא אינם יכולים להיות כפופים לאזרחים — אין בסיס במציאות. במציאות של היום, במציאות שאנחנו חיים בה, על-פי תקנות, איש צבא שעובד במשרד הביטחון כפוף לאמטכ"ל, יש אלופים הנמצאים במשרד הביטחון וכפופים באופן ישיר למנכ"ל ולשר, ולא לרמטכ"ל — מבחינת התפקוד שלהם. לצורך תנאי השירות והחש"צ — חוקי השיפוט הצבאי — הם באמת כפופים לרמטכ"ל, אבל לצורך התפקוד שלהם — הם מקבלים הוראות ממשרד הביטחון. אותו דבר, יש אזרחים בצה"ל, הכפופים למפקדים בצה"ל, אבל בתנאי השירות שלהם הם אזרחים לכל דבר. כאשר מנסים ליצור בנושא זה מעין תדמית של ניסיון של השתלטות מצד זה או מצד זה, אין לה על מה לסמוך במציאות הקיימת במדינת ישראל. חבר הכנסת מוטע גור, כאשר מדובר במדינות אחרות, אפשר אולי לברוק את ההתהליכים האלה ולהגיד שזה התחיל בנקודה זו ונגמר במקום שלא רצינו בו ולא ציפינו לו, ושנחרדנו כאשר הגענו אליו, ואז אתה בא ואומר מעל כמה זו שצריך לבדוק מתי זה התחיל. אצלנו זה התחיל עם קום המדינה, בגלל האופי המיוחד שלנו. בגלל האופי המיוחד של מדינת ישראל ובגלל המבנה המיוחד כאן. הצבא לא אחת נטל על עצמו מטרות אזרחיות, והמשק האזרחי לא אחת נטל על עצמו מטרות צבאיות.

מרדכי גור (המערך):
בוא נבדוק עוד פעם.

רוני מילוא (הליכוד):
תמיד טוב לברוק, אני בעד.

על פגישות שהיו להם עם שר הביטחון בנושאים אלה. הוריו היה מהותי: האם כדי להתחיל את הפעולות צריך לקבל אישור מוקדם של הוועד, או שאישור הוועד דרוש רק כאשר ייפגעו בפועל עובדים במשרד הביטחון, אם יש סכנה של פגיעה כזאת. שר הביטחון אמר במפורש מעל כל במה, שאם תהיה סכנה של פגיעה בעובדים במערכת הביטחון, הדברים ייעשו בהתייעצות מלאה עם הוועד. לא שמעתי זאת באופן אישי מהשר, אלא שמעתי זאת באמצעי התקשורת.

לעומת זאת, בכל מה שנוגע למבנה, שאין לו שום נגיעה לא לזכויות העובדים ולא לשום דבר הנוגע לפיטורי עובדים במערכת הביטחון במשרד הביטחון, אין שום סיבה שהוועד יהיה חלק מקביעת המדיניות.

מרדכי גור (המערך):

בוא נחייב אותם להיפגש.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא צריך לחייב אותם.

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, אנחנו לא ננהל דרישה כאן. אולי נעשה זאת במקום אחר. חבר הכנסת גור, חבר הכנסת גולדשטיין, בבקשה לא להפריע. חבר הכנסת גור, אני פונה אליך שוב, בבקשה לא לנהל דרישה.

רוני מילוא (הליכוד):

מאחר שנגענו בעניין הוועד ותפקידו בכל הסכסוך הזה, אני חייב לומר, שכאשר בודקים את מהלך הסכסוכים במשרד הביטחון, אי-אפשר להתעלם מהמסקנה — גם אם מגלים להיות אובייקטיביים מאוד בנושא זה — שוועד העובדים פועל לא רק משיקולים ענייניים, אלא שיש לו גם מגמות פוליטיות בפעולתו. ועד העובדים במשרד הביטחון, מהרגע הראשון שבו נכנס שר הביטחון הנוכחי לתפקידו ועד היום, חיפש נושאים לחיכוכים ולקונפליקטים בתוך מערכת הביטחון. זה התחיל — — —

מרדכי גור (המערך):

חבר הכנסת מילוא, זו איננה אמת.

יאיר צבן (המערך):

בגין היה במערך?

קריאות:

— — —

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, אתם מפרעים לחבר הכנסת מילוא. הוא צריך לסיים את דבריו. אפשר לו לסיים את הנאום שלו.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת צבן, שאלת שאלה, אשיב לך. שר הביטחון לשעבר, עזר ויצמן, וגם ראש הממשלה דהיום, מנחם בגין, לא עמדו והתמודדו עם ועד העובדים במשרד הביטחון. הם רצו לעשות את ההיאורגניזציה בדיוק כמו שהשר שחן רוצה לעשותה היום. הם חושבים שזה חיוני, כפי ששר הביטחון לפנייהם חשבו כך. אבל איש לא היה מוכן לעמוד מול ועד העובדים ולהתמודד. אפשר לך מה קרה בפגישה הראשונה של השר צפורי, כשהיה סגן שר הביטחון, עם העובדים, והשר צפורי יאמר את זה. ובכן, הוא התחיל לדבר, ויושבי ראש ועד העובדים קם, סגר את התיק ואמר: אין לנו מה לדבר פה עוד. חזאת, כדי להראות, שוועד העובדים ינהל את העניינים ולא צפורי. וצפורי לא יצא בקלות להגן על שר הביטחון דהיום. זה יעלה לו במאמצים גדולים, אבל הוא יאשר את זה.

באשר לנושא הכלכלי — זה נושא שדנו בו גם בוועדת הכספים וגם בוועדה משותפת לוועדת הכספים ולוועדת החוץ והביטחון. זה נושא שאיננו סודי. עלי פי בדקה כלכלית — זו נקודת מפתח בכל הנושא של ההיאורגון והמטרות שרוצים להגיע אליה בכל הנושא של ההיאורגון — הגיעו למסקנה, שאם תקציב הביטחון לא יעלה על 36.5 מיליארד שקל לשנה בחמש השנים הקרובות, האילוף התקציבי של מערכת הביטחון יהיה 40% פחות מהתכנון של המומחים בצה"ל.

מרדכי גור (המערך):

נגיד שכל מה שאתה אומר על התקציב נכון. עדיין מותר לכנסת לבדוק גם את ההשלכה הביטחונית של הדבר.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מסכים לזה במאה אחוז. אני משוכנע שכאשר שר הביטחון יעלה ויאמר כאן את דבריו, הוא יאמר שאין לו התנגדות שהדבר ייכרך על-ידי ועדות הכנסת. להיפך, בלי שום ספק, אבל כאשר מדברים על הורדת כוח אדם של 12,000 איש מתוך כוונה שלא ייפגעו אוגדות וחטיבות בצבא — זה גורם משמעותי שאי-אפשר להתעלם ממנו במסגרת דיון כזה ולהגיד: יש לנו מערכת של כללים, יש לנו שיקולים משלנו שאינם נוגעים לזה.

מרדכי גור (המערך):

לא רוצים להתעלם.

רוני מילוא (הליכוד):

אינני רוצה להיכנס עכשיו לפרטים בנושא זה. כמה דברים ורכשים היום למערכת הביטחון רק כדי ליצור תעסוקה לאנשים, כמה מכוניות מיותרות, שלא צריך אותן כלל, ורכשים, כדי ליצור תעסוקה, וכיצד כאלה דברים. לא אפשר בזה.

מרדכי גור (המערך):

בדקת את הדברים?

רוני מילוא (הליכוד):

באופן אישי לא בדקתי את הדברים.

גד יעקבי (המערך):

שמעת ממישהו?

רוני מילוא (הליכוד):

שמעתי את זה מאלון בצה"ל.

מרדכי גור (המערך):

נבדוק את זה בוועדה.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מסכים לזה. על זה אין ריב. איננו מתווכחים על שאלת הבדיקה. אני רק אומר שאינני שולף את הנתונים האלה מאיזה כיס סודי שלי, גם אין לי אותם בכיס.

מעבר לנושא הקונסטיטוציוני והנושא הפוליטי של פיקוח ושל מערכת אורזית ומערכת צבאית, ישנו הנושא של הוועד, של סכסוך העבודה הקונקרטי הקיים היום במשרד הביטחון. אני רוצה לחזור על דברים שנאמרו פה על-ידי חבר הכנסת יובל נאמן לגבי התערבותו או אי-התערבותו של הוועד בנושאים של ניהול.

המצב היום במשרד הביטחון, לגבי הקשר והתיאום עם הוועד, גם אינו עומד בהתאם לפרסומים של ועד העובדים במשרד הביטחון, מפני שהוועד עצמו הורה בכך שנעשו אתו תיאומים מוקדמים לגבי חלק מהנושאים. אנשי הוועד דיברו

קריאות:

— — —

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, אני מבקש שוב שלא להפריע. חבר הכנסת רוני מילוא, אני מבקש ממך לסיים.

מרדכי גור (המערך):

אם ראש הממשלה לא בסדר, אם עזר ויצמן לא בסדר, ואם מרדכי צפורי גם כן לא בסדר, אולי גם אריק שרון לא בסדר כמשהו? אני מציע שזה ייכרך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, חבר הכנסת גולדשטיין, בבקשה לחת לנאום לסיים את דבריו. לא להפריע. חברי הכנסת, הנושא מכובד וחשוב. עליידי ההפרעות האלה אנחנו מאריכים את הזמן שהוקצב לכל נואם. אני מבקש מכם להפסיק את ההפרעות. חנו לנאום לסיים את דבריו. חבר הכנסת מילוא, אתה צריך לסיים.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מסיים מיד. אני רק לא רוצה שההפרעות ייכללו בזמני.

משה שחל (המערך):

האם הוא עונה למציעים, או שהוא מעלה הצעה?

היו"ר מ' כהן:

אמרתי לו להפסיק לענות על הקריאות ולהמשיך בדבריו.

רוני מילוא (הליכוד):

אני רוצה רק לומר לחבר הכנסת גור בקשר לטענות שהוא השמיע כאן כלפי שרי ביטחון קודמים: יש לי טענות לא רק לגבי שרי ביטחון קודמים, אלא גם כלפי שרים אחרים בממשלה שאינם מוכנים להתמודד עם ועדי עובדים. יש דברים מהירים מאוד כמערכות ממשלתיות שונות. במשרד הביטחון, עם אלפי העובדים שלו, לא חמצא חמישה עובדים המזוהים עם הליכוד. מה קרה שם? האם אין לליכוד בוחרים בקרב עובדי משרד הביטחון? זה מצביע על מגמה פוליטית. איך קרה שבחברת החשמל, עם קרוב ל-10,000 עובדים, אין אפילו 50 עובדים החומכים בליכוד? מה זה? התולצות הכחולות נמצאות כולן במפלגת העבודה? אתם מנסים להיתמם פה בקשר לדרך שבה נבנתה המערכת הזאת.

קריאות:

— — —

יקטור שפיטוב (המערך):

זו מערכה פוליטית.

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם, חנו לנאום לסיים את דבריו, אתם רק מספקים לו חומר להאריך את דבריו. אינכם מאפשרים לו לסיים.

מרדכי גור (המערך):

הוא עשה מהוויכוח על משרד הביטחון ויכוח פוליטי-מפלגתי.

דב שילנסקי (הליכוד):

האם הוויכוח אינו פוליטי?

רוני מילוא (הליכוד):

אני התייחסתי לדבר אחד בלבד. אני חוזר ואומר: ועד העובדים במשרד הביטחון — — —

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת מילוא, אני מבקש ממך להפסיק לרגע. חברי הכנסת, אני מבקש מכם, שוב, לא להפריע.

מרדכי גור (המערך):

שר הביטחון טען הבוקר שעושים מזה ויכוח פוליטי — — —

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת מרדכי גור, אני מבקש ממך שלא להפריע.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — —

יאיר צבן (המערך):

חבר הכנסת שילנסקי, אתה אחראי לקשר שבין הכנסת לממשלה, כדאי שתמסור — — —

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת צבן, בבקשה לא להפריע. לא ייחנך להמשיך בצורה כזאת. אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת מילוא לסיים את דבריו במשפט אחד.

רוני מילוא (הליכוד):

אני נהנה מאוד לראות את ההצטדקות ואת התמימות שעל פניהם של חברי המערך.

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת מילוא, רק רגע. אתה צריך לסיים. חברי הכנסת, חבר הכנסת מילוא רשאי להגיד מה שהוא רוצה. חנו לו לסיים.

רוני מילוא (הליכוד):

אני רואה את המבטים התמימים של חברי המערך האומרים לי: אתה מבנים פוליטיקה. חבר הכנסת גור, אולי חספר לנו מה היה לך להיפגש עם ועד העובדים של משרד הביטחון בידה עם חבר הכנסת הרצוג, מה העניין שלך ושל חבר הכנסת הרצוג בסכסוך העבודה במשרד הביטחון? ענה לי בבקשה. חבר הכנסת משל הזמין אותך לשם. נכון? זה כמוך לא פוליטי. אתה מממיד פני חמים, כל הכבוד, אבל אתה מעורב בסכסוך הזה כאופן אישי.

מרדכי גור (המערך):

— — —

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת מילוא, אני מבקש ממך לסיים במשפט אחד ולדרת מהבמה.

מרדכי גור (המערך):

אמרתי על הבמה שזה עניין של השקפת עולם פוליטית. לא מפלגתית.

היו"ר מ' כהן:

אני מצטער. חבר הכנסת גור, אתה מפריע.

רוני מילוא:

ההגדרה הזאת בהשקפת עולם פוליטית ומפלגתית היא מאוד לא ברורה במה שנוגע לוועד העובדים במשרד הביטחון. הם לא פועלים בגלל השקפות פוליטיות. הם פועלים בגלל מניעים מפלגתיים, לפחות בחלק גדול מהפעולות שלהם.

שמעון פרס (המערך):

מנין לך?

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת רוני מילוא, אני מבקש ממך לסיים ולרדת מעל הבמה. תודה רבה לך, חבר הכנסת רוני מילוא.

רוני מילוא (הליכוד):

סיימתי. אני רוצה רק להודות לחברים שאפשרו לי לדבר בשקט ובשלווה.

היו"ר מ' כהן:

אני מזמין את כבוד שר הביטחון להשיב על ההצעות לסדר-היום.

שר הביטחון א' שרון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כטרם אגש לסקור את ההיסטוריה של מערכת הביטחון, ותסלחו לי אם אעשה זאת בהרחבה, ובעיקר את השילוב ההדוק הקיים במערכת זו בין הצד המתקרא צבאי ובין הצד המתקרא אזרחי, רצוני להבהיר כמה דברים.

השינויים במערכת הביטחון, אלה שביצעתי עכשיו ואלה שאבצע במהלך שנת 1982, ומיד אחראי אותם, אינם שינויים לשם שינויים. האמינו לי, קל הרבה יותר שלא לעשות שום שינויים, ליהנות מתקופה שקטה, לא לעמוד תחת שבת הביקורת מכל כיוון ומכל צד. אבל כאשר התמניתי עלי-ידי הממשלה כשר ביטחון, לא עשיתי זאת הממשלה כדי להעניק לי תואר נוסף. היא הפקידה בידי את מערכת הביטחון כדי שאפשר יהיה לקיים כוח לוחם מן השורה הראשונה, באילוצים הכספיים הקשים שבפניהם אנחנו ניצבים, בבעיות הכלכלה הקשות של ישראל ומול ההתעצמות האדירה של שכנינו בכלי מלחמה. כשהם נעזרים הן עלי-ידי המערב והן עלי-ידי המזרח; כדי שאפשר יהיה בפחות משאבים כספיים לקיים צבא טוב יותר.

יש לנו צבא יוצא מן הכלל, יש לנו מערכת ביטחון מצוינת. אני משוכנע שמדינות וארצות רבות מתקנאות בנו על מפעל האדירים הזה שהוקם במשך השנים. אבל נוכח מה שקורה צריך באופן מתמיד לקדם ולפתח את המערכת הזאת, ואני רוצה לומר במשפט אחד, שלדעתי ישראל הגיעה לקצה הגבול במירוץ הכמותי. אין לה עוד יכולת להמשיך במירוץ כמותי, והיא חייבת להפנות פניה למירוץ איכותי, למירוץ בתעוזה, לחיסכון, ליעול, לשיפור. זה התפקיד שהוטל עלי כשר הביטחון.

אם מדברים על חסכוניות, שר האוצר הנוכחי של ממשלת ישראל ומדינת ישראל, שאיננו מן הנדיבים באמירת מלות שבח, ציין באחת הישיבות האחרונות של הממשלה, שבשנת 1981 צומצם תקציב הביטחון ב-10%.

שלמה הלל (המערך):

אולי שאלת אותו בכמה גדל תקציב הטלוויזיות?

שר הביטחון א' שרון:

אדוני היושב-ראש וחברי כנסת נכבדים, מדובר במיליארדי שקלים. אני רוצה לומר, שבתחומים אחרים הגענו לקץ, שממנו אי-אפשר לסגת עוד ואין מנוס מעשיית שינויים. אולי אתן רק דוגמה אחת שתבהיר זאת. אנחנו עומדים לעשות שורה של שינויים, שמיד אסביר אותם. אבל אקח רק מרכיב אחד בשינויים, מרכיב שלא אני התחלתי בו. אני לא המצאתי אף לא אחת מהפרורמות במערכת הביטחון. קיימות במערכת הביטחון פרורמות זה עשרות שנים. אני רוצה לקחת מרכיב אחד, והוא איחוד המשלחות, זה שבוצע ב-20 בדצמבר 1981 באירופה וזה שיבוצע תוך שלושה-ארבעה חודשים

בארצות-הברית. הייתי אפילו מגדיל ואומר, שבכל צפון היבשת תהיה נציגות אחת בלבד. מתוך חישוב שעשיתי, והחלטתי שלא להרבות, אמרתי שאם שנחזיר רק 30% מן האנשים הנמצאים שם היום, שנשלחו מן הארץ, ונצמצם רק 50% מכוח האדם המקומי — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כמה זה 30%?

שר הביטחון א' שרון:

— — — אבל אם נסיר את הכול, את המבנים, את הטלפוניסטים, את הרכב, את כל ההוצאות האחרות, אם נעשה רק את השינוי הזה, שהוא חלק קטן בכל הרפורמות שאנחנו עושים — נחסוך 75 מיליון שקלים. ואני רוצה לומר לחברי הכנסת הנכבדים שם זה 75 מיליון שקלים.

שמעון פרס (המערך):

קודם תחסוך אותם, אחר-כך נראה.

דב שלנסקי (הליכוד):

תן לו את ההודמנות. אינכם נותנים לו את ההודמנות.

מרדכי גור (המערך):

קודם צריך לדאוג שהנשק יגיע בזמן — — —

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת גור, יש לי בקשה אישית אליך. בישיבה הזאת קיבלת רשות לקרוא קריאות ביניים יותר מכולם. התאפקתי הרבה זמן. אני מבקש ממך לאפשר לשר לענות.

שר הביטחון א' שרון:

הייתי אומר לידידי הן מהקואליציה והן מהאופוזיציה: אינני מבקש שיאפשרו לי לעשות: השינוי בוצע. כמו כן אני רוצה לומר לידידי מן האופוזיציה: היו הרבה נושאים, שהתחלתי לטפל בהם לפני ארבע שנים, שעוררו לגלוג ולעג וקלס, יידי אכנים ויידי כוז, אבל הם כולם קמו והם עובדה קיימת.

שלמה הלל (המערך):

כמה חסכת במשרד החקלאות?

שר הביטחון א' שרון:

רבותי, כדאי להיות רציניים. ומדוע? קודם כול המוסד הזה הוא רציני, שנית — העניין רציני.

יעקב גיל (המערך):

השאלה היא האם אתה נוהג בו ברצינות.

שר הביטחון א' שרון:

שלישית, כל כך השתוקקתם לדון בנושא, ההצעות היו דחופות, ואני מצדי ביקשתי מנשיאות הכנסת להכיר בדחיפות, בדרך כלל הנטייה היא לדחות. אני ביקשתי להכיר בדחיפות, כי לדעתי הנושא רציני.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה אתה אומר?

יעקב גיל (המערך):

— — —

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, קצה סבלנותי. האם אי-אפשר לקיים לפחות דיון מכובד אחד בלי הפרעות? אולי נפסיק את העניין הזה אחת ולתמיד?

ישראל נמצאת במצב כפי שהיא נמצאת, זו אינה רק אחריותי כשר הביטחון בפני הממשלה ובפני הכנסת אלא זו אחריותו של כל אדם היושב כאן, להתחיל אם הוא רוצה לערוך שינוי ולהכטיף כוח לוחם חזק יותר ויעיל יותר, או שהוא רוצה להימנע מרפורמה, אפילו איננה נוחה, ולפגוע בכוח לוחם. השאלה.

יעקב צור (המערך):

לא זו הכעיה שהוצגה.

שר הביטחון א' שרון:

אני, כשר הביטחון במדינת ישראל, לא אתן את ידי בשום פנים ואופן לפגיעה במערך הלוחם של צה"ל, אפילו הדבר יחייב רפורמות קשות ומכאיבות.

מה הן התוכניות של הרפורמות שאנחנו מתכננים? —

יעקב גיל (המערך):

אני מציע להעביר את זה לוועדת החוץ והביטחון.

שר הביטחון א' שרון:

— שלוש רפורמות תיעשנה במהלך שנת 1982: רפורמה אחת היא זאת המבוצעת עכשיו, זוהי רפורמה ברובד העליון במשרד הביטחון ובמטה הכללי. האמינו לי, חברי הכנסת, אין דבר קל מאשר לבוא אל הרמטכ"ל ולומר לו: הגענו למצב שאין עוד מנוס, הורד חטיבת שריון, צמצם אוגדה סדירה והפוך אותה לאוגדת מילואים. אין דבר קל יותר, האמינו לי, מאשר לבוא למפקד חיל האוויר ולומר לו: במחילה מכבודך, הורד שעת טיסה או שעתיים טיסה לטיס בחודש. אין דבר קל יותר מכך. לו הייתי בוחר בדרך הזאת, לדעתי הייתי עושה את הדבר החמור ביותר שיכול להיות, כי לפי הערכתי הגענו בנושא הזה לקו האדום, ובקו הזה אני, כשר ביטחון, כאחראי בפניכם, לא אתן לפגוע. בחרתי בדרך של טיפול ברובד העליון גם בגלל העובדה שיש בכך כדי לתת דוגמה. כדי לתת דוגמה צריך להתחיל ברובד העליון, אפילו הוא הקשה ביותר לשינוי.

השינוי השני שיעשה במהלך שנת 1982 יעסוק בנושא התעשיות הביטחוניות והיצוא.

הנושא השלישי יעסוק בארגון ובמבנהו של צה"ל. יש תוכניות רבות, אין אף תוכנית אחת שבעיני היא מקודשת. ביקשתי מראש המטה הכללי לבחון מחדש, להגיש הצעות. גם שם אין לנו מנוס אלא לבצע רפורמות ותיקונים.

אין לנו מנוס מלבצע תיקונים שלא יפגעו בכוח הלוחם של מדינת ישראל. ישראל איננה יכולה להתבסס ולהישען על אף אחד כשמדובר בכיטוחנה אלא על עצמה. זהו התפקיד שהיתה לי הזכות לקבל מן הממשלה, ואני, במלוא אחריותי, אחראי כלפיהם וכלפי הציבור לבצע אותו בצורה הטובה ביותר, היעילה ביותר, תוך שמירת כוחו הלוחם של צה"ל כרמה הגבוהה ביותר.

כבואנו לעשות שינויים יש לכך שתי דרכים. שתי הדרכים, דרך אגב, נוסו. יושבים פה אנשים שביצעו שינויים. יושב פה חבר הכנסת רבין, שהיה רמטכ"ל, ובימיו בוצעו שינויים. לצערי לא נמצא עוד עמנו אדם שהערכתי אותו מאוד, לוי אשכול, זיכרונו לברכה, שרצה לבצע שינויים. והאמינו לי, כשנכנסתי לתפקידי עברתי על כל המסמכים — ממסמכי של דוד בן-גוריון וזיכרונו לברכה, דרך כל התיקים של כל הוועדות שישבו במשך השנים. קראתי, בודקתי, ביררתי, נועצתי, התייעצתי, גם לא הפחתי איש. עם כניסתי לתפקידי, ביום הראשון לכניסתי לתפקידי, הודעתי שאני עומד לבצע שינויים.

שר הביטחון א' שרון:

אני רוצה להסביר מה זה 75 מיליון שקלים. חבר הכנסת, 75 מיליון שקלים זה 100 מקלטים בכתיספר. רק לפני זמן קצר עמדתי על הדוכן הזה ונתבעתי לכך, וחבר הכנסת גרנות עוד שאל אותי האם אני אתמוך בהקצבת הסכום הזה. אני תומך בהקצבת הסכום הזה. הנה הסכום, זה מקלטים ל-100 כיתות של ילדי בית-ספר.

75 מליון שקלים, רבותי חבר הכנסת, זה שווה-ערך ל-23,000 פגיוס של ארטילריה 155 מילימטרים. רבותי חברי הכנסת, המספר הזה שנקבתי בו עכשיו הוא 20% מהתחמשת שנורתה ככל מלחמת יום הכיפורים. רבותי חברי הכנסת, 75 מליון שקלים זה שווה-ערך ל-10,000 שעות מנוע של טנק "מרכבה", זה שווה-ערך ל-800 שעות טיסה של "כפיר" או 450 שעות טיסה של מטוס F-15. ואדוני היושב-ראש, מכובדי חברי הכנסת — — —

אורי סבג (המערך):

מותר לשאול שאלה?

היור' מ' כהן:

אני מצטער, אינני מרשה.

אורי סבג (המערך):

שאלה קצרה כנודן.

היור' מ' כהן:

הישיבה הזאת היתה מעל ומעבר לכל ביקורת. אני מצטער, אינני מרשה לך.

אורי סבג (המערך):

שאלה קצרה.

היור' מ' כהן:

אינני מרשה לך, חבר הכנסת סבג, אינני מרשה לך.

אורי סבג (המערך):

שאלה קצרה: מדוע השר מייבא ג'יפים וכאן רוצים לסגור את מפעל מתמר שמיצר ג'יפים?

היור' מ' כהן:

אינני מרשה לשאול שאלות, אני מצטער. אני מבקש ממך לשבת.

היור' חשאי (המערך):

כמה טנקים זה?

יעקב גיל (המערך):

זו שאלה טובה.

היור' מ' כהן:

תגיש את זה בכתב בתור שאליתא.

אורי סבג (המערך):

מדוע סוגרים את מפעל מתמר בישראל?

היור' מ' כהן:

תגיש את זה בשאליתא.

היור' חשאי (המערך):

אדוני השר, אולי תעשה חשבון כמה טנקים זה?

אמנון לין (הליכוד):

אדוני השר, אני מציע שתסיים את הנאום שלך ולא תתייחס לקריאות הביניים.

שר הביטחון א' שרון:

רבותי חבר הכנסת, אדוני היושב-ראש, כאשר מדינת

תמר אשל (המערך):

לא כזה העניין, אל תטשטש את העניין האמיתי. אתה חתום על הסכם עם ועד העובדים.

אמנון לין (הליכוד):

הוא מתייחס בדיוק לנאום שהוא מתכוון לנאום.

דניאל רוזוולי (המערך):

אבל אפשר לדרוש שהוא יתייחס לחוות הדעת של היועץ המשפטי של ממשלת ישראל בנושא הזה.

שר הביטחון א' שרון:

רבותי הנכבדים, יש לי יחס של כבוד רב לוועד. אינני יודע איך זה היה בשנים עברו. אני נפגשתי במשך שלושת — ארבעת החודשים הראשונים לתפקידי חמש פעמים עם כל הוועד, והיתה לי עוד שורה של פגישות עם יושב־ראש הוועד. אני חיסלתי סכסוך עבודה שמצאתי אותו כאשר באתי למשרד. סכסוך בן תשעה חודשים, ואני חיסלתי אותו בתחילת הסכם. אולם, יש נושאים שאי־אפשר לקבלם. לא אסכים בשום פנים ואופן שפרויקט של ייצור מטוס, שהוא מהדברים המורכבים ביותר, יושפע מהחלטה שאיננה החלטה מקצועית טהורה.

וועד משפט אחד לסיום. דרך אגב, אני סטיית ממה שרציתי לומר לפני שעליתי לדוכן. הכנתי נאום והחלטתי לוותר עליו.

אריה נחמקין (המערך):

חבר הכנסת אמנון לין אמר שלא תסטה מזה.

היורר מ' כהן:

אתה אינך מוגבל בזמן. בדקתי את התקנון. היתה לי טעות, אדוני השר.

שר הביטחון א' שרון:

האמינו לי, יש לי כאן סקירה טובה של ההיסטוריה. היו זמנים במערכת הביטחון, שהצבא טיפל בנושאים אזרחיים פי עשרה יותר מאשר היום, ויותר מזה — הצבא היה מטפל בכל נושא אזרחי. בכלל, המעורבות היא מלאה. זה היה בסקית'י. אבל לא אעסוק בזה.

אני רוצה לגעת עוד בהיבט אחד, הוא ההיבט המהרהר כל הזמן ובו מנסים להלך אימים. אני מתכוון לשליטת הדרג האזרחי במערכת הביטחון, או להיפך, לשליטת הדרג הצבאי במערכת האזרחית. אני רוצה לומר כאן לחבר הכנסת: מבחינה חוקתית, אני, כשר הביטחון, מייצג את הדרג האזרחי. האמינו לי, המערכת הביטחונית, על החלק האזרחי שבה ועל החלק הצבאי שבה, נמצאת היום כאתת התקופות שבהן הדרג האזרחי, קרי הממשלה, שולט על המערכת הזאת יותר מאשר ברכות מן התקופות שהיינו בהן בעבר.

חיים בר־לב (המערך):
באישורים טלפוניים.

שרה דורון (הליכוד):
למה לא?

מרדכי גור (המערך):
למה לא? באמת.

שר המשפטים מ' נסים:
על מה אתה מדבר, חבר הכנסת בר־לב — על הרשאה לחתום?

חיים בר־לב (המערך):
לא על הרשאה לחתום, אלא על שינוי במבנה המשרד.

בפגישתי עם המטה הכללי בשבוע הראשון להיותי שר ביטחון הודעת'י שאני עומד לבצע שינויים. בפגישתי עם סגל א' של משרד הביטחון, בחודש הראשון להיותי בתפקידי, הודעת'י שאני עומד לבצע שינויים. ואני אומר: היו שתי דרכים. שתיהן נוסו. אחת נוסתה בהצלחה, עשה אותה בזמנו הרמטכ"ל רבין. קודם ביצעו ואחר־כך היו ויכוחים נוקבים — ואני זוכר חודשים ארוכים של ויכוחים. זה היה בעניין המערך הלוגיסטי או — עד שמילאו את המסגרות האלה בחוכן וקבעו באופן ברור את דרכי העבודה. אבל המסגרת היתה קיימת ואפשרה לעבוד ללא ועזושים. הדרך השנייה לעשיית שינויים נוסתה ב־1966, כאשר ניסו דרך אחרת. הדרך היתה לנסות ולהגיע להסכמת כולם לשינוי. העניין הפך לוויכוח מרכזי. כוחות מכוחות שונים פעלו, השפיעו ולחצו. בסופו של דבר, השינוי שאני רוצה לבצע היום הוא השינוי שצריך היה לבצע אותו ב־1966 ועמד לבצע אותו לוי אשכול ויכורנו לברכה, אבל הוא פעל אז בדרך אחרת.

בחנתי את הנושאים האלה. צריך לזכור שבינתיים חלפו הרבה שנים, מערכת הביטחון חשופה הרבה יותר לאמצעי התקשורת, לגורמים, הייתי אומר, שפועלים בתוך מערכת הביטחון, גורמים חיצוניים, שהם מעורבים הרבה יותר בתוך המערכת הזאת. להכניס מערכת כזאת לטירוף של חודשים על גבי חודשים עד שנגיע להסכמת כולם לשינויים — לפי דעתי זאת היתה טעות ממדרגה ראשונה.

לכן בחרתי בדרך הראשונה. בשלב ראשון קבעתי מה אני רוצים לעשות. זאת אומרת, קבעתי את האחדות המסגרת, אותן שתי מסגרות שאחת מהן היתה קיימת ממילא כמסגרת מאוחדת ואני הרחבתי אותה, זה המחקר והפיתוח שאלי הוסיפתי את הייצור ועוד גורמים נוספים שלא אפרט אותם כאן. אגב, זה גוף שכראשר יעמוד אורח מבכירי המדענים שיש לנו כמערכת הביטחון.

גוף שני זה גוף שלא חיוקנו בו את המטה הכללי. מי שהיה צריך להקים קול ועקף, הרי זה המטה הכללי. הוצאנו מהמטה הכללי אגף שהיה קיים בו מאז הקמתו. הוצאנו את אגף האפסנטות מהמטה הכללי והקמנו אגף משותף, מתואם על־ידי ראש המטה הכללי לצרכיו ועל־ידי המנהל הכללי לצרכיו שלו.

לאחר שקבענו את הדברים האלה, קבעתי פרק זמן בין חודש וחצי לחודשיים וחצי, בהתאם לכובד הנושא ולהיקפו, ובפרק זמן זה צריכים לשבת וחיכים לשבת עם ועדי העובדים, עם כל הנוגעים בדבר. יצטרכו אז, בעבודת שניים, לקבוע באיזו משבצת יהיה אורח וכאיו משבצת יהיה איש צבא. יצטרכו לקבוע את נהלי העבודה המפורטים, אבל המערכת פועלת ללא ועזוע.

גם אני קורא עיתונים, ואני רוצה לומר לכם — ואני אחראי בנושא זה כלפיכם — שהמערכת, כתוצאה מהליכתנו בדרך זו, פועלת ללא ועזוע. לא שלא נגרם כאב לאנשים, וחבל לי, כי יש אנשים יוצאים מן הכלל. אנשים שאני מכיר אותם עשרות שנים, אין אלה אנשים זרים, אלה אנשים שהלכתי אתם יחד עשרות שנים והם מוכרים לי אישית; אבל אפילו אם הם מוכרים לי אישית, לא ועד עובדים במדינת ישראל הוא שיקבע איך יהיה בנוי הפרויקט של ייצור ה"לביא". בשום פנים ואופן לא.

דניאל רוזוולי (המערך):
אולי תתייחס לחוות הדעת של היועץ המשפטי? איך אפשר להגיע שאין ועזוע?

שר המשפטים מ' נסים:

למה אתם מפריזים? נושא השינוי במבנה המשרד לא עמד כלל לדיון. אתה ראתה את המסמך?

יעקב גיל (המערך):

השאלה היא האם אתה ראתה אותו, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים מ' נסים:

אתה אינך יורע מה אתה שח. היתה בקשה למתן הרשאה לחתימה על חוזים. זה נעשה מרי שבוע כשבוע.

מרדכי גור (המערך):

זה מה שהיה?

שר המשפטים מ' נסים:

רק זה.

ויקטור שם-טוב (המערך):

— — —

שר המשפטים מ' נסים:

לא היה ולא נברא.

מרדכי גור (המערך):

לו צריכים היינו הוכחה איך דנו על זה בממשלה — נתן לנו שר המשפטים הוכחה.

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי רשות לשאלה.

היו"ר מ' כהן:

אחרי כן. אני מבקש לאפשר קודם לשר לסיים.

שר הביטחון א' שרון:

לכן אני חוזר וקובע, כדי להסיר אי-בהירות: הדיג האזרחי השולט על מערכת הביטחון מבוטא מבחינה חוקתית על-ידי שר הביטחון. ובעניין זה אני רוצה להרגיע את חברי הבית: יש בנושא זה שליטה מלאה ותהיה שליטה מלאה כזאת גם בעתיד.

באשר ליחסי עבודה, עשיתי מאמצים ואני עושה מאמצים גם עכשיו. באמצעות אנשים שאני מעריך ומוקיר אותם, לקיים מפגשים מחודשים עם הוועד. הערכתי היא, שחוף זמן קצר ייווצר מפגש מתודש עם הוועד. רצוני לפגוש בוועד, רצוני לקיים את המגעים ישירות עם הוועד. אני חושב שלוועד יש היום חפיקים מרכזיים, ככל-זאת בכל שינוי צריך לוודא שזכויות עובדים לא תיפגענה. אם ניתן, יש גם לשפר זכויות של עובדים. הייתי מנסה, שיש לוועד אולי עוד משימה — להגביר את המוטיבציה של העובדים, אבל זה, כמוכן, מוטל לא רק על הוועד אלא גם על הנהלת המשרד, גם על השר, על כולם. אני מלא אמונה וביטחון. שחוף זמן קצר נמצא פתרון גם לנושא הזה. מערכת הייעול והחיסכון, שיש לה רק מטרה אחת והיא חיזוק ביטחונה הלאומי של ישראל, היא שתפעל, המערכת תהיה בדיעבד, יעילה יותר, טובה יותר חולה יותר.

היו"ר מ' כהן:

אדוני השר, חבר הכנסת מרדכי גור רוצה לשאול שאלה. אתה מוכן?

שר הביטחון א' שרון:

לא, לא.

היו"ר מ' כהן:

רגע, רגע, חבר הכנסת גור — השר מסרב.

אורי סבג (המערך):

אני-אפשר לשאול שאלה לעניין?

היו"ר מ' כהן:

לא, לא, השר מסרב, אני מצטער, זכותו לסרב.

אדוני השר, לאן אתה מציע להעביר את הנושא?

שר הביטחון א' שרון:

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' כהן:

תודה לשר הביטחון.

אורי סבג (המערך):

אדוני השר, זו דמוקרטיה עממה.

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, חבר הכנסת דוד מגן רוצה להציע להסיר את ההצעות מסדר-היום. זו זכותו. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן, זמן מוגבל לחמש דקות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, אני מוועז מהתקדים שנוצר פה היום, ולא אתפלא אם נימצא בדרך מהירה מאוד שבה נראה שוב, אולי בשבוע הבא, את שר הביטחון — בעקבות יוזמה של חבר כנסת, רמטכ"ל לשעבר — עומד כאן ומרצה על מבנה וארגון צה"ל. היום מתחילים במשרד הביטחון, מתחילים לעבדו לצה"ל ואחר כך לפריסה של יחידות שונות.

קריאות מספסלי המערך:

יעקב גיל (המערך):

חבר הכנסת דוד מגן, אתה מפקפק בעמדת שר הביטחון?

תמר אשל (המערך):

— — —

היו"ר מ' כהן:

חבר הכנסת מגן, הרשה לי רגע, אני רוצה לומר כמה מלים. חברי הכנסת, אני מבקש מכם, חברת הכנסת אשל, את מרשה לי?

דב שילנסקי (הליכוד):

איפה הדמוקרטיה? תנו לאדם לדבר.

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, חבר הכנסת מגן מוגבל בזמנו לחמש דקות. אני מבקש מכם לאפשר לו לומר מה שיש לו לומר ולסיים.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת נחמקא, לא יכולתי שלא לעלות ולהשמיע את דברי, גם לחבר הכנסת מרדכי גור, שהערכת אתה באופן אישי, וגם לגבי רוחב הלב של שר הביטחון, שמרשה ומסכים להעביר את ההצעות האלה לדיון במוסדות הכנסת.

מיכאל כ"חזה (המערך):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

בהחלט, תקשיב רגע.

אנחנו שמענו כי בדת ועד עובדי משרד הביטחון לפנות מחר לבג"ץ בנושא שינוי מבנה משרד הביטחון. אם כן, החל ממחר יהיה העניין בחזקת סוביידיצה.

ויקטור שם-טוב (המערך):

בוועדת החוץ והביטחון אין סוביידיצה.

דוד מגן (הליכוד):

— — —

הי"ר מ' כהן:

חברי הכנסת. חבר הכנסת מגן, אני מבקש ממך לסיים ולומר מה אתה מציע לעשות.

דניאל רוזוליו (המערך):

איך מתייחסים לכנסת? אני מבין שחבר הכנסת דוד מגן נותן דוגמה איך הליכוד מתייחס לכנסת.

הי"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, כולכם נותנים דוגמה יפה. אני מצטער מאוד לומר זאת.

דוד מגן (הליכוד):

הצעתי מסתכמת בכך, שצריך לאפשר לוועד העובדים לדרת מהעץ הגבוה שעליו הוא נתלה כאמצעות הורדת הנושא מסדר-היום.

הי"ר מ' כהן:

תודה רבה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, — — —

הי"ר מ' כהן:

לא, לא, אני מבקש שתסיים.

דוד מגן (הליכוד):

אין טעם לדון באופן מלאכותי בעניין שהוא מסמכות המלאה של שר הביטחון, ואפילו הוא אריאל שרון. לפיכך, בהתאם לסעיף 88(ו) לתקנון הכנסת, מבקש אני להציע לחברי הבית שלא לכלול את הנושא בסדר-היום ואף לא להעבירו לדיון בוועדה.

הי"ר מ' כהן:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. אני מקווה שלפחות בזמן ההצבעה יהיה שקט.

דב זכין (המערך):

מה הציע כבוד השר?

הי"ר מ' כהן:

השר הציע להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון, וחבר הכנסת דוד מגן הציע שלא לכלול את הנושא בסדר-היום. חברי הכנסת, אנחנו נצביע על ההצעות זו מול זו. אני שואל את חבר הכנסת מרדכי גור: האם אתה מסכים שהעניין יידון בוועדת החוץ והביטחון?

מרדכי גור (המערך):

כן.

הי"ר מ' כהן:

חבר הכנסת יובל נאמן, האם אתה מסכים?

יובל נאמן (התחיה):

מסכים.

הי"ר מ' כהן:

חבר הכנסת רוני מילוא, האם אתה מסכים?

רוני מילוא (הליכוד):

כן.

הי"ר מ' כהן:

ובכן מדובר בשתי הצעות: האחת — שלא לכלול את

דוד מגן (הליכוד):

לא ייתכן ששדור פוליטי אישי, המתנהל זה תקופה ארוכה על-ידי חברי כנסת מסיעת רק"ח, או חד"ש, וחברי כנסת מסיעת המערך, נגד שר הביטחון אריאל שרון — ינוהל באצטלה של דיון ענייני כביכול במוסדות הכנסת, תחת הכותרת: שינוי מבנה משרד הביטחון.

מרדכי גור (המערך):

אולי ההיפך?

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, איזה טרור אישי?

קריאות:

— — —

הי"ר מ' כהן:

לא, אני לא שמעתי. אני מצטער, לא הקשבתי. רגע אחר.

דוד מגן (הליכוד):

הטרור הוא במערכת השמצות בלתי פוסקות.

הי"ר מ' כהן:

אני מבקש ממך, חוזר כך, טרור אין. חבר הכנסת מגן, חזור כך מהמלה "טרור". אני מבקש.

דוד מגן (הליכוד):

אני חוזר ב.

הי"ר מ' כהן:

הוא חוזר בו.

דוד מגן (הליכוד):

אני חוזר ב. מהמלה טרור במסע ההשמצות האישיות נגד שר הביטחון.

שלמה הלל (המערך):

עדיף שישאיר מה שהיה קודם. זה טוב יותר.

הי"ר מ' כהן:

הוא רוצה לנמק הצעה שלו. יש לו חמש דקות לנמק אותה. מותר לו לומר הכול.

דוד מגן (הליכוד):

לפי ידיעות שבידי, רוב עובדי משרד הביטחון אינם מזדהים עוד. לאחר הסרת מעמדנותו של מר אריה גנגד למילוי משרה במשרד הביטחון, עם הסמאות הנשמעות מפי עסקני ועד העובדים.

תמר אשל (המערך):

אתה בעד גנגר או גנדו?

דוד מגן (הליכוד):

לאחר זאת, מודה הרוב המכריע של עובדי משרד הביטחון עם צעדי שר הביטחון למען ייעול המערכת, מניעת הכפילויות והבזבוז, וממילא — למען שחרור משאבים לפרויקטים ביטחוניים חיוניים.

אין זה טור, כי ועד העובדים נתלה בעץ גבוה ואינו יורע כיצד לדרת ממנו, כמיוחד כאשר עדת זאבים מתוסכלים חגה סביב העץ וממאנת להרפות מוועד העובדים, ובאמצעותו — משר הביטחון.

דניאל רוזוליו (המערך):

מה זה? איזה מין דיבור זה?

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון
בוועדת החוץ והביטחון — רוב
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' כהן:

ברוב קולות הוחלט להעביר את שלוש ההצעות של חברי
הכנסת גור, נאמן ומילוא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

ההצעות בסדר-היום של הכנסת, והאחרת — להעביר את
ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון. נצביע על הצעה מול
רעוה

ה צ ב ה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מינוט

1. הצעה לסדר-היום

ההתרחשויות בפתחת-רפית

חוק את הדרך של ניסיון לעצור החלטה של הכנסת ושל מדינת
ישראל באמצעים בלתי חוקיים ובאמצעים של אלימות
מילולית ואלימות פיזית.

אני רוצה, קודם כול, לייחד את דברי לפולשים לפתחה, הן
לימית והן ליישובים החקלאיים, מפני שאני חושב שמה שהם
עושים הוא מעשה חמור מאין כמוהו, והוא הנותן איזה שהוא
ביסוס מוסרי — מוויף אומנם אבל מוסרי — לאנשים
היושבים שם שנים אחדות וחובעים את הפציונים שלהם; זאת
משום שהם רואים שאפשר לקחת את החוק בידיים ושלא נעשה
דבר נגד אנשים כאלה, אם מותר לפולשים לעשות זאת —
חושבים האנשים — על אחת כמה וכמה מותר לנו, היושבים
שם, לעשות כך. ונמצא החוק במדינת ישראל מופר והחלטות
הכנסת מושמות לאל.

אדוני היושב-ראש, אין כאן דבר שנחת עליו באופן
פתאומי. ידיעות על כך כבר הופיעו בתחילת ספטמבר 1978
בעיתונות. בדיו ובטלוויזיה, אני פניתי כבר ב-21 בספטמבר,
נכון יותר בתחילת ספטמבר, אל שר המשפטים משה נסים,
בבקשה לפנות את הפולשים באזור ימית, קיבלתי משר
המשפטים מכובת תשובה, שבו הוא כותב לי כדלקמן: "נתתי
דעתי על עניין הפלישה של כמה משפחות למושב תלמיי-יוסף,
וברור שאין אני משלים עם הסגת גבול זו, הכרוכה גם בניסיון
למנוע מהמשלה את ביצוע מדיניותה. הנושא יידון בימים
אלה ואני מקווה שיתקבלו ההחלטות המתאימות". הכוונה היא
שהנושא יידון בממשלה. זה היה ב-21 בספטמבר, והוא כתב לי
על משפחות מספר. הוא הודיע שזו היתה פעולה של הסגת
גבול, הוא מודיע שזה גם כרוך בניסיון למנוע מן הממשלה את
ביצוע מדיניותה.

האם הקו הזה של שר המשפטים אכן כוצע? האם
הממשלה באמת נקטה צעדים? האם הממשלה באמת פעלה
נגד הפולשים האלה? — להיפך, היא גילתה אוזלת-יד
מחלטת. האינפורמציה שהתפרסמה בכלי התקשורת, ושאנחנו
אספנו וקיבלנו בדרכים אחרות, הצביעה על כך, כי הפולשים
שכאו לשם קיבלו תמיכה מגופים ממשלתיים וממלכתיים כדי
לבצע את פעולות ההתנהלות הבלתי-חוקיות שלהם. והם
אמרו זאת ברש גלי, הם סיפרו על כך שהם מקבלים אמצעים
כספיים, שפתחו בשבילים בתי-ספר, שנתנו להם שירותים
אחרים כדי לקיים שם את החיים. הם תפסו שם בתים שלמעשה
כבר פינו אותם חמורת כסף טוב. כלומר, הממשלה, במקום
לנקוט צעדים חריגים נגד פולשים, כפי שהתחייב
מדבריו של שר המשפטים וכפי שהתחייב גם מהדברים שאמר
היועץ המשפטי לממשלה — במקום זאת היא לא פעלה,
ולהיפך, היא עוד עודדה את ההתנהלות במקום.

היו"ר מ' כהן:
חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא: ההתרחשויות
בפתחת-רפית. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' שחל:
אבקש מחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, מצד שמאל,
שיעשה סדר. בפינה ההיא, ולא רק אתה לבד, אלא יחד עם
חברך, גם עם חבר הכנסת דוד מגן.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אנחנו מענישים אותו.

היו"ר מ' שחל:

תעשו סדר, תענישו אותו. תעשו סדר גם בצד ימין, ואני
מבקש מחבר הכנסת וירשובסקי להתחיל בהצעה שלו.

יוסף רם (הליכוד):

חבר הכנסת שחל, אתה מומחה לענישה. אולי — — —

היו"ר מ' שחל:

לאחר שאסיים כאן את התפקיד.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מעלה נושא שהוא
נושא כאוב וגם עצוב. הנושא בפני עצמו: ההתרחשויות
בפתחת-רפית, בימית וכיישובים החקלאיים שם, עצם הפיגור,
הוא דבר הכואב לכולם, ליונים ולנצים, לאלה המקבלים את
הסכם השלום עם מצרים בשמחה ולא להמתנגדים לו. אבל
מעבר לעצב מעצם הפיגור של היישובים שם, הרי נוצרה
בפתחה סיטואציה, שהיא חמורה מאין כמוה. ייתכן מאוד
שימית תיזכר, או הפתחה תיזכר, לא רק כמקום שעובנו בגלל
הסכם השלום, אלא כמקום ששם התמוטטה מערכת שלטון
החוק במדינת ישראל בצורה כמעט מוחלטת.

ושלטון החוק שם התמוטט משני הצדדים — גם מצד
התושבים, שיש להם תביעה לגיטימית אל המדינה ואל הציבור
לקבל פיצויים, תושבי המקום שישבו שם שנים, שאני מבין
ללבם שקשה להם; וגם מהצד השני — ובעיקר עליהם אני
מדבר — אלה שפולשים לשם מאז הוחלט על הפיגור, בייחוד
בחדרשים האחרונים, ומנסים באמצעות פעולות שלהם בשטח,
פעולות שאינן חוקיות, לעצור את הנסיגה מסעי.

אדוני היושב-ראש, אפשר בהחלט להיאבק על מטרה
פוליטית באופן ציבורי על-ידי הפגנות, על-ידי מחאות, על-ידי
ניסיונות לשנע. אבל אין, בשום פנים ואופן, לקבל במדינת

עכשיו יש לנו ממשלה חכמה, והיא החליטה לחוקק חוק מיוחד לגבי הפיצויים שלהם. זה מאוחר מאוד. זה מאוחר כשנה, בשנתיים וכשלוש שנים. צריך היה לעשות זאת מיד לאחר שהיה ברור שצריך יהיה לפנות את השטח. הממשלה לא רצתה לעשות את זה. היא קיימה כל מיני מגעים באמצעות שורה ארוכה של אנשים וכולם נכשלו בהשגת המשימה. אני חושב, שהממשלה פשוט כשלה בביצוע המשימה שלה לגמור עניין עם תושבי מדינת ישראל שמגיע להם טיפול אחר, או שהיא כשלה בכך שהיא לא רצתה לגמור עניין עם האנשים האלה. עד היום הדבר הזה אינו כרוך לי עד הסוף. כך או כך, הם השאירו אוכלוסייה ממורמרת ומתוסכלת ועניין לא גמור.

אך מצב זה איננו נותן לאנשים את ההצדקה לקחת את החוק בידים. זה לא נותן לאנשים את ההצדקה לסגור עיר, לגרש מנכ"ל מהעיר, וזה לא נותן להם הצדקה לבצר את עצמם ולהגיד: אנחנו מנהלים מלחמת חורמה נגד מדינת ישראל. אבל בהחלט אפשר להבין איך הם נדחו למעשים אלה. ואם צריך להוציא פסק-דין מאשים על ההתנהגות שם, הרי האשמה מתחלקת, במידה לא מעטה, שווה בשווה בין הממשלה ובין התושבים.

אנחנו בהחלט בעד זה שיהיה חוק בעניין הזה, אבל החוק הזה בא באיחור, וייתכן מאוד שהוא לא יוכל לתקן את הנזק ואת המעוות שנגרם בחברה הישראלית. ייתכן מאוד שהיום, כשהחוק יגיע לכנסת, הוא יקבל את כל הסממנים של ההתפשרות והלחצים שלא היו צריכים להיות חלק מההסדרים עם תושבי המקום. עם זה, צריך לעודד שחוק כזה יבוא, ויבוא מהר. אבל כל עוד החוק לא בא, או כל עוד המצב הזה עדיין לא גמור, הרי צריך להשליט סדר באזור ולא צריך לתת יד, על-ידי שתיקה, על-ידי עמידה מנגד, על-ידי השלמה, ליצירת האלימות והגיוגול הקיימים באזור הזה. כי אנחנו צריכים לזכור, שהנורמות והעובדות הנקבעות היום בפתחה יהיו נר להלגי כל מיני אלמנטים במדינת ישראל כשנים הבאות. ואם אני יכול להבין במידה מסוימת את כאבם של האנשים האלה, הרי מי שייקחו מהם, דוגמה, מי שיסחטו את המדינה, מי שישתמשו נגדה באלימות — הם לא ילמדו את הלקח של הלב הכואב. הם יאמרו: כך וכך נהגו התושבים והם קיבלו מהם כסף, והממשלה עמדה מנגד ושתיקה — גם אנחנו נעשה כך.

לכן אני מבקש שהדבר הזה ייבדק בצורה יסודית ביותר בוועדה מוועדות הכנסת. אני יודע שאני יכול להציע דיון במליאה — — —

היזר מ' שחל:

אתה יכול להציע רק דיון במליאה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני יודע, אם היה דיון במליאה, אשמח לדיון במליאה. אם יזדמן שהנושא יועבר לוועדה, חיינו שנמצא את הדיון הזה עד תום, מפני שמדובר לא רק בתושבי ימית ובבעיות פתחת-רופת, אלא בדמויות של החברה במדינת ישראל ובשאלה האם היא יכולה להתמודד עם הבעיות שלה בצורה מבוגרת, דמוקרטית והוגנת, או היא הופכת גיוגול לפני שהיא מוצאת פתרון לבעיה.

אדוני היושב-ראש, לא בלב קל מעלים נושא כזה, אבל אני רואה את האלטרנטיבה, אם לא נפתור את הבעיה בצורה חריג-שמעית, ברורה וללא דיווח, נגד הפולשים ונגד תושבי המקום, על-ידי חקיקה מיידית ואוהרה שלא נשלים עוד עם הפרת חוק, אנחנו נידרדר למצב שלא נוכל לנהל את חיינו, לא שם ולא בכל מקום אחר.

נדהמתי לראות את שר החקלאות, סגן ראש הממשלה — היושב כעת באולם ומתמודד עם ראש הקואליציה — לפני כמה ימים אומר בטלוויזיה: מה יש? — הפולשים האלה? אנחנו נודד אותם בכבוד העת. מה, אסור להם לכבד לשם? מי אומר שהם באים לשם כדי לפלוש ולהתנגד לנסיגה? מותר לטיל כל מרחבי ישראל. בצורה של היתממות צינית זו נתן שר החקלאות, סגן ראש הממשלה, גושפנקא חוקית למעשים בלתי חוקיים שנעשו על-ידי אנשים שכאו במטרה אחת פשוטה: לקעקע מדיניות של הכנסת ושל הממשלה. האם אנחנו צריכים לסבול זאת במדינת ישראל, המחיימת להיות מדינת חוק? אנחנו אומרים: אל תדאגו, עד שנצטרך לקיים את הסכמי קמפ-דייוויד. עד אפריל, נוציא את כולם. בינתיים — שיחיו שם. אבל נוצרות שם עובדות חמורות ביותר — התבססות של אנשים, של לקחת החוק בידים, וכולם מחשים, יש פעולות, המשטרה לא חוקרת, האנשים תופסים רכוש ממשלתי, ואיש לא נוקט נגדם צעדים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בצורה כזאת איננו יכולים לנהל מדינה מסודרת בישראל, במיוחד כשזו אינה ההמצאה שלי כאופוזיציונר הכא ומתריע כאן על משהו. אלא אלה הם דברים של שר בממשלת ישראל רועץ משפטי לממשלה. לצער הרב הצטרפו לכך גם חברי כנסת שבאו לעשות פעולות במקום. במקום להבציע עד כך שהפעולות שעושים שם — בפלישה — הן פעולות בלתי חוקיות הנוגדות את החלטות הכנסת, מעוררים אנשים לפלוש לשם וליצור עובדות בשטח. אנחנו לא נוכל לקיים בעתיד משטר של שלטון חוק בשום מקום במדינת ישראל, אם הממשלה לא תפעל נגד הפולשים האלה באופן נחרץ, בכוח הזרוע ולאחר. ואין לי כל רחמנות עליהם, הם לא אנשים שהשקיעו שם משהו, הם לא אנשים שיאבדו בית וצריכים לחפש להם מקום אחר לגור ולהתפרנס בו; אלה אנשים שכאו מתוך מטרה לסכל מדיניות של מדינת ישראל. נגדם אין שום רחמים וצריך לסלק אותם לאלתר, ובמדינת ישראל קיימים הכלים המתאימים לכך.

ברצוני לומר משהו על האנשים שגרים במקום — תושבי ימית ותושבי הפתחה בכלל. אני יכול להבין את כאב לבם. אני יכול להבין שצריך להגיד: טוב, זהו מחיר השלום. אבל זוהי אמירה, אולי אמירה קשה, אולי אמירה עם צביטה בלב, אבל זוהי אמירה. בשבילים זה מעשה קשה מאוד, שגורם להם קרע בלב. אך עם זאת, אין לי נחת להזרע את הזכות לפעול נגד הממשלה ונגד הציבור, לפעול נגד הממשלה במחאות, בהפגנות — וזכות בהחלט לעשות זאת; אבל לסגור עיר לפעול באופן בלתי חוקי, להצית בתים, להגיד שהם רוצים לעודד מאבק עם צה"ל, מאבק אליים, שמא זה יעזור להם לפתרון הבעיות שלהם — זה אסור להם, מפני שזה אינו פוגע בממשלה. בשר זה או זה, אלא זה פוגע בציפור הנפש של כל החברה שלנו במדינת ישראל. עם כל ההבנה לכאב הלב שלהם, מה שהם עושים זה לא רק הרס הבתים שלהם, זה הרס הדמוקרטיה במדינת ישראל. אם האנשים לא יבינו, שבסופו של דבר הם מקעקעים את החברה במדינת ישראל, אנחנו עשויים לעמוד בפני מצבים קשים ביותר.

אני מבין את האנשים האלה, שהממשלה למעשה לא רצתה לסכם אתם את ההסדרים, אבל אינני מוכן לקבל את זה שכל פעם שהציעו להם משהו הם רצו עוד, ואינני מוכן לקבל את הטענה שלא באו אליהם בהצעות ממשיות. ייתכן שכל פעם נסגור ייתכן שהיתה גם מגמה שלא לסכם אתם את ההסכם, כפי שטוענים, כדי להחזיק אותם שם כבני ערובה. מכל מקום, היום העניין אינו גמור והכאב שלהם הולך וגדל. האם אנחנו יכולים להשלים עם דבר כזה?

על-פי חפיקה, על-פי הגדרה, על-פי סמכויותיה, על-פי ריבונותה, על-פי המשימות המוטלות עליה, היא בטלה ומבוטלת, היא איננה בנמצא, וזאת משום שממשלה מופקדת בראש ובראשונה על החוק, והיא חייבת להתנהג על-פי החוקים, ולא — הכלים נשברים, הכול נשבר.

מרדכי בן-פורת (חל"ם):

הממשלה איננה מופקדת על החוקים, היא חייבת לנהוג על-פי החוקים, לבצע את החוקים.

יוסי שריר (המערך):

אני מחזק בהגדרתי בשני צדדי, שני הרברים כאחד. אבל אם די לך בצד הזה, גם לי די בו.

אני אומר, שאם הממשלה איננה ממלאה את התפקיד הזה, שהוא התפקיד היסודי והחשוב מכל התפקידים, היא איננה קיימת, היא בטלה ומבוטלת, והיא חיה וקיימת אך ורק בזכות אחת — היא חיה וקיימת אך ורק במובן הפורמלי, בחסדיה של הכנסת הזאת.

לכן אני אומר: זהו יום חשוב לכנסת, משום שאם הכנסת שבה ומעניקה את חסדיה אלה לממשלה, שאיננה קיימת עוד על-פי כל הגדרה, היא נוטלת על עצמה את האחריות של הממשלה למה שמרחש עכשיו בפתחת-רפיח.

רבתי, אין מדובר בממשלה שעוצמת עין למראה העבירות המתרחשות בכל יום. גם זה דבר חמור. ממשלה עוצמת עין — דבר חשוב כשלעצמו, אבל מדובר בממשלה, שבפועל משתפת פעולה עם כל החזיונות הנוראים האלה. זוהי ממשלה עבריינית בעצמה. היא בעצמה ממשלה עבריינית, ודינה של ממשלה עבריינית — שתעבור מן העולם. גם על-פי אחריותה הקולקטיבית זוהי ממשלה עבריינית וגם על-פי אחריותה של כל שר ושר בתוכה, או כמעט כל שר ושר בתוכה. אין בתוכה מי שאיננו משתף פעולה באופן אקטיבי עם המעשים בפתחת-רפיח.

שר השיכון משתף פעולה. הוא משתף פעולה משום שהיו שם פלישות לבתים של משרד השיכון. לרוצה שר השיכון, היה יכול להתייצב ולומר את דברו, יכול היה לחבוע את עלבונה של הדמוקרטיה הישראלית, של המשטר הישראלי, כפי שאנחנו רוצים לקיים אותו. הוא לא קם. שר הפנים גם הוא לא קם, גם הוא משתף פעולה בממשלה העבריינית הזאת, משום שמתקציבים של רשויות מקומיות מכלכלים ומפרטים ותומכים ועוזרים למי שבא לשם — ועוד אומר מלה על חברי הכנסת שיושבים פה. ואני נכלם לדבר כאן במקום הזה, כאשר הם יושבים כאן, משום שהם יושבים בתוך הבית פנימה והם עושים פלסטר את החלטותיו, בתחבולות הם עושים להם את ישיבתם בפתחת-רפיח. ואנחנו, כל הקולקטיב הזה — ואני אומר: כולנו בלי יוצא מן הכלל — מקבלים זאת כתופעה שאפשר לסבול אותה בשעה שאי-אפשר לסבול אותה. למי אנחנו יכולים לבוא בטענות? כך גם שר הארגון, שמחבר חשמי על-פי חחה לפולשים, וכך גם שר החקלאות, שדואג שיהיה שיווק מסודר ומאורגן מיישובים שהורחם ולידתם בחטא, שלא אושרו מעולם על-ידי הממשלה. כך שר הדתות ושר החינוך.

אני מוכרח לומר מלה אחת על השר ארליך, שראיתי אותו, כפי שראיתם אתם, בטלוויזיה, כמלוא הגיחוך, כמלוא העליבות. פעם אחת צריך לומר לשר ארליך, שמתקנא כל-יך לפעמים — כך נדמה לי, כך ניתן להתרשם — בשר בורג, איש ה"רצים". אני מתבייש להיות חבר כנסת ולהיות אזור במדינת ישראל כאשר סגן ראש הממשלה מופיע כך בטלוויזיה ואומר:

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, הצעה באותו נושא לחבר הכנסת יוסי שריר.

יוסי שריר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא יקשה לתאר מה יקרה פה בעוד כמה דקות, כאשר שר הביטחון יקום להשיב בשם הממשלה על ההצעות האלה לסדר-היום באחד העניינים החמורים ביותר, העומדים על סדר-יומנו. שהרי שגרת התשובה צפויה, נשמע הרבה דברי היתממות והתחסדות, חמקנות ושחמטנות, ידובר הרבה בשם הכאב, הכאב שאנחנו לא מסוגלים, כביכול, להבין אותו, הכאב של פתחת-רפיח.

הואיל ואיש מאתנו איננו כוחן כליות ולב, אינני רוצה להעיד עכשיו על לבי, אם לבי לב קל הוא או לב כבד. אני רק רוצה לומר, שבשום פנים ואופן אין להתחשב בכאבים כאשר הם מפירים את החוק בצורה כזאת, כאשר הם עושים את החוק פלסטר. רבתי חברי הכנסת, מי בדרך כלל מפר את החוק בנסיבות כאלה או בנסיבות דומות? מפירים את החוק אנשים כואבים, אנשים שיש להם מועקות וקובלנות. האם למישהו מאתנו יש משקל כדי למדוד את כאבו של מי שצריך לעקרו מפתחת-רפיח, או מי שאפילו לו ניתנה לו הזדמנות להכות שורש, משום שמעולם לא היתה לו דירה משל עצמו? האם למישהו מאתנו יש מאוננים כאלה, היכולים למדוד את הכאב הזה?

לכן יש לנו רק דרך אחת: או לגנות ולהוקיע כל מקרה של הפרת חוק — יהיה הכאב אשר יהיה; או לאשר כל מקרה של הפרת חוק, ושוב — יהיה הכאב אשר יהיה.

ועוד יאמרו לנו המתחסדים למיניהם, שאנחנו רוחקים את הקץ. מדוע קצרה רוחנו? כאלו אנחנו רוצים מלחמות יהודים ביהודים. הכל הכלים. אין פה מישהו שרוצה יותר מאחר מלחמות של יהודים ביהודים ומישהו שרוצה פחות מאחר מלחמות יהודים ביהודים. כל מלחמה מועזת אותנו, קל וחומר מלחמות בקי יהודים.

אבל עכשיו הרי אין אנו מדברים על דברים שצריכים לקרות בעתיד בפתחת-רפיח. אנחנו קוראים על דברים שקודים בעליל, שקורים היום, שקור אתמול וקורו מחר. ואני רוצה לומר, כי במקום ששורפים בתים ואין תגובת ממשלה, חוקי המדינה הופכים אפר, ומדינה בלי חוק דומה לבית שעמוריו מתמוטטים והוא קורס ונופל על יושביו.

כדבר הזה לא רק שלא קרה במדינת ישראל, אלא לא קרה בשום מדינה מערבית דמוקרטית מתקנת. הייתי יכול לצטט מה אומרים השרים בתוך הממשלה, אבל אומר לכם את האמת, חברי הכנסת, עייפתי מן הציטוטים האלה של תופעת המהדנות. אלה, שבכול נמך מדברים בחצי ובחדרי חדרים, איני רוצה להסתייע בהם, איני רוצה להיתלות בהם. חרפה, שרים המטלפים לכתבים ואומרים "תאמר מה שתאמר, אבל אל תאמר זאת בשמי". אינני רוצה להיתלות בהם. אבל היועץ המשפטי לממשלה, הוא ולא אחר, הוא, שומר התתם של המשפט והחוק, הוא יושב בישיבת הממשלה ומוזהיר, כי נפגע שלטון החוק. הוא שואל: למי תוכל הממשלה לומר מעכשיו מה לעשות אם היא איננה אומרת בפתחת-רפיח — ואין משיב לו. ושר המשפטים אומר במפורש, כי מדובר במקרה של הסגת גבול ויש לנקוט צערים מיידיים להשלת החוק, ודבר לא קורה.

אני רוצה לומר לכם, רבתי חברי הכנסת, כי מבחינה עובדתית הממשלה הזו אולי איננה קיימת, היא כבר נפלה

שעדיין איננה יודעת אם היא רוצה לסגת. היא רוצה שהאופציה של אי-הנסיגה תישאר פתוחה. ויש מי שדואג לפתוח אותה יותר ויותר. ולמה נחשוד בכשרים. רבותי חברי הכנסת? הרי קראנו בעיתונים ציטטה מישיבת הממשלה האחרונה. האומרת: אין רע בכך שארצות-הברית ומצרים ידעו ששארית סיני אינה מונחת בכים שלהם. זו אפשרות אחת. האפשרות השנייה — שהממשלה איננה יכולה לעשות זאת בגלל ויכוחים. סכסוכים פנימיים. מריבות. קונוניות. חשבונות. כל שר רוצה לגלגל את האחריות — זו אחת מהאחריות — לפתחו של הזולת, ולכן דבר איננו נעשה. והאפשרות השלישית — שהממשלה הזו היא ממשלה פחדנית, היא איננה מעיזה לעשות זאת.

ואתם בוודאי שואלים, רבותי חברי הכנסת: הממשלה הזאת פחדנית? הממשלה הזו, הידועה בכל העולם באומץ לבה. הקוראת לשגרירים ומדברים אתם כפי שהיא מדברת. הממשלה הכי גאה, הכי יהודית והכי זקופה, זו ממשלה פחדנית? ואני אומר, זו ממשלה פחדנית מאין כמוה. ומדוע היא ממשלה פחדנית? — כי היא יודעת לגעור רק בשגרירים. היא יודעת למגר ראשי מדינות באירופה — אבל היא יודעת שזה מאוד פופולרי כאן בארץ. זו גבורה מפוקפקת מאוד. גבורה וולה מאוד. היא רוצה להיות פופולרית, אז היא כניעה גיבורה. היא לעולם לא תעז להתמודד על דעת הקהל, כי לכך צריך כאמת מידה של גבורה. ולכן זו ממשלה פחדנית. היא מעולם לא התמודדה על דעת הקהל. היא עשתה רק מה שדעת הקהל רוצה. ודעת הקהל אולי רוצה, לצער, את החזיונות האלה, המבישים, של הגבורה אל מול פני השגריר. מגגרים את העולם.

אנחנו דורשים, רבותי חברי הכנסת, ארבעה דברים: השלטת חוק וסדר בלי דיחיו נוסף בימים: קביעה חד-משמעית סופית לאלתר, ללא ויכוח נוסף, של שיעור הפיצויים וסדרי התשלום: שמירה קפדנית על ההתחייבויות הבין-לאומיות של ישראל וכיבוד הסכם השלום לפרטיו: עצירת ה"תנועה לעצירת הנסיגה מסיני", אשר שמה את עצמה, במין התנשאות בלתי מוסברת, מעל החוק ומעל הכנסת. ומי שרוצה לשים את עצמו מעל הכנסת, לכנסת אין ברירה אלא אחת — לשים אותה, את מי שרוצה לשים את עצמו מעל לכנסת, לשים אותו תחתיה, תחת החלטותיה ותחת ריבונותה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. הצעה דומה לחבר הכנסת צירלי ביטון.

חיים בר-לב (המערך):

אין יודעים שזו הצעה דומה?

היו"ר מ' שחל:

הצעה באותו נושא לחבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאביא את הצעתי בנושא ימית, כרצוני להזכיר לכם, כי אתמול החרש כאן במליאה מאורע חסר תקדים בתולדות הכנסת. אינני מחכוין לדבר על חלקו של היושב-ראש באירוע הזה. הייתה עדים לכך או שקראתם על כך בעיתון. אני רוצה להתייחס לחלקה של הטלוויזיה הישראלית באירוע.

חברי הכנסת, מאז ומתמיד היו התקפות על הטלוויזיה באמצעי התקשורת. ראש ובראשונה מצד נציגי השלטון. בדרך כלל נחלצו אנשי האופוזיציה להגן על עצמאותה של הטלוויזיה. לצערי, ניסיונות ההגנה האלה לא עזרו, כנראה. זה זמן מה שאנו עדים להתקפות טוטליות של האחרים

או מה יש. הם היום פה. הם מחר שם. סע וטיל ברחבי ישראל. בוש. או שאיננו מבין מה קורה או שמישים עצמו כמי שאיננו מבין.

ומעל כולם שר הביטחון. שידעתי שהוא יעזוב. הוא לא עזב? לא ידעתי. מה עוד נאמר על שר הביטחון ולא אמרנו? אנכי, אם דיברנו קודם על שורש הרע, על אם כל חטאת, הרי שזו עצמונה. לו את עצמונה היו עוקרים, כפי שדרשנו אז — ודרשנו לעקור את עצמונה ממקומה — היה המצב אחר. אבל שר החקלאות דאז, שהוא שר הביטחון דהיום, נתן לעצמונה להכות שורש, והוא ידע מה הוא עושה. הוא ידע מה הוא רוצה לעשות. כי שר הביטחון הוא אביד האנרכיה, האלוף האולטימטי של המשחקים הכפולים, אריק הכפול. אריק הכפול, משום שהוא היה זה שבחתלהבות עצומה נתן את ידו לכנינה של פתחת-רפיח, ובאותה מידה של התלהבות טלפונית — Overseas call — אמר שאפשר לעקור, כמובן, בכאב לב עצום. תמיד בכאב לב עצום. הלב כואב, ומעידים על הלב הכואב, ומי יעיד על הלב הכואב אם לא בעל הלב עצמו עד כמה כואב לבו. והלב מונח כל הזמן כאן על הדוכן, כדי שכולם יראו את הלב הכואב. ותיכף תראו עד כמה יכאב הלב עוד מעט. והכול בלב כואב, עוקרים בלב כואב. ומייד אחרי העקירה, ב"Overseas call" — בא ההיפך. אריק הכפול. עצמונה. תמיכה בדברים לא חוקיים.

חברי הכנסת, אתם ודאי התרשמתם כמובן בשעתי מהנאום של שר הביטחון אריאל שרון, נאום הספרייה, אשר השאיר בכולנו רושם עמוק וטבע בנו את החותם. הרבה זמן לא נשכח את הנאום הזה, נאום הספרייה. אבל אני רוצה לומר עכשיו כרצינות: אנחנו יודעים ששר הביטחון אריאל שרון הוא אדם שממית את עצמו באוהלה של תורה ובאוהלה של ספרייה. אך, משום מה, רק לשני מדפים הוא איננו יגיש — למדף ספרי החוקים ולמדף ספרי ההיסטוריה. לו היה יגיש למדפים האלה, כמו שהוא יגיש למדפים האחרים, והיה קורא ספרי היסטוריה, היה יודע איך נפלו דמוקרטיות. שפרו בתים. איש לא הגיב.

שבח וייס (המערך):

את המדפים הוא שורף.

יוסי שריד (המערך):

אולי מישור רוצה בנפילת הדמוקרטיה שלנו? האם מישור חשב על כך פעם, שאולי מישור מעוניין, על-פי התנהגותו, שהדמוקרטיה שלנו תיפול פעם?

רבותי, כל הנוק כבר נגרם בפתחת-רפיח. החוק נרמס ונעשה פלסטר. את היישובים כבר אי-אפשר לפנות בשלמות. הזמן קצר. אנו נמסור למצרים הרבה יותר מכפי שהיינו צריכים למסור להם. מיליארדים. האם שמענו פה משהו על מיליארדים, האם אמרו לנו מה המיליארדים האלה שורים? הלב היה כאן, אתם זוכרים את הלב שהיה מונח פה. אמרו: 75 מיליון שקל. זה הרבה כסף. אנחנו נשאר שם, בגלל הדברים שנעשים שם בכל יום, הרבה יותר מאשר הסכום הזה, כי עתה אי-אפשר לפרק. אז מה. אנחנו נתרגש מהדיבורים האלה בעלמא? והרבה ערכים כבר הומרו, בלאו הכי, בכסף, ביניהם ערכים של התיישבות. כפעם הראשונה נפתח הפתח להמיר ערכים של התיישבות בכסף מלא, מלא ממש, ולכן לא העכבר גנב אלא החורר גנב. ואת החורר ניקבה הממשלה. הממשלה ניקבה את החורר והחורר גנב.

למה הממשלה אינה משליטה סדר בימית? להערכתי, לפי עניות דעתי, חברי הכנסת, יש לכך שלוש אפשרויות: אפשרות אחת — היא פשוט אינה מעוניינת. היא אינה מעוניינת משום

מהם לא הועמד לדון וכנראה גם לא יועמד, אף-על-פי שזהות מפירי החוק ידועה.

השבות חזרה ההצגה על עצמה: פלישות למבנים, הקמת מחסנים, צבירת נשק ואיומים בשימוש בנשק ובאלימות. וכבר היו דברים מעולם: נתגלה מצבור נשק בישיבה בעיר העתיקה בירושלים והאחראים לא נענשו. מה היתה המשטרה עושה אילו היה מדובר בכני שוכנת מוסדרה, למשל, או התקווה או הקטמונים חסרי דיור שפלשו לדירות ריקות? אני לא מדבר על תושבים שיש להם שתי דירות. אני מדבר על חסרי דיור לגמרי שהיו פולשים לדירות ריקות. גם כאן היו דברים מעולם, חברי הכנסת. מאות שוטרים היו מגיעים בניידות, כאלות ובמגינים ותוך שניות — ראשים שבזרים, ותוך כמה שעות היו עוצרים עשרות ראשי משפחות ומכניס כתבי אישום. אך, כמובן, אלה יהודים מיוחדים ומיוחדים. מה לעשות, רבותי חברי הכנסת, שאביו או סבו של שרון השביע אותו שלא להילחם נגד יהודים? כמובן, לא כל יהודי הוא מיוחד. יש יהודים שמותר לשבור את ראשיהם, כמו, למשל, אותם צעירים, חיללים משוחררים, סטודנטים, אשר הפגינו נגד סגירת אוניברסיטת בירזית. לגבי אלה יש לו, לשר שרון, היתר מן השבועה שהשביע אותו אביו או סבו. המראין בתוכנית "מוקד" העז והעלה את הנקודה הזאת, אך הניח לשר שרון, בעדינות רבה, להתחמק מתשובה.

חברי הכנסת, השר שרון אמר, כי בעת שהוא שומע את השם "ימית", לבו נצבט בקרב. רבותי חברי הכנסת, כאשר אני שומע את השם — אני נזכר במחזות אחרים. לפני כאחת-עשרה שנה הוקמה ימית. לפני כאחת-עשרה שנה יצאנו, אלפי צעירים משכונות העוני, להפגין נגד הפער החברתי בחינוך. בדיו ובכנסת. דרשנו בניית דירות בשכירות לחסרי דיור; דרשנו חינוך חינוך, לרבות האוניברסיטאות, תוך הנהגת יום חינוך ארוך תחקיקת חוק להבטחת הכנסה. לא רצינו לסחוט, לא ירברנו על מיליוני דולרים — לא בגלוי ולא במשא-ומתן סודי. ביקשנו דברים מינימליים. תגובת המשטרה היתה בשוטרים ובאלות. דרשנו חנוך לבניית דירות, כאשר מחיר דירה אחת היה 150,000 לירות. כלומר, היו דרושים שלושה או ארבעה מיליארדי לירות של אז כדי לפתור את בעיית כל שכונות העוני ומצוקת הדירה. דעת הציבור היתה לצרנו. בלחצה נאלצה הממשלה להתייחס לנושא, אולם היא טענה כי אין תקציבים לכך. באותם ימים, כאשר ועדת כ"ץ מסרה את טיוטת הרוח שזעזע כל אזרח במדינה, הועברה תוכנית להקמת חבל ימית תוך כדי נישול התושבים הבדואים בפתחה. מסמך גלילי, רבותי חברי הכנסת, והתחלת ההתיישבות באזור ימית היוו, לפי זיכרונותיו של הנשיא סאדאת, אור אדום בשבילו, ואז הוא החליט שאין מנוס ממלחמה. הקמת ימית הביאה את מלחמת יום הכיפורים. כשם שחוק הגולן יביא את המלחמה הבאה. יותר מ-5,000 צעירים נפלו במלחמה. מיליארדים של לירות הלוו לצורכי הקרבות וחלק מהחובות רובץ על שכמנו עד היום. על מה, אדוני שר החוץ, נצבט לכך? אצל אלפי משפחות שכולות נצבט הלב כל דקה וכל שנייה.

לימית, תוכנית שיגעון הגדלות של גלילי ושותפיו, היה כסף. גם היום יש בשביל ימית כסף. עוכרה היא שהממשלה מציעה מיליונים כפציו. גם שרים-ישיה היתה פעם עריפה על שלום. איפה שחרר-ישיה היום? — היא תוחזר. במקום או במאזור ירושה וגם השטחים הכבושים, לרבות רמת-הגולן, אך הממשלה איננה מעוניינת לפנות את ימית. אילו רציתם לפנות את תושבי ימית, יכולתם לעשות זאת

בטלוויזיה בכל מה שקשור בסיקור נושאים חמים ורגישים. אני רוצה להבהיר, כי אין לי אישית, כחבר הכנסת או כאיש פוליטי, כל טענות נגד הטלוויזיה. אבל יש לי טענות קשות מאוד אל הטלוויזיה בתור צופה ובתור אורח. הדוגמה האחרונה היא המקרה שקרה כאן אתמול. היה זה המקרה הראשון בתולדות הכנסת של הרחקת נואם מהבמה בגלל תוכן דבריו — וזה אינו בגדר חדשות אצל הטלוויזיה הישראלית. אך אני מעז להעלות ניחוש פרע על תגובת הטלוויזיה למקרה כזה, אילו המורחק היה, למשל, חבר הכנסת אבן — אולי ההשוואה אינה נכונה — או חבר הכנסת מילוא. כלי לפגוע באותם חברי הכנסת. וכך נתנה הטלוויזיה, אחד הכלים החשובים לחופש הביטוי, את ידה לסתימת פיות. הייתכן? עברתי לסדרהיים, רבותי חברי הכנסת, על מקרים רבים כאלה בעבר. לא הגבתי גם כאשר אירעו כאן סערות רוחות שהיו קשורות ב', למשל, לאחר שאמרתי מה שאמרתי על שר הביטחון וכתבי הטלוויזיה ראינו חברי הכנסת מהאופוזיציה ומהקואליציה על דעתם בקשר לדבריו, ואני — כאילו נעלמתי אחרי הנאום, כאילו נאמתי אותו בארצות-הברית או בשווייץ וקשה מאוד היה להשיג את תגובתי.

ורק עוד משפט אחד בנושא זה. אם יש הוראה או מדיניות, או אלגריה של עורך, או דחייה אישית כלפי חבר הכנסת צירלי ביטון, וזהו באמת בעייתו האישית של צירלי ביטון. אבל אם המקרה הוא תקדים מסוכן, שעלול להשפיע על כל המערכת הפוליטית וגם על חופש הביטוי של הטלוויזיה עצמה, האם אין זו גם בעייתו של עורך החדשות, גם של הכתב המסקר, גם של כל צופה ואורח בכל בית?

והדבר החמור ביותר היום, רבותי חברי הכנסת, הוא ההודעה לעיתונות שנמסרה היום בשמה של ועדת הכנסת. ועדת הכנסת יושבת ודנה בנושא, בדבר הורדת חבר הכנסת צירלי ביטון מעל דוכן הכנסת. דנים ודנים והוועדה הזאת לבסוף מחליטה דבר. ויושב-ראש הוועדה מוציא הודעה לעיתונות, ובה דברים שלא היו ולא נבראו כלל. מוציא הודעה אחרת לגמרי. ואחר-כך, כאשר אני ניגש ליושב-ראש הוועדה ואני אומר לו: איך יוצאת הודעה כזאת, כאשר הדברים האלה כלל לא היו? הוא אומר לי: זה לא אני, זה הכתבניות, זה הקצרות עשו את ההודעה. זה חבר הכנסת לכני.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת ביטון, מותר לי להעיר לך הערה?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כן, בבקשה.

היו"ר מ' שחל:

לא רציתי להעיר הערה, אף שהדברים שלך אינם שייכים להצעה לסדר-היום. אבל אפשרתי לומר את הדברים, מפני שאני מסתיר לעצמי שהם נאמרו מתוך איוז שהיא התרגשות, ולא רציתי לעצור, כדי שלא תהיה נסיגה בדברים שלך. עכשיו אני רוצה שתעבור לנושא שאנחנו דנים בו: ההתרחשויות בפתחת-יריח.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): תודה רבה.

חברי הכנסת, לפני כחודש החלה ההשתוללות של אנשי ימית. סגנו וארבעה, הקימו מתרסים ושפרו מבנים. הם עשו זאת בידעם, כי איש משרי הממשלה לא יעז לנקוט צעדים נגדם. הם אמרו גלויות, כי יש שרים בממשלה המעוניינים בהמשך קיומה של ימית. המשטרה לא הופעלה נגדם, איש

חנן פורת (התחיה):

שם עברו עלי שנות ילדותי. ממקום זה גורשתי. המקום חרב. מרבית אנשיו נהרגו. במשך כל השנים הללו חלמנו לשוב הביתה — לגוש-עציון. היה לנו יסוד לחלוט, מפני שגורשנו משם. ידענו שזאת ארץ-ישראל, מפני שידענו, כפי שכתוב על פתח "יד ושם", שבזכירה סוד הגאולה, יש מה לזכור. וכאשר באה מלחמת ששת הימים, אמר חבר הכנסת יצחק רבין, שהיה בשעתו הרמטכ"ל, כיטוי נפלא: הרגשנו שאנחנו נוגעים הישר בלבנה של ההיסטוריה היהודית. בשעה שחטיבת הצנחנים הגיעה לכוחל, שבונו גם לגוש-עציון, לבקעה, לרמת-הגולן ולחבל-ימית — לבית הכללי הלאומי שלנו. מה שהרגשנו אנחנו, בני כפר-עציון, בתור קומץ קטן של חברים, במשך עשרים שנה כלפי ככרת ארץ אחת בדרך אפרתה בית-לחם, אם נכפיל זאת במאה, באלף או במיליון, כי אז נקבל את אשר הרגיש עם ישראל כולו כלפי ארץ-ישראל כולה במשך אלפיים שנה. זאת דוגמה מוחשית שאני זכיתי לחוות אותה, ולכן, אולי, ככל אלה היושבים כאן וככל עם ישראל, אני יכול לבטא זאת עם איוו שהיא נקודה מיוחדת במישור האישי.

רבתי חברי הכנסת, הטרגדיה של חבל-ימית, כפי שקרא לזה שר החוץ, היא גדולה לאין ערוך מהטרגדיה של גוש-עציון. מהטרגדיה של כל המקומות שנפלו וחרבו לנו במהלך הדורות. ולא בגלל הקורבנות, אלא מפני שלאשונה בתולדות ישראל אנחנו, כמו ידיו, עם ישראל כמו ידיו, עוקרם יישובים מאדמתנו, יישובים יהודיים.

קריאה:

עם ישראל?

חנן פורת (התחיה):

עם ישראל בהחלטת הכנסת, בהחלטת הממשלה, עוקר, מבקש לעקור.

קריאה:

— — —

חנן פורת (התחיה):

אני חושב שצעד זה של עקירת יישובים יהודיים מאדמתם, של כריית חלקים מביתנו, מנחלתנו, מבית אבא — והכול הוא בית אבא — הרי הוא בבחינת דבר שאין לו, חס וחלילה, תקנה. אצטט כאן מדברי ר' נחמן מברסלב, גם בשעה שנמצאנו במצב שאין לאל ידנו לשוב לארץ, בכל שנות הגלות, מחינו על כך בתפילותינו ובצעקותינו, ואמרנו: זה ביתנו. בהלכה היהודית, וגם בהלכה הכללית, נגד חזקה של מי שגזול ממך, אתה עושה מחאה, ולמחאה הזאת יש תוקף. אתה אומר: כשהיה לאל ידו, אני אשיב את ביתי, את אדמתי, אלי. אבל אם אתה עוקר כמו ידך, מה זכות יש לך לצעוק? מה זכות יש לך לטפח יסוד? אתה עוקר את האלף-כ"ב של כל שורשי ההתיישבות. ואבאמך את חס וחלילה ייעקרו יישובי חבל-ימית ושאר יישובי סיני, אז עם כל הפלפולים ועם כל הניסיונות לשים פדות בין דבר לדבר, לא תוכל לבער, חרף החוקים שכולנו — על כל פנים, תנועתי — כירכנו עליהם.

בגולן הכול עומד בסימן שאלה, הכול נמצא על-תנאי. ואותו יסוד פשוט, שעליו חונכנו, האומר שהמקום שבו חורשת מחדשה את החלם האחרון הוא המקום שבו נקבע גבול המדינה, בדבר שהתחנכו עליהם מימי טרומפלדור, הופכים להיות חוכא ואיטלולא.

רבתי חברי הכנסת, כבר הזכרנו זאת כמה פעמים. זוהי רק ההתחלה, בדרך הססמה המפורסמת של הליכוד, ואחריתה מי ישרונה? זוהי רק ההתחלה, מפני שכאשר ניתנה רשות

בקלות, מי כמוכם מומחה לפינוי תושבים? בן-לילה הגיעו כוחות צבא לערב-אל-סאואעד. האזור הוקף והוכרז כאזור צבאי. לאחר שנים אחדות — ערב-אל-סאואעד יוק, ובמקומה: כרמאל. אלהי לכם לפנות את תושבי ימית? מאדמוחיהן באזור רפיח. אלהי לכם לפנות את תושבי ימית? כיום שערכתם את ההסכם הראשון עם התושבים, יכולתם לפנותם ולהביא יחידה צבאית שתחזיק בשטח עד למסירתו, לא עשיתם זאת, כי אינכם רוצים בפינוי ימית. אתם מחכים שהפרץ ימות או שהחמור ימות.

אין קל מאשר להזמין את הנשיא מובארק לבקר בארץ, ואחרי יומיים לפוצץ את הכור הפקיסטני, או הלוכי, ואז, כמובן, מובארק ייהפך לזיכרוננו בברכה, וגם ההתחייבות לפינוי — תחבטל.

אני מזהיר כאן, רבתי חברי הכנסת, מהמשך המדיניות ההרפתקנית הזאת. יש לפעול לפינוי ימית מייד. יחד אתה אני מציע לפנות עתה גם את יתר ההתנחלויות. עם זאת, יורשה לי לצרף את קולי לקריאתו של חבר הכנסת זייגרמן, כי הממשלה תכריז על נכונותה למשא-ומתן עם אש"ף, תוך הכרה הדדית, כדי ליצור אווירה נוחה לשיחות שלום — שלום אמתי, צודק וציבי שיבטיח את קיומה וגשוגיה של המדינה. לא ימית, רבתי חברי הכנסת, לא התנחלות ולא שום שטח אחר יוסיפו לביטחון ישראל. בואת הודה, בעקפין, גם שר הביטחון, שאמר לפני כשבועיים, כי בגלל אמצעי הלחימה החדשים שיש כיום בידי ארצות ערב נמצאת מדינת ישראל היום, מבחינה אסטרטגית, באותו מצב שהיה ערב מלחמת ששת הימים. אם כך, מה הועילו השטחים שישראל טענה שהם גבולות ביטחון וכיכול?

רבתי חברי הכנסת, יש לזכור מה שאמר בן-גוריון ז"ל לפני מותו, כי הוא מעדיף ישראל קטנה עם שלום על פני ישראל גדולה ללא שלום.

היורר מ' שחל:

הצעה באותו נושא לחבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (התחיה):

ישיב-ראש נכבד, כנסת נכבדה, ובעיקר — כנסת ישראל כולה. הנושא העומד על סדר-היום הוא מן הכאובים, אם לא הכאוב ביותר, בתולדותיה של מדינת ישראל.

הכנתי דברים. הם בידי, אני יודע אם אנצל אותם אפילו, כי אני מרגיש שיש צורך לומר דברים היוצאים מן הלב. גם אם אישימו אותי — אני רואה את גיחוכו של חבר הכנסת שריר — כהתחסדות או כהתחננות: גם אם אישמע נאיבי ושוטה בעיני הבריות — — —

יוסי שריד (המערק):

נאיבי — לא אמרתי מעולם. להיפך.

חנן פורת (התחיה):

לא דיברתי עליך. אני חש צורך לערוך חשבון נפש נוקב עם מישור, לא רק על רקע האירועים של עכשיו. שהם פועל יוצא של הידרדרות, ש"אם כל חטאח" לה הם הסכמי קמפ-דייוויד, נבחן את הדברים מיסודם.

הרשו לי, קודם כול, מלה אישית. נולדתי בגוש-עציון שכנהי חברון, באזור הזה, שחבר הכנסת צירלי כיטון הציע לפנותו באותה הזדמנות של פינוי ימית. טוב שהוא לא הציע זאת גם לגבי תל-אביב-יפו, ירושלים — — —

קריאה:

אזורים אלה יתפנו מאליהם אחר כך.

חנן פורת (התחיה):

בדיוק להיפך, ומייד אדבר על הנוכחות שלנו שם.

יאיר צבן (המערכ):

יש לכם ויכוח טקטי על המועד — — —

חנן פורת (התחיה):

אינני מדבר על טקטיקה. אני מדבר על מהות. הרשה לי לומר את אשר בלבי.

אלה אנשים שבמידה מסוימת חרב עליהם עולמם, וקשה לדבר אתם בהיגיון. כאשר אתה רואה את המצב שהם נקלעו אליו. אבל לא זה העיקר, זה הדבר השולי. הדבר הטפל. העיקר הוא דבר אחר, ואותו אני רוצה לבטא במלות החריפות. שוב אודק לאנלוגיה. מפתח שהדברים כל-כך קשים, ואני יכול להגיד את הדברים האלה רק מתוך איזה ביטוי של פרספקטיבה אישית.

כששבנו לגוש-עציון עברנו על פני קבר רחל. ואז, כפי שהזכיר יצחק רבין בשעתו לגבי השיבה לכותל, אני עמדת — בחוויה אישית שאדם זוכה לה לעתים נדירות בימי חייו. עצרנו לרגע באותו מקום. זה היה בכ"ח באלול. באותו מקום. באותה שעה. הרגשתי מפתח שבאמרו על-ידי נביא התורכן והנחמה: "קול ברמה נשמע — — — רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו". והקדוש ברוך הוא משיב לה: "מעני קולך מבכי ועניןך מרמעה, כי יש שכר לפעולתך, נאום ה', ושבו מארץ אירב, ויש תקווה לאחריתך, נאום ה', ושבו בנים לגבולם".

ואנחנו, לא באיזה שהוא חזון לימים רחוקים. בשעה הזאת, במקום הזה, שבים בנים לגבולם, נמחה רמעה-מעניה של רחל שהיא כנסת ישראל. אריק שרון. אני פונה באופן מיוחד אליך, מה שעומד להתחולל הוא עקירת בנים מגבולם. מה שעומד להתחולל הוא התחלת ההרס של חזון שיבת ציון. הדבר הזה לא יקום ולא יהיה. היישובים לא יעקרו. חבל-ימית ושאר יישובי סיני, בעזרת ה' יתברך, ימשיכו לחיות. לא ייהרס החזון של שיבת ציון.

יאיר צבן (המערכ):

מה זה? קריאה למרי אזרחי?

שלמה הלל (המערכ):

האם זו מיסטיקה?

חנן פורת (התחיה):

לא, לא. עם ישראל, בעזרת ה' — — —

יוסי שריד (המערכ):

אתה מדבר על כנסת ישראל כי אתה רוצה לעקוף את הכנסת הזאת. זה מה שנקרא גלגול עיניים. אתה מדבר אל הכנסת הזאת. אינני יודע מה זה "כנסת ישראל". הכנסת הזאת החליטה ברוב עם, ואתה, אומר שמה שהכנסת החליטה לא יקום ולא יהיה.

חנן פורת (התחיה):

הפה שאסר הוא הפה שיחיר.

יוסי שריד (המערכ):

זו הסתה למרי.

חנן פורת (התחיה):

יוסי שריד, אני יודע בדיוק את הגבולות, כבר אמרתי אותם פעמים רבות, אתה שמעת את זה מפי. אבל אני מדבר על המשמעות של עקירת יישובים בארץ-ישראל בעיני. יעשה כל

למשחית, שוב אינו מבחין. וכולנו יודעים מה משמעות שלום הביניים, או ליתר דיוק שלום העכשיו הזה בעיניה של מצרים. מונחת אצלי כתבה מעיתון "על המשמר" דווקא, מלפני שנה. סמדר פרי. כתבת "על המשמר" לענייני ערבים. כותבת שם על המדליון שחילקו המצרים לאורחים במצעד ה-6 באוקטובר. ואני קורא: "חייל מצרי, הדורך את נשקו ומפלס לו דרך בהבקיעו מגן דוד לאחר שדרך על רסיסי פגזים ושברים של טנק ישראלי, זהו העיטור המופיע על גבי מדליון עשוי כסף. שאותו חילקו המצרים לאורחי הכבוד אשר ישבו על בימת המוזמנים וסקרו את המצעד הצבאי שהתקיים בקהיר ב-6 באוקטובר השנה. לציון מלאות שבע שנים למלחמת יום הכיפורים. את המדליון, אשר נועד במקור לשמש מחזק מפתחות. חילקו המצרים לשגרירי המדינות הזרות ולנספחים הצבאיים המואמנים בקהיר". ובהמשך היא מסבירה מדוע זה לא הגיע לידי השגריר הישראלי וכדומה.

אין ספק, מובאק חושק שפתי ואומר: נמחין, נבלע גם את חרו הגולן. נבלע גם דברים אחרים. אבל לאחר מה שמכונה כאן אפריל 1982, לאחר יום העצמאות שלנו, שחלילה עלול להיות יום אבל לאומי. אנחנו נמצא את החשבון ביהודה ובשומרון ובירושלים. ואז תהינה לנו שתי אפשרויות: או להמשיך בתהליך הנסיגה וההתקפלות, צעד אחר צעד, כדי לפתור את אש השלום עכשיו במזון טרי כל העת. בנוסח כזה או בנוסח כזה, או להפגין מאוחר מדי שרידים, להיוותר בלי סיני, עם הטראומה הנוראה של עקירת יישובים ללא שלום ועם מורל שואף לאפס.

מה שעומד כאן על הפרק איננו השאלה: ארץ-ישראל או שלום. זאת הצגה מצוותת של העניין. מה שעומד כאן על הפרק הוא ארץ-ישראל, או שלום עכשיו בנוסח הגוש החיזור, ותשקוט הארץ ארבעים שנה, ואם לא ארבעים שנה, אז ארבעים יום. לפחות נרדוף אולי שבועיים מלואים. אבל אני אומר: גם זה לא, וכל עם ישראל יודע זאת. ראו את סקרי דעת הקהל, ומרבית חברי הכנסת יודעים זאת. בעניין זה, מעבר לצד השני של המתרס, אני מזדהה עם חבר הכנסת יאיר צבן, מפני שאני מנחת את המצב כמותו.

אם עומדת על הפרק האפשרות של המשך התהליך שיביא אותנו לגבולות מה שנקרא 1967. ואולי מעבר לזה, לחוכנית הסעודית במלואה, אם זה מה שרוצים, כי אז אפשר אולי לדבר על שלום עכשיו קצת יותר איתן. השאלה היא שוב על איזה "עכשיו" אנחנו מדברים. אבל אם אנחנו רואים את עצמנו כעם השב אל ביתו ואל נחלתו, הרי אנחנו כמו ירדנו הורסים את היסוד, ואין מלים אחרות, אדוני שר הביטחון אריק שרון, עקידה, גירוש, חורבן, גלות. נכון, זה רק חלק.

אבל מה שמתחולל עכשיו בחבל-ימית זה זעיר אנפין. בהודמנו זו אומר, שאין אנו מזדהים, חלילה, לא עם שרפת הבתים, לא עם נעילת השערים, לא עם כיכר האורות ולא עם סגירת המים. ההיפך מזה הוא האמת, ואמרנו זאת בריש גלי, ואף התרענו על כך, וישבנו וניסינו. אבל קשה לדבר בהיגיון עם האנשים שם. אלה אנשים שחרב עליהם עולמם.

קריאה:

חנן פורת (התחיה):

סלח לי, אני ישבתי עם האנשים שם מתוך כוונה לבקש מהם ולהתחנן בפניהם: תנו לעיר לחיות, תנו תקווה, אל תשרפו את הסיכור. ואינני מדבר — — —

יאיר צבן (המערכ):

עצם הנוכחות שלכם שם מלכה.

הם הסכימו להקים מדינה בחלק מארץ-ישראל. לכל אחד מאלה היושבים כאן. שהם נציגים של תנועות — — —

חנן פורת (התחיה):
אף לא לגבי אחד מהיישובים שמתחן לגבולות 1947 לא היתה הצעה לעקור אותו. תבדוק את זה בהיסטוריה.

אלעזר גרנות (המערך):
אני אומר שהם הסכימו למדינה בחלק מארץ-ישראל. הכאב לא התחיל היום, הוא התחיל מזמן. הכאב של אילון ושל הרבה קיבוצים אחרים לא היה פחות מכאב אחר. אני מציע שנוכח, שהקמת המדינה נתנה לנו לא רק זכויות, היא הטילה עלינו גם מגבלות. הסכמנו לחלוקתה של ארץ-ישראל, לא כששון ולא בשמחה. יש לנו זכות היסטורית בארץ-ישראל כולה. מהזכות הזאת נגזרת זכות השיבה לארץ הזאת. אך מהזכות הזאת לא נגזרים גבולותיה של הארץ ומעולם לא נגזרו גבולותיה, בכל תולדותיו של העם היהודי. הגבולות נקבעו על-פי יחסי הכוחות שבין העמים באזור ועל-פי יחסי הכוחות שבין המעצמות באזור.

בני שליטא (הליכוד):
עוד מעט תשכנע אותנו לתמוך בחנן פורת.

אלעזר גרנות (המערך):
לא אכפת לי אם אשכנע אותך לתמוך בו.

היור"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אני רוצה לומר לאלה שבאים רק לסיום ישיבה, שעם כל רצוני להסכים להצעות, אני אקפיד שלא יעירו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הוא למד את השיטה הזאת מיוסי שריד. זו שיטה מקובלת בכנסת.

היור"ר מ' שחל:
אתה רוצה שנעשה עכשיו השוואה?

אלעזר גרנות (המערך):
אני מבקש שכל דברי ייזכרו. תוכל לתמוך כי יתור מאשר בחנן פורת.

אני פשוט אומר: זה אדם שזה שנים פורע חוק, שעומד בראש מחנה של פורעי חוק. אני בעד זכות ההפגנה ובעד זכות המחאה ובעד זכות המאבק הפוליטי, ואינך צריך להשלים עם הנסיגה, אינני תובע את זה ממך. מותר לך להיאבק, גם כחבר הכנסת, מותר לך להיאבק נגד דבר שאינך מסכים לו. לא אמרתי שלא. אבל אינך יכול להרוס את הגבולות של המאבק הזה. אתה יושב בבית-המחוקקים הישראלי.

אדוני מקדם המכירות, אני מציע שהצעתו של חבר הכנסת פורת לא תהיה בין ההצעות שיוכאו לאישור הכנסת.

היור"ר מ' שחל:
רשות לחבר הכנסת שלמה הלל, להצעה אחרת בקשר להצעתו של חבר הכנסת צירלי ביטון.

שלמה הלל (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאוד קיוויתי שדידי וחברי לסעה אלעזר גרנות יחסוך ממני את הצורך לקום במיוחד ולהציע להוריד עוד הצעה אחת, שהיא כוודאי אינה רלבנטית יותר מן ההצעה שהוא דיבר עליה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רלבנטית, מאוד מאוד רלבנטית.

אחד לעצמו את החשבון, כל אחד במקומו הוא, במשמעותו הוא, אריק נחמקין בנהלל ואחרים במקומותיהם. מה המשמעות של עקירת יישובים מאדמתם. אני אומר: הדבר הזה בעזרת ה' לא יקום ולא יהיה. אנחנו מאמינים בכך. אנחנו מקווים כך. והאמת יורה דרכו.

היור"ר מ' שחל:
תודה. אבקש משר הביטחון להשיב על ההצעות.

שר הביטחון א' שרון:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא פניני חבלי-מית הוא מן הבעיות הסבוכות והכואבות ביותר שבפניהן אנחנו ניצבים, הן מהבחינה המדינית והן מהבחינה האנושית. לכן אני מציע לקיים בעניין זה דיון במליאת הכנסת. בדיון זה יוכלו חברי הבית להביע את עמדותיהם בעניין חבלי-מית ופינוי.

היור"ר מ' שחל:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר גרנות להצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת.

אלעזר גרנות (המערך):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אלמלא דיבר חבר הכנסת פורת לא היה לי מה להעיר. אלמלא עמדה בין שאר ההצעות גם הצעתו של חבר הכנסת פורת, לא הייתי מעיר הערה אחת על הצעתו של שר הביטחון. אבל חבר הכנסת פורת, לפי מיטב הכרחי, מנוע מלצרף את הצעתו להצעות שאר חברי הכנסת. הוא איבד את זכותו לעשות כן, כיוון שהוא, כעצם, גם בדבריו כאן — למרות הערתו לגבי כאבו, ואני מאמין לכאבו, אבל אין לו מונופול על הכאב הזה — לא אמר אפילו שהוא מקוה שלא יהיה פינוי, אלא שלא יקום ולא יהיה. מה זה, לשון השבעה? האם אתה משיבי את הרוחות, חבר הכנסת פורת?

חנן פורת (התחיה):
אני משיבי את אמונתי.

אלעזר גרנות (המערך):
כל הכבוד לאמונתך, אינך יכול לכפות על כולנו את אמונתך, כשהיא נוגדת את חוקי מדינת ישראל.

גאולה כהן (התחיה):
איזה חוק?

אלעזר גרנות (המערך):
את כל החוקים, ולא מהיום. הוא אלוף שבירת החוקים של מדינת ישראל. חבר הכנסת פורת, אתה חלמת לחזור לגוש-עצין. יכולתי להודותה אתך בחלומך. ניתן לך לחזור לשם. מדוע אינך יושב שם ועובד שם ומקים שם בית ומבטח את שלום המקום? מה אתה מקפץ ממקום למקום וכונס לך בחים שמיועדים לעקירה ולהרס? גבול ההתיישבות נקבע על-ידי התלם האחרון. גבול המדינה קובע את התלם האחרון. מדינה מביאה אתה הרבה זכויות. היא גם מטילה חובות ומגבלות.

יושבים כאן אנשים רבים שיש להם זכרות גדולות מאוד בהקמתה ובביטחונה של מדינת ישראל, והם לחמו את כל מלחמותיה.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
הם הקימו יישובים בעמק בניגוד לדעת המוסדות הרשמיים הציוניים.

אלעזר גרנות (המערך):
והם היו נציגים של תנועות התיישבותיות. ובשנת 1947

יובל נאמן (התחיה):

חבר הכנסת גרנות, עמדת כאן ואמרת: נכון שיש התיישבות וזה כראוב, אבל עכשיו יש אקט מדיני בכנסת. אני מקנא בחנן על האמונה שבו, אני עושה את זה דרך הרציו, אבל אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת גרנות: לפני רצח סאדאט הערכתי את הסיכויים לכך שאנחנו נבטל את הנסיגה באחד לאלף, וחשבתי שעדיין כדאי להילחם, גם כשזה אחד לאלף. לאחר רצח סאדאט, רצח שביטא גם את עמדותיו של העם המצרי ואת מה שצפוי לנו, הערכתי שהסיכויים עלו לאחר לעשרה. לאחר סיפוח הגולן אני מעריך שיש היום סיכוי אחד לארבעה, שבסופו של דבר הכנסת הזאת תחליט שלא לסגת. האם אתם רוצים שנהיה אז במצב, שנבצע כפועל את הנסיגה הזאת מבלי שנחבקש לכך, מפני שאנחנו כפיו אותה על עצמנו?

יש דרכים דמוקרטיות למאבק, חבר הכנסת יוסי שריד, והדרכים הדמוקרטיות האלה כוללות את הדרך של Passive resistance, של התנגדות פסיבית, ואותם אנשים, האלפים שיהיו בימית ויתנגדו בדרך שהתנגדו בשעתנו לכריזמים ושצריך יהיה לגרום אותם משם — ההתנגדות הזאת מקובלת בכל דמוקרטיה.

שלמה הלל (המערך):

עם כל הביקורת, זה עדיין לא שלטון זר, ואחרי יודע את עמדותי.

יובל נאמן (התחיה):

בסדר.

שלמה הלל (המערך):

אסור לך אפילו להשוות את זה למה שעשינו עם הבריטים. אני מציע לך שלא לומר זאת.

יובל נאמן (התחיה):

סלח לי, חבר הכנסת הלל, אנשים בארצות-הברית שנלחמו נגד המלחמה בווייטנאם עשו התנגדות פסיבית. ארצות-הברית נחשבת לדמוקרטיה אלף-אלף, וקיבלו בה את השיטה הזאת של התנגדות פסיבית. לא תמיד צורך הרוב של השעה, ולכן מותר למיעוט המשוכנע בעמדתו להשתמש באמצעים הללו, ואנחנו נשתמש באמצעים הללו: אנחנו נתנגד במסגרת שמתירה אותה הדמוקרטיה המקובלת, כפי שהיא קיימת היום כמערכ. בגבולות אלה אנחנו נפעל ונפעל.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו נישג להצבעות. אבקש את חשומת לב חברי הכנסת: שתי הצעות הציע השר לכלול בדיון במליאת הכנסת ולגביהן לא היו התנגדויות.

שר הביטחון א' שרון:

את כל ההצעות.

קריאות:

את כל ההצעות.

היו"ר מ' שחל:

אני מסכים שהשר הציע שכל ההצעות תיכללנה במליאת הכנסת. לגבי שתי הצעות יש התנגדויות, לשתי הצעות לא היתה כל התנגדות, היתה הצעה אחת. אני אצביע על שתי אלה בנפרד.

פסח גרופר (הליכוד):

אולי אדוני היושב-ראש יסביר עוד פעם? כבר כלכלת אותו.

שלמה הלל (המערך):

אבל מאחר שהוא לא עשה כך, אני רוצה להודות לו על הזכות שניתנה לי להציע לחברי הכנסת, שבועדת החוץ והביטחון, שאליה יועבר הנושא הזה, כהצעתו של השר —

היו"ר מ' שחל:

לא, הוא הציע דיון במליאה.

שלמה הלל (המערך):

אני מציע שבדיון במליאה, לפי המלצתו של שר הביטחון, נדון באותן הצעות שהן רלבנטיות לגבי הוויכוח המר, הקשה והמכאיב שבפניו אנחנו עומדים כיום. כולנו יודעים שאנחנו נמצאים בימים קשים, שקיבלנו הכרעות קשות שעלינו לבצע אותן, והוויכוח בינינו כרגע איננו האם ההחלטה שהתקבלה אז על פינא סיני כולו ונטישת היישובים במפתח-הרמה היתה נכונה או לא. כנסת ישראל קיבלה את ההחלטה וקיבלה אותה ברוב מכריע. צריך להגיע לכך שההחלטות וההתיישבויות של הכנסת, של ממשלת ישראל בשם עם ישראל, יתקשמו בצורה אחראית ובצורה בין-לאומית. נכון שיש ויכוח קשה בתוכנו לגבי מה שהיה אז, שיש ויכוח קשה אולי גם כיום לגבי מה שצופן לנו בחובו העתיד. דומני שהוויכוח הזה אינו נוגע לא לדרך הנמקתו, לא למחשבתו ולא לכיוון הצעתו של חבר הכנסת צירלי ביטון. ועלי-מנת שהכנסת תוכל להתרכז בדיון האמיתי שבו אנחנו צריכים לרכז את דברינו, אני מציע שהכנסת לא תקבל את הצעתו של חבר הכנסת צירלי ביטון, שהיא איננה מתחום העניינים שבו אנו עוסקים.

אני רוצה שוב להודות לחברי אלעזר גרנות על שנתן לי זכות להציע הצעה זו.

היו"ר מ' שחל:

תודה. חבר הכנסת יובל נאמן מציע הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת.

אברהם ב"ץ (המערך):

הוא אינו יכול, הוא מאותה סיעה.

היו"ר מ' שחל:

יש הצעה להסיר מסדר-היום, יש הצעה לקיים דיון במליאה ויש הצעה להעביר לוועדה.

יאיר צבן (המערך):

הוא יכול להציע הצעה אחרת כשהוא מאותה סיעה?

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת צבן, התכונן בסעיף 88(ד) ואחר כך נשמע אותו ממך עלי-פה באחת ההודמנויות.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, תודה על כך, אדוני היושב-ראש, שאתה שומר על תקנון הכנסת.

חברי הכנסת, בכוונתי להציע להעביר את הדיון לוועדה, אבל אני רוצה לפני כן להסביר לחבר הכנסת גרנות ולחבריו, כמי שמבקר את הנעשה בחבלי-ימית ובאופירה היום לא מצד דורשי הפיצויים אלא מצד הלוחמים לשמירת חלקי ארץ-ישראל: אנחנו מכירים את התיוה ההיסטורית על השילוב בין ציונות מדינית לציונות מעשית. ואני שואל: ממה נפשכם? כאשר מספחים את הגולן אתם אומרים: למה לכם אקט מדיני. העיקר זו הישיבה בשטח: כאשר אנחנו באים לחבלי-ימית אתם אומרים: יש אקט מדיני, את היישובים אפשר למחוק.

אריה נחמקין (המערך):

חס ושלום, אמרנו שלעצמנו זה עבר בכנסת.

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושא שהעלו חברי
הכנסת מ' וירשובסקי ו' שרד בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

פה אחד הוחלט לכלול את הנושא שהעלו חברי הכנסת
וירשובסקי ושרד בסדר-היום של הכנסת.

אנו עוברים עכשיו להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת
צ'רלי ביטון. אני מצביע זו מזל זו את שתי ההצעות — לכלול
את הנושא בסדר-היום של הכנסת ולא לכלול אותו בסדר-היום
של הכנסת. מי בעד ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת צ'רלי ביטון בסדר-היום של הכנסת? ירים נא את ידו.
אני מבקש למנות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת צ' ביטון
בסדר-היום של הכנסת — 17 —
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא שהעלה חבר הכנסת
צ' ביטון בסדר-היום של
הכנסת — 33 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת צ' ביטון בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום שהעלה חבר הכנסת חנן
פורת. תחילה מצביע אם לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת או לא לכלול אותו. אם יוחלט שלא לכלול אותו, מצביע
אם להעביר את הנושא לדיון בוועדה או לא להעבירו.

מי בעד ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת חנן
פורת בסדר-היום של הכנסת? ירים נא את ידו. אני מבקש
ממוכזי הכנסת למנות את הקולות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ח' פורת
בסדר-היום של הכנסת — 32 —
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא שהעלה חבר הכנסת
ח' פורת בסדר-היום של
הכנסת — 37 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ח' פורת בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצעה על ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת חנן פורת לדיון בוועדה.

היו"ר מ' שחל:

סגן שר החקלאות פסח גרופר, אותך לכלכל זה קשה
מאוד. אני משתדל להסביר.

שר הביטחון א' שרון:

היו ארבע הצעות לסדר-היום ואני הצעתי לקיים על כולן
דיון במליאת הכנסת. בגלל כובד הכעיה — הן כהיכט המדיני
שלה והן כהיכט האנושי שלה. לפי דעתי, כולן צריכות להיות
נרונות במליאת הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

אדוני השר, אני מאוד מודה לך אבל זה לא יעזור לי לגבי
ההצעה. אסביר שוב: הועלו ארבע הצעות לסדר-היום. השר
הציע שארבע ההצעות תיכללנה בסדר-היום של הכנסת לדיון
במליאה. בקשר לשתי הצעות לסדר-היום מבין הארבע הועלו
הצעות אחרות. אני מתכוון להצעותיהם של חברי הכנסת חנן
פורת וצ'רלי ביטון, שהועלו הצעות שלא לכלול אותן
בסדר-היום של הכנסת. אשר להצעתו של חבר הכנסת חנן
פורת, יש גם הצעה נוספת — להעביר את הנושא לדיון
בוועדה.

אני אשאל, קודם כול, את חבר הכנסת חנן פורת, אם הוא
מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדה או שהוא רוצה שהצעתו
תיכלל בסדר-היום של הכנסת לדיון במליאה?

חנן פורת (התחיה):

אני מקבל את הצעתו של שר הביטחון.

היו"ר מ' שחל:

ובכן, אסביר את סדר ההצבעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש הערה לסדר ההצבעה. נכון שהיו הצעות שונות
לגבי הנושאים שהועלו. אבל שר הביטחון הציע לקיים דיון
במליאת הכנסת על ארבע ההצעות. לכן, הצעת שר הביטחון
צריכה לעמוד קודם להצבעה ולאחר מכן אתה יכול להעמיד
את יתר ההצעות להצבעה.

היו"ר מ' שחל:

לא, אני מצטער, זה לא ניתן. חבר הכנסת תופיק טובי, אם
אני מעמיד להצבעה את הצעת שר הביטחון לגבי ארבע
ההצעות, לכלול אותן בסדר-היום ולהביאן לדיון במליאה, לא
אוכל עוד להעמיד להצבעה את ההצעות שלא לכלול את
הנושאים בסדר-היום של הכנסת. כפי שהוצע כאן על-ידי חברי
כנסת אחרים. לכן אין לי ברירה אלא להפריד את ההצעה, ואני
אסביר: לגבי שתי הצעות, של חברי הכנסת מרדכי וירשובסקי
יוסי שרד, לא היתה הצעה אחרת מלבד הצעת שר הביטחון.
אני מעמיד אותן להצבעה, אם לכלול אותן בסדר-היום של
הכנסת.

יוסף רום (הליכוד):

קודם ההצעות שעליהן יש הסתייגות.

דב שילנסקי (הליכוד):

קודם צריך להצביע את ההצעות האחרות.

היו"ר מ' שחל:

אני מאוד סבלי. אני מצביע לפי הסדר שההצעות הובאו.
אני מאוד מודה לכם על העזרה שלכם ואני מוכן לקבל כל
הערה.

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעות שהביאו
חברי הכנסת וירשובסקי ושרד. מי בעד ההצעה לכלול אותן
בסדר-היום של הכנסת? ירים נא את ידו.

חוכרת ט', ישיבה ל"ח

— הצעה לסדר-היום: הצעת סיעת המערך שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות (תיקון מס' 6) —

יקרה ששתי ההצעות שתקבלנה ברוב קולות. (3) לא נתקבלה ההצעה לכלול בסדר-היום והיתה הצעה להעביר את ההצעה לוועדה — יעמיד יושב-ראש הישיבה את ההצעה בעד ונגד. אני מעמיד כך להצבעה, כפי שאמרת. מי בעד העברת הנושא שהעלה חבר הכנסת חנן פורת לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת ירים נא את ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת ח' פורת

לדיון בוועדה — 30

נגד — 38

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ח' פורת לדיון בוועדה שתקבע ועדת

הכנסת לא נתקבלה.

ז. הצעת סיעת המערך שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק הכשרות

המשפטית והאפטרופסות (תיקון מס' 6), התשמ"א — 1980*

עקיבא נוף (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת עקיבא נוף, אני מבקש ממך לשבת.

יהודה חשאי (המערך):

חזרת מחוץ-לארץ, חבר הכנסת עקיבא נוף?

היו"ר מ' שחל:

על-פי הנוהג שאין מאזכרים עניינים אישיים או שאין פונים בעניינים אישיים מעל במת הכנסת, אבקש שחשאי את הנימוקים שלך בלי שחורקני לפרטים האלה.

נאוה ארד (המערך):

אם זה הנוהג, אני מקבלת. בסדר.

חלק מחברי הכנסת לא היו בכנסת התשיעית, ומתוך שיחות שקיימתי עם חברי כנסת התברר לי שלא כל העובדות הובאו בפניהם.

מה היתה הצעת התיקון לחוק? כיום יש מצב, שאם בני זוג נמצאים בהליכי גירושין או חיים בנפרד והם מגיעים להסכם לגבי השאלה בידי מי תהיה האפטרופסות על הילד ומי יחזיק בילד, הכול בסדר. בסעיף 25 לחוק, שאותו רצו לשנות בעבר ורוצים לשנותו גם היום ומבקשים להחיל עליו את דין הרציפות. נאמר, שאם לא באו ההורים לידי הסכם, או שכאו לידי הסכם אך ההסכם לא בוצע, רשאי בית-המשפט לקבוע את העניינים האמורים בסעיף 24 כפי שיראה לו, לטובת הקטין, ובלבד שילדים עד גיל שש יהיו אצל אמם, אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת. באה הצעת התיקון ואמרה, שיש לבטל מסעיף 25 אותה פסקה האומרת: "ובלבד שילדים עד גיל שש יהיו אצל אמם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת".

אני רוצה להביא לחשומת לב חברי הכנסת שכיום, ובמציאות של היום, נדונים נושאים אלה לא רק בבתי-משפט אזרחיים אלא גם בבתי-דין רבניים. במציאות כיום רוב רובם של הדיונים, הנוגעים לגורלם של ילדים או להחזקתם של ילדים של בני זוג הנמצאים בהליכי גירושין ובוודאי בגירושין, נדונים על-ידי בתי-דין רבניים.

קריאות:

לא, הרי הוחלט שלא לכלול.

היו"ר מ' שחל:

רגע, אם הוחלט שלא לכלול — — —

יוסף רם (הליכוד):

צריך להצביע אם להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הרי אתה אמרת שתצביע לאחר מכן אם להעביר לוועדה.

היו"ר מ' שחל:

סליחה, חברי הכנסת, אני מבקש לשבת. מה שאמרת בתחילה הוא הנכון ואני מבקש שלא לכלול אותי. הצלחתם. אני מפנה אתכם להערת שוליים בעמוד 34 של התקנון: (2) אם נתקבלה ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, אין מעמידים להצבעה את ההצעה להעביר לוועדה (כדי שלא

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אני מבקש לצאת מן האולם בצורה מסודרת ובשקט. אני עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת סיעת המערך שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות (תיקון מס' 6), התשמ"א — 1980. את ההצעה תנמק חברת הכנסת נאוה ארד, בבקשה.

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני באה — — —

היו"ר מ' שחל:

סליחה, חברת הכנסת ארד, אני מבקש להמתין רגע.

חברי הכנסת, מבלי שאצטרך לקרוא בשמותיכם — אני רואה שאני נאלץ בכל זאת לקרוא בשמותיכם: חבר הכנסת דב זכין, חבר הכנסת חנן פורת, חבר הכנסת יובל נאמן, אני מבין שחברת הכנסת נאוה ארד מפריעה לכם. חבר הכנסת יאיר צכן, אני מבקש.

נאוה ארד (המערך):

תודה רבה.

אני באה היום לבקש מהכנסת שלא להחיל את דין הרציפות על הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות (תיקון מס' 6), שנתקבל בקריאה ראשונה בכנסת התשיעית. חתמו עליו חברי כנסת אחדים, אבל הרוח החיה כיוזמה לחוק הזה היה חבר הכנסת עקיבא נוף.

מתוך ניסיוני בשבועות האחרונים, צו לי לציין את הרגשתי ההולכת וגוברת, כי חוק זה, שכא כיוזמתו של חבר הכנסת עקיבא נוף, נולד על רקע סכסוך אישי, שאין לו ולא כלום עם טובת הציבור או עם טובת הילדים, שלאחר הגירושין

עקיבא נוף (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת נאוה ארד, אבקש ממך שלא להתייחס לדברים אישיים המופנים לחבר הכנסת עקיבא נוף. אין זה מקובל.

איי-השווינויות הקיימת היום בין נשים ובין גברים בהליכי גירושין.

אני הגשתי הצעת חוק האומרת — — —

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת נאוה ארד, אני מצטער, כבר עברת את מסגרת הזמן המוקצב לך מעל ומעבר למותר, והילד כבר התכבד, אני מאוד מצטער. שתי דקות לעניין הזה.

נאוה ארד (המערך):

בסדר, משפט אחרון.

כיום שבו ידנו בהחזקת ילדים רק בבתי-משפט אזרחיים, נחמך בה שקנה המידה יהיה טובת הילד. במצב, שבו רוב רובם של הנושאים האלה נדונים בבתי-דין רבניים, אני פונה בבקשה שלא להחיל את דין הרציפות על החיקון לחוק.

היו"ר מ' שחל:

ישיב יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חיקון מס' 6 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התש"ס — 1980, הוגש בכנסת החשיעית עליידי חברי הכנסת מרדכי אלגרבלי, עחי ברעם, יגאל כהן-אורגד, עקיבא נוף וכן-רציון רובין. בכנסת החשיעית עברה הצעת החוק את שלבי הקריאה הטורמית במליאת הכנסת, ולאחריה — את ועדת החוקה חוק ומשפט ואת הקריאה הראשונה במליאה. מהמליאה הועברה הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. ועדת החוקה, חוק ומשפט החליטה להחיל על הצעת החוק את דין הרציפות.

חוכנו של החוק המוצע פשוט בתכלית: טובת הילד היא ערך עליון. גורלו של הילד, החזקתו וחינוכו חייבים להיות מופרדים לחלוטין מהסכסוך שבין הוריו כאשר הם נפרדים. הצעת החיקון קובעת, כי בהעדר הסכמה בין ההורים יפסוק בית-המשפט בנושא החזקת הילדים להורים פרודים אך ורק על-פי קנה מידה אחד: טובת הילד, ולא הפרזומפציה הקיימת. שלפיה בדרך כלל טובת הילד היא שעד גיל שש ימצא ברשות אמו.

ייתכן שבדרכ המקרים, גם אם תתקבל הצעת החיקון לחוק, אכן ינח בית-המשפט כי טובת הילד מחייבת שיימצא אצל אמו, אך שיקול הדעת המוחלט בנושא זה יינתן לבית-המשפט, והוא אשר יחליט בדבר טובת הילד ואצל מי יימצא בילדותו.

אדוני היושב-ראש, בהחלט דין הרציפות על החוק עדיין לא קיבלנו את החוק עצמו, אך ככך נאפשר לוועדת החוקה, חוק ומשפט לקיים את הדין העמוק והמפורט כפי שנושא חשוב זה ראוי לו, דיון שלעצרי לא התקיים בנושא זה עד היום. חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט הביעו במסגרת הדין על החלטת דין הרציפות על הצעת חוק זו את רצונם לקיים דיון מעמיק בהיבטים הרבים ולזמן לדיון זה מומחים ונוגעים לנושא כדי ללמוד את הנושא על בוריו. לפיכך אני מציע לאמץ את החלטתה של ועדת החוקה, חוק ומשפט ולדחות את ערעורה של חברת הכנסת נאוה ארד ולהחיל על חיקון מס' 6 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התש"ס — 1980, את דין הרציפות.

היו"ר מ' שחל:

אני מודה לך, חבר הכנסת אנחנו ניגשים להצבעה. אנחנו נצביע קודם בעד החלטת דין הרציפות ולאחר מכן נצביע על הערעור כפי שהגישה אותו חברת הכנסת נאוה ארד.

כדיון שהיה בכנסת החשיעית, בתשובה לחברות כנסת — ואני מקווה שאת זה אני יכולה לצטט — אמר חבר הכנסת עקיבא נוף: אתן סומכות על בית-המשפט המחוזי, לאו דווקא הדתי? אני סומך על בית-הדין הדתי. בדברי ההסבר נאמר, שהחיקון לחוק בא כאלו לשמור רק על טובת הילד אלא גם על עקרונות השוויוניות של זכויות ההורים. אנחנו יודעים שכרוב רובם של המקרים הנדונים בבתי-הדין הרבניים אין שוויון בין הגבר ובין האשה.

לכן יש כאן הטעיה, כאשר מביאים חוות דעת של פסיכולוגים, והפסיכולוגים טוענים: מה זאת טובת הילד? אשר לחוות הדעת של הפסיכולוגים שהביאו, דבר ראשון, חלקם הגדול של הפסיכולוגים חשבו שאין זה חוק אידיאלי, ושהטוב ביותר הוא שחיה אפוטרופסות של שני ההורים, אבל זה לא קיים. בחוות הדעת של פרופסור אריה קרוגלנסקי מהחוג לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית הוא כותב בצעמו: "חשוב לציין, כי במצב הקיים קשה לאס ויותר ו/או לחלק את האפוטרופסות עם האב, דבר זה ייחשב כמעילה בתפקיד האימהי ויפגע בתדמיתה החברתית של האשה העושה כן. עליידי שינוי בחוק ניתן לשנות בהדרגה את הנורמה החברתית שלפיה גירול ילדים היו תחומה הבלעד של האשה".

מה עושים כאן? אין זו טובת הילד כאשר יגררו לנושא של הליכי גירושין לא רק ילדים מגיל שש אלא גם תינוקות וילדים בגיל שש. זה יביא למצב — חזרה יהיה כרוב המקרים, ואני חושבת שכנסת ישראל צריכה לחוקק חוקים שהיו לטובת כלל הציבור — שנשים תוותרנה על הכול, על כל מה שמגיע להן בעת הליכי גירושין, על-מנת להחזיק בילדים. אנחנו יודעים שכיום מופיעים בבתי-דין רבניים גברים הטוענים שהם חוזרים בתשובה ומדברים על זה שהם ייתנו לילדים חינוך דתי, ועל יסוד זה שהם אומרים כי ייתנו לילדים חינוך דתי, הם מוציאים את הילד מידי אמו.

כדיון בכנסת הקודמת אמר חבר הכנסת גרוס מאגדת ישראל, שהוא תומך בחוק, ומה היה הנימוק שלו? הנימוק שלו היה: לא מדברים רק על טובת הילד, צריך לראות מה התנהגות ההורים. אין מתנהג האב, אין מתנהגת האם, באיזו חברה הם חיים, איך הם חיים, איך התנהגות המוסרית שלהם, וזה צריך להיות הנימוק. הוא אמר: מבחינה עניינית אנחנו מקבלים את החוק הזה ואנחנו גם נכניס בו שינויים, והשינויים שהוא הציע הם: כאשר האם אינה מתנהגת כראוי, לפי דעת בתי-הדין הרבניים ולפי הנורמות המקובלות על אגודת ישראל, אסור למסור לה את הילד. השיקול צריך להיות: טובת הילד, שיהיה אחר טוב ויהיו טוב.

זאת לא היתה חוות הדעת של הפסיכולוגים שאנחנו קיבלנו. הם דיברו על קשר בין ילד לאב או לאם. כאן מדובר על דברים נוספים בשיקול טובת הילד, דברים נוספים שלא היו בחוות הדעת של הפסיכולוגים. אותם נציגים של אגודת ישראל אמרו אז, שהם ידרשו שיהיה שינוי בחוק הזה ושיכונס בו סעיף, שלפיו החינוך יהיה אחד השיקולים המרכזיים והמכריעים בעניין טובת הילד.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת נאוה ארד.

נאוה ארד (המערך):

בסדר, אני מסיימת.

אני באה ואומרת שהצעת החוק, שעליה מבקשים להחיל את דין הרציפות, אינה לטובת הילדים. היא מגבירה את

חוברת ט' ישיבה ל"ח

— הצעת סיעת המערך שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 6): העדרן של תקנות בעקבות חוק הבטחת הכנסה, העלול למנוע כניסת החוק לתוקפו —

ה צ ב ע

בעד החלת דין הרציפות על הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 6),

התשמ"א — 1980 — מיעוט

בעד הערעור כפי שהגישו

חברת הכנסת ג' ארד — רוב

לנמנעים — מיעוט

ההצעה להחיל את דין הרציפות על הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 6), התשמ"א — 1980, לא נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

אני קובע, שרוב קולות הוחלט שלא להחיל את דין הרציפות על ההצעה.

חבר הכנסת וירשובסקי, אני בטוח כי במקרה זה יש אפשרות של הודעה לנמנעים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז): בדקתי עם המשנה למזכיר הכנסת, והוא אמר לי שכן.

היו"ר מ' שחל:
לפי מה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז): אני לא בדקתי.

היו"ר מ' שחל:

איוז פרוצדורה זו? אני מצטער מאוד. יש אפשרות? אולי יעזור חבר הכנסת בן-פורת. ההליך הזה לא נכנס לשום מסגרת.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

בתקנון כתוב במפורש: מלבד בהצעות חוק.

היו"ר מ' שחל:

מדובר בהצעת חוק.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

לא, זו החלת רציפות. יש הודעה לנמנעים על החלת דין רציפות. זו אינה הצעת חוק.

ח. העדרן של תקנות בעקבות חוק הבטחת הכנסה העלול

למנוע כניסת החוק לתוקפו*

ירוחם משל (המערך):

אני מציע שאולי יקצרו בוויכוח וניגש להצבעה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת משל, הראה לי רק מה שמכותי בענין הזה ואני אשמח להיענות לך. אינני יכול. רשומים לרשות הדיבור — חובתי להזמין אותם לדבר. אם הם מוותרים — בבקשה.

נאווה ארד (המערך):

מי עוד רשום?

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת נאווה ארד, אין זה משנה מי עוד רשום. את רוצה לדבר — דברי; את לא רוצה לדבר — אמרי שאני מוותרת. עם היושב-ראש לא מנהלים משא-ומתן.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום: העדרן של תקנות בעקבות חוק הבטחת הכנסה, העלול למנוע כניסת החוק לתוקפו — מאת חבר הכנסת יאיר צבן. בנושא זה התחלנו את הדיון ואנו ממשיכים בו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אבטבי. איננו באולם. רשות הדיבור לחברת הכנסת נאווה ארד. האם את מוותרת?

נאווה ארד (המערך):

אינני מוותרת.

היו"ר מ' שחל:

אנא, בבקשה, עלי לדון. אחריה — רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'ילי ביטון. חברת הכנסת ארד, אין זה מקובל שימתינו.

בענפי הטקסטיל והמוזון. פרעלי "אופ-אר", שהפגינו לפני חצי שנה ליד משרד ראש הממשלה, הביאו אתם את תלושי המשכורת שלהם, והיו רבים כאלה אשר שכרם אז לא עלה על 2,500 — 2,700 שקלים. יש עובדים רבים בסוגים שונים של מקצועות השירות ששכרם אינו עולה על סכום הגמלה. חברי הכנסת, נעבור עתה לציבור גדול של עובדים המשרתים את המועצות המקומיות והעיריות למיניהן, העושים עבודה פרודוקטיבית ומקבלים שכר שאינו עולה על 1,700 שקלים לחודש בעד חמש שעות עבודה ליום. עובדים אלה מוגבלים מבחינה פיסית, אך צורכיהם אינם נופלים מצרכיו של עובד אחר. מחירי החשמל והמים חלים עליהם כמו על כל עובד אחר, ומספר הקלוריות הדרושות להם לקיום אינו פחות מזה הדרוש לכל פועל אחר, אך שכרם, כאמור, פחות בהרבה מסכום הגמלה, ודווקא עובדים אלה הם פועלי "המשקם", מוסד השייך למשרד העבודה והרווחה. הייפלא אפוא שבמשך שלוש השנים האחרונות עלה מספר המשפחות החיות מתחת לקו העוני? הייפלא שהפער החברתי בקרב המשפחות מרובות הילדים גדל פי ארבעה? הייפלא שאחוז הילדים באוכלוסייה זו הוא כיום 8% מכלל הילדים במשפחות השכירים, לעומת 3.8% שהיה בשנת 1977?

כאמור, חוק זה בא כדי לתת גושפנקא חוקית להמשך הניצול והעושה דוגמת סעיף 3, אולם חוק זה בא גם כדי להקשות ולא להקל, להכליל וגם לא לתת כלום. דוגמה לכך מצויה בפרק ד' — הכנסה. בסעיף 9(א4) נאמר: "סכומים שיראו אותם כהכנסה מנסה, אף אם אין מופקת ממנו הכנסה". כלומר, אם מר אבוטבול מחזיק בכיתו ספר חורה עתיק שנכתב או נרכש על-ידי אבות אבותיו, והוא מחזיק אותו מתוך עניין של רגש — סנטימנט בשפת לעז — וספר זה מוערך על-ידי אנשי משרד העבודה בשווי של 200,000 שקלים, מחשיבים את הריבית על סכום זה, והאיש הזה לעולם לא יזכה לגמלה ואולי יידרש להחזיר למשרד העבודה והרווחה סכומים שלקח לפני החישוב הזה.

אם כן, לשם מה בא החוק הזה? כידוע, חברי הכנסת, יש היום אופנה חדשה — חתירה נגד המוסדות הדמוקרטיים על-ידי ריכוז סמכויות בידי הממשלה וחלק מהן בידי השר. חוק זה בא כדי להעניק סמכויות רבות לשר העבודה. לדוגמה, פרק ב' — זכאות — 2(ג) אומר: "השר רשאי לקבוע בתקנות כללים ומבחנים לזכאות לגמלה לחושבן ישראל שאין מתקיימים בו התנאים".

היור' מ' שחל:

חודה. הצעת סיכום מטעם סיעת הליכוד, החזית הדתית לאומית, אגודת ישראל — יהדות התורה ותנועת מסורת ישראל הביא חברת הכנסת שרה דורון.

שרה דורון (הליכוד):

היור' מ' שחל:

בדין מהסוג הזה הפותח והמסכם הוא המציע. פנית למציע, חבר הכנסת יאיר צנן, והוא הוריע לי שהוא מוותר על הסיכום שלו. וכזה למעשה חם הדיון. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולוני לא הייתה באולם.

שושנה ארבל-אלמולוני (המערך):

אני באולם, ואני מוחה על שנשללת ממני רשות הדיבור.

היור' מ' שחל:

את רוצה לדבר?

נאוה ארד (המערך):

אותי הויכבר-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת הדיון נשמעו עיקרי הדברים שרציתי לומר ועל כן אקצר בדבר. אני חושבת שזאת תעודת עניות לממשלת ישראל, ותעודת עניות כאן יש לה משמעות, משום ששלושה ימים לפני שחוק הבטחת הכנסה צריך להיכנס לתוקפו הממשלה הזאת עדיין לא חוקקה תקנות ובכך היא פוגעת בעניים ומוכיחה עוני גם במחשבה חברתית וגם במדיניות סוציאלית. זה, כפי הנראה, קו העכשיו של הממשלה — לטשטש כל דבר ולהסיר אותו מהעין הציבורית.

כאשר נתבשרנו באמצעי התקשורת שיש פשרה, הייתה לי הרגשה שרצו שיהיה מצב שבו עם ישראל יחשוב שהכול בסדר. דווקא השכבות החלשות ביותר, שלהן מיועד חוק הבטחת הכנסה, הן הפגועות, אבל הן אינן קבוצת לחץ. הן אינן יכולות לשחק את המדינה, אין להן לובי חזק, וכאשר אומרים פשרה, כולם שקטים וחושבים שאומנם הגיעו לפשרה הוגנת.

אני מציעה שהכנסת תרחיק את הפשרה הזאת מכול וכול. המוסד לכיטוח לאומי נערך להפעלת המערכת הזאת כבר ב-1977. מאז 1980 עוסקים בנושא הזה, כאשר ברוח המוסד לכיטוח לאומי קראנו ואנחנו יודעים שעיקר הניסוי היה לממן התקנות. ראש הממשלה, בעימות הטלוויזיוני שלו עם חבר הכנסת שמעון פרס, נופף בחוק הבטחת הכנסה והציגו כאחד ההישגים היוצאים מגדר הרגיל של ממשלת ישראל, ולא הזכיר שהיסודות לחוק זה הונחו על-ידי ממשלות גולדה מאיר ויכונה לברכה ויצחק רבין "בדל לחיים ארוכים, והיום, בפשרה הזאת פוגעים בנכים, בכודדים, במשפחות חד-הוריות ובעובדי "המשקם" ויצירים אפליה בין נזקקים לנזקקים.

אני מציעה שהכנסת תרחיק את הפשרה ותתבע לקבל תקנות בהתאם להמלצת המועצה של המוסד לכיטוח לאומי, שבה התלכדו יחד גם נציגי המעסיקים וגם נציגי העובדים. חודה.

היור' מ' שחל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולוני.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אותי הויכבר-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה לברך את חבר הכנסת יאיר צנן על שהעלה בכלל את הנושא על סדריומה של הכנסת. אני רוצה לברך גם את סגן השר על מאבקו נגד שר האוצר כעניין חוק הבטחת הכנסה. אומנם לא יצא דבר מהמאבק הזה, אבל אני רוצה לברך אותו על עצם המאבק.

חברי הכנסת, כשהונח חוק הבטחת הכנסה, היה החוק הזה עוד חוליה בשרשרת החוקים הסוציאליים כביכול, אשר באו לסייע ולהקל על שכבת המצוקה בישראל. אולם האמת רחוקה מכך: א. החוק, כמו כל אלה שקדמו לו, בא להגדיל את סמכויותיו של השר; ב. חוק זה הוא מעורפל, הסמיך בו רב מן הגלרי, והוא כתוב בשפה שגם משפטן יתקשה לרדת לסוף דעתו של המחוקק; ג. חוק זה בא כדי לתת גושפנקא חוקית למערכת העושה והניצול במסווה של השלמת הכנסה.

נעבור לסעיפיו של חוק זה וניווכח כי אכן כך הדבר. בפרק ב' "זכאות" — תנאי זכאות 2(א) קיים סעיף מאוד מעניין, ואני מתכוון לסעיף 3 האומר: "הוא עובד עבודה, או נמצא כהכשרה שההכנסה מהן פחותה מסכום הגמלה". כלומר, בישראל של שנת 1982 יהיו כאלה אשר יעברו בשכר שהוא פחות מסכום הגמלה. לצערי, יש הרבה כאלה, ודווקא בעבודה יצרנית כמו

חוברת ט', ישיבה ל"ח, ג' בטבת התשמ"ב (29 בדצמבר 1981)
— העדרן של תקנות בעקבות חוק הבטחת הכנסה, העלול למנוע
— כניסת החוק לתוקפו —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לא. איני רוצה לדבר.

1. הכנסת מביעה את צעדה על מחדלה המתמשך של
הממשלה בפרשת התקנת התקנות לחוק הבטחת הכנסה,
שנתקבל בכנסת בחודש נובמבר 1980 ואמור להיכנס לתוקפו
ב-1 בינואר 1982. הכנסת קובעת, כי העדרן של התקנות עד
לרגע זה משקף פגמים חמורים בתפקודה של הממשלה וזולזול
במעשה החקיקה של הכנסת.

2. הכנסת דוחה את הצעות הפשרה שהושגו בין משרד
האוצר למשרד העבודה והרווחה, וקוראת לממשלה לאמץ את
הצעת התקנות, כפי שהוצגה בפני מועצת המוסד לביטוח
לאומי.

3. הכנסת קוראת לממשלה ולמוסד לביטוח לאומי לפעול
להפעלת החוק במועדו, על-פי התקנות הנ"ל, כדי להבטיח
הגנה סוציאלית מינימלית לאלה הנמנים עם המקופחים
ההנוקשים ביותר שבקרבנו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
תסלח לי.

היו"ר מ' שחל:
אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום שהביא חבר
הכנסת צבן בשם המערך.

שרה דורון (הליכוד):
אני מבקשת למנות שני מונים לספירת הקולות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין צורך למנות את הקולות, יש רוב ברור להצעת הסיכום
של המערך.

היו"ר מ' שחל:
אבקש מחברת הכנסת שרה דורון ומחבר הכנסת יאיר צבן
למנות את הקולות.

שרה דורון (הליכוד):
אני מבקשת למנות מישהו אחר במקומי.

היו"ר מ' שחל:
אני קובע שחברת הכנסת שרה דורון וחבר הכנסת יאיר
צבן ימנו את הקולות.

היו"ר מ' שחל:
אני סולח ואני קובע שלא היית באולם. אם את רוצה
לדבר, בבקשה — אני מוכן. אם את לא רוצה, את מוותרת על
רשותך לדבר.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אני מוותרת.

היו"ר מ' שחל:
אני מגיע להצעות סיכום וקורא לחברת הכנסת שרה דורון
להתגיש את הצעת הסיכום שלה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איוו הצעת סיכום, אדוני היושב-ראש?

היו"ר מ' שחל:
הצעות סיכום לדיון.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
אני מבקש להשיב על הדברים שנאמרו בענייני.

היו"ר מ' שחל:
אין תשובה בעניין הזה. אני מאוד מצטער, סגן השר יכול
היה להשתלב בדיון. ואני לא קיבלתי הודעה כזאת. אני לא
אסטה מנהלים ואנהג על-פי מה שמסכם בסדר הדיון ובתקנות.
אני מבקש לקרוא את הצעת הסיכום.

שרה דורון (הליכוד):
סליחה, האם לא מותר גם לסגן שר לדבר בכל עת?

היו"ר מ' שחל:
בכל שלב של הדיון, עד שהודעתי על סיומו, אני מצטער

מאוד. חברת הכנסת שרה דורון, אני הודעתי שהדיון הסתיים.
אפשר להתווכח כמה שרוצים, אני לא קיבלתי הודעה מסגן
השר, וזה דיון שאיננו דיון של הממשלה, זה דיון של הכנסת,
פותח אותו חבר הכנסת המציע ומסכם אותו חבר הכנסת
המציע. אני מבקש שתענינו בתקנון. נא לסכם.

שרה דורון (הליכוד):
הצעת סיכום מטעם סיעות הליכוד, חזית דתית לאומית,
אגודת ישראל — יהדות התורה ותנועת מסורת ישראל:

הכנסת מקבלת בכרחה את החלטת משרד העבודה
והרווחה אשר החליט, בתיאום עם משרד האוצר, להפעיל את
חוק הבטחת הכנסה החל ב-1 בינואר 1982 וידאג לכך שתוך
פרק זמן קצר יוחקו התקנות, אם אפשר תוך שבוע ימים, חודה
רבה.

היו"ר מ' שחל:
תודה. הצעת סיכום של המערך יביא חבר הכנסת יאיר
צבן.

יאיר צבן (המערך):
אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להביא הצעת סיכום
מטעם סיעת המערך:

ה צ ב ע

— 29	חבר הכנסת " צבן	בעד הצעת הסיכום שהביא
— 15	נגד	
	הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת " צבן	נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום שהביאה חברת
הכנסת שרה דורון.

ה צ ב ע

הצעת הסיכום שהביאה חברת הכנסת שרה
דורון לא נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, בכך סיימנו את סדר-היום של הישיבה.
אני מודיע שהישיבה הבאה של הכנסת תתקיים מחר
בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.